

Proeven van participatie

Evaluatie van de federale maatregelen ter bevordering van de sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten, met bijzondere aandacht voor de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede

Lode Vermeersch, Laurence Noël
& Anneloes Vandenbroucke

PROEVEN VAN PARTICIPATIE

Evaluatie van de federale maatregelen ter bevordering van de sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten, met bijzondere aandacht voor de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede

Lode Vermeersch, Laurence Noël & Anneloes Vandenbroucke

Projectleiding: Anneloes Vandenbroucke

In opdracht van Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding Maggie De Block met de steun van de POD Maatschappelijke Integratie

Voor meer informatie over deze publicatie: loes.vandenbroucke@hiva.kuleuven.be

© 2011 Julien Van Geertsom, Voorzitter POD Maatschappelijke Integratie,
WTC II - Tower 2, Koning Albert II laan 30, 1000 Brussel

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

WOORD VOORAF

‘Proeven van participatie’ is de titel van dit rapport. Maar ook dit onderzoeksrapport zelf is een ‘proeve’ of bewijs van participatie. Zonder de participatie van vele personen was dit onderzoek immers niet mogelijk geweest.

We danken graag de opdrachtgever van dit onderzoek, Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding Maggie De Block, voor het in ons gestelde vertrouwen. Daarnaast danken we de leden van de stuurgroep voor alle nuttige suggesties in de loop van het onderzoek. De medewerkers van de POD MI zijn we erkentelijk voor de vlotte samenwerking en constructieve feedback. Tot slot danken we ook graag expliciet alle personen van de OCMW’s, VVSG, UVCW en AVCB-VSGB die bereid waren ons informatie aan te leveren voor dit onderzoek. Hun input vormde de ruggengraat van dit onderzoeksrapport.

INHOUD

Afkortingen	ix
<hr/>	
Hoofdstuk 1 / Inleiding: het recht op sociale, culturele en sportieve participatie, ook voor kwetsbare groepen	1
<hr/>	
1. Een traditie ...	1
2. Actueel onder de aandacht	2
3. Cijfers over kansarmoede en participatie	2
4. Waarom aandacht voor participatie bij kansarme(n) (kinderen)?	4
Hoofdstuk 2 / Onderzoeksaanpak	7
<hr/>	
1. Onderzoeksvragen	7
2. Onderzoeksmethodes	7
2.1 Analyse databestanden	7
2.2 Interviews	8
Hoofdstuk 3 / Toelichting bij de maatregelen	17
<hr/>	
1. De SCP-maatregel: de maatregel ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van OCMW-cliënten	17
1.1 Wettelijke basis	17
1.2 Historiek van de maatregel	17
1.3 Doelstelling van de maatregel	17
1.4 Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel	18
1.5 Financiering verbonden aan de maatregel	18
1.6 Eerdere evaluatie van de maatregel	19
2. De maatregel ter bestrijding van de armoede bij kinderen van OCMW-cliënten	20

2.1	Wettelijke basis	20
2.2	Historiek van de maatregel	20
2.3	Doelstelling van de maatregel	20
2.4	Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel	21
2.5	Financiering verbonden aan de maatregel	21
2.6	Eerdere evaluatie van de maatregel	21
3.	Recup-pc-maatregel	21
3.1	Wettelijke basis	21
3.2	Historiek van de maatregel	22
3.3	Doelstelling van de maatregel	22
3.4	Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel	22
3.5	Financiering verbonden aan de maatregel	23
3.6	Eerdere evaluaties van de maatregel	23
Hoofdstuk 4 / Verwante maatregelen en initiatieven		25
1.	Participatiedecreet: lokale netwerken en afsprakennota's vrijetijds participatie	26
2.	Fonds vrijetijds participatie	27
3.	Steunpunt vakantieparticipatie	28
4.	Lokale bonnen, passen en cheques	28
5.	Article 27	29
6.	Diensten voor maatschappelijke integratie in het Waalse Gewest	31
7.	Afsluitend	33
Hoofdstuk 5 / Algemene maatregel ter bevordering van sociale, culturele en sportieve participatie (SCP)		35
1.	Analyse van de SCP-subsidies	35
2.	Visie en beleid van de OCMW's omtrent de SCP-maatregel	38
2.1	Intern reglement of kader	38
2.2	Een kritische beoordeling van de maatregel	41
2.3	Betrokkenheid OCMW-personeel op de maatregel	42
3.	Criteria voor de besteding van de SCP-middelen	45
4.	Activiteiten ondersteund/georganiseerd met SCP-middelen	49
5.	Redenen voor de niet-besteding of onvolledige besteding van de SCP-middelen	54

6. Coördinatie en samenwerking	56
6.1 Aard van de samenwerkingen en hoeveelheid samenwerkingen	56
6.2 Evolutie in samenwerking	64
6.3 Financiële en andere afspraken bij samenwerking	64
7. Communicatie en coördinatie over de SCP-maatregel	65
7.1 Schriftelijke communicatie	65
7.2 Mondelinge communicatie	66
7.3 Communicatie en coördinatie tussen alle actoren van de SCP-maatregel	68
8. Effecten van de SCP-maatregel?	69
8.1 Draagt de maatregel bij tot participatie?	69
8.2 Doeltreffendheid, kwaliteit en evaluatie	71
Hoofdstuk 6 / Specifieke maatregel betreffende kansarme kinderen	73
1. Algemeen	73
2. Kennis van de maatregel	75
3. Beoordeling van de aandacht voor kinderarmoede	76
3.1 Door de federaties	76
3.2 Door de OCMW's	77
3.3 Door de gebruikers	78
4. Welke criteria hanteren OCMW's bij de besteding?	79
5. Hoeveel middelen werden in 2010 besteed door de OCMW's naargelang gewest/provincie?	80
5.1 België	80
5.2 Regio's en provincies	84
6. Welke type OCMW's gebruiken de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede (het meest)?	86
7. Analyse van de activiteiten	88
8. Redenen voor niet-besteding of onderbesteding van de middelen/raison de non-utilisation des fonds	96
9. Samenwerkingen	98
10. Evaluatie en effecten van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede	98
10.1 Reflecties op het niveau van de OCMW's	98
10.2 Evaluatie op het niveau van OCMW's	99
10.3 Evaluatie op het niveau van de cliënten	100

Hoofdstuk 7 / Het bestrijden van kinderarmoede: de praktijk van naderbij	103
1. Goede praktijken in de strijd tegen kinderarmoede	103
2. Enkele praktijken op een rij	104
3. Reflectie op de praktijken	120
Hoofdstuk 8 / Maatregel voor de aankoop van tweedehands computers	121
1. Maatregel voor gerecycleerde computers	121
2. Voorziene en gebruikte middelen voor België	121
3. Voorziene en gebruikte middelen per regio, provincie en gemeente	123
4. Verklaring gebruik van de middelen	125
Hoofdstuk 9 / Praktische implementatie SCP-maatregelen	129
1. De omschrijving van maatregelen in het KB, omzendbrieven en andere documenten	129
2. Communicatie naar de centra over de SCP-maatregelen	130
3. Hoogte van de subsidiebedragen voor de OCMW's	131
4. Verdeelsleutel voor de subsidie	132
5. Rapportering van de activiteiten	134
Hoofdstuk 10 / Conclusies en aanbevelingen	135
1. Sociale, culturele en sportieve participatie (SCP) in theoretisch perspectief: grondrecht en vorm van sociale activering	135
2. De bevordering van sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten in de praktijk	137
2.1 Algemene SCP-maatregel	137
2.2 Maatregel kinderarmoede	143
2.3 Recup-pc-maatregel	145
Bibliografie	147

AFKORTINGEN

- A 27: asbl Article 27
- A 60: Article 60
- AR: Arrêté Royal
- AS: assistant.e social.e
- CPAS: Centres Publics d'Action Sociale
- Dd: de dato
- KB: Koninklijk Besluit
- MPI: Medisch pedagogisch instituut
- OCMW: Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
- Pc: Personal computer
- PI: mesure pour la lutte contre de la Pauvreté Infantile
- POD MI: Programmatorische federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie
- PSC: mesure pour la Participation Sociale et Culturelle
- RC: Référent Culturel
- RMI: Recht op maatschappelijke integratie
- RVT: Rust- en verzorgingstehuis
- SCP: Sociale, culturele en sportieve participatie
- SG: Secrétaire général
- SIS: Services d'Insertion Sociale
- SPP: Service Public de Programmation
- WIGW: Weduwen, Invaliden, Gepensioneerden en Wezen

HOOFDSTUK 1

INLEIDING: HET RECHT OP SOCIALE, CULTURELE EN SPORTIEVE PARTICIPATIE, OOK VOOR KWETSBARE GROEPEN

In dit onderzoeksrapport maken we een evaluatie van de federale maatregelen ter ondersteuning van de sociale, culturele en sportieve participatie van gebruikers van OCMW-dienstverlening. Deze evaluatievraag komt van de POD Maatschappelijke Integratie. De bedoeling ervan is om, sinds het laatste rapport van 2008, zowel kwantitatief als kwalitatief, de algemene tendensen in kaart te brengen in het gebruik van de SCP budgetten (dit dus inclusief het hoofdluik, het luik ter bestrijding van de digitale kloof, en het luik ter bestrijding van de kinderarmoede).

Voor we ingaan op de maatregelen en het gebruik ervan in de volgende hoofdstukken, schetsen we in dit eerste hoofdstuk het breder kader. We doen dit door enkele tendensen, beleidsmaatregelen en onderzoeksresultaten over de participatie van mensen (en vooral kinderen) in kansarmoede op een rij te plaatsen.

1. Een traditie ...

Het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing, is niet nieuw. Ruim zestig jaar geleden werd het recht om *'vrijelijk deel te nemen aan het culturele leven en om te genieten van kunst'* opgenomen in de Universele verklaring van de rechten van de mens (1948). Het recentere Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1990) bekrachtigde, specifiek voor kinderen en jongeren, dat recht op participatie. Het Verdrag gaf onder meer aan dat elk kind recht heeft op mogelijkheden om *"te spelen en op recreatie en om deel te nemen aan kunst en cultuur. De overheid zorgt ervoor dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren en bevordert recreatieve, artistieke en culturele voorzieningen voor kinderen."* (art. 31)

Het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing werd in 1994 ook ingeschreven in de Belgische Grondwet. Artikel 23 van de Belgische Grondwet stelt het zo: *"Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden. Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, ... de economische, sociale en culturele rechten, ... Die rechten omvatten inzonderheid: ... 5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing."*

2. Actueel onder de aandacht

Het omschrijven van het 'recht op participatie' als een basisrecht betekent echter nog niet dat dat recht ook onmiddellijk en overal gerealiseerd wordt. Het is intussen duidelijk dat er in verschillende contexten en op verschillende (beleids)niveaus blijvend aan moet gewerkt worden.

In het kader van het *Europese jaar van de bestrijding van armoede en uitsluiting* (2010) en zeker gedurende het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in het najaar van 2010 nam de (beleids)aandacht voor participatie van kwetsbare groepen weer toe. In dat jaar werd ook specifieke aandacht gegeven aan de deelname van kansarme kinderen, dit vanuit de vaststelling dat maar liefst één op vijf kinderen in Europa een armoederisico kent.

Ook de Verenigde Naties, die de implementatie van het kinderrechtenverdrag opvolgt, wees recent opnieuw op het belang van participatie bij kinderen. In een rapport (2010) van de *UN Committee on the Right of the Child* klinkt het voor België als volgt:

“De renforcer ses liens de coopération internationale en vue d’éliminer les pratiques traditionnelles préjudiciables. (...) 64. Le Comité prend note des informations fournies par l’État partie indiquant que la pauvreté des enfants a été érigée en priorité nationale, qu’un Plan national de lutte contre la pauvreté, fondé sur les droits, a été adopté au niveau de l’État, des communautés et des régions et qu’il contient un chapitre distinct sur la pauvreté des enfants. Toutefois, le Comité se dit vivement préoccupé de ce que plus de 16,9% des enfants vivent au-dessous du seuil de pauvreté et du fait que cette proportion augmente, touchant en particulier les familles d’origine étrangère et les familles monoparentales. Tout en prenant acte des efforts déployés par l’État partie pour héberger les enfants sans abri pendant l’hiver, il se déclare préoccupé par les informations faisant état d’un nombre croissant de femmes et d’enfants sans abri, y compris des enfants non accompagnés d’origine étrangère, et par l’absence de solution globale pour remédier à cette situation.”

(UN Examen des rapports présentés par les États parties en application de l’article 44 de la Convention - Observations finales: Belgique)

3. Cijfers over kansarmoede en participatie

De cijfers over kinderarmoede waar de Verenigde Naties naar verwijst, zijn inderdaad weinig geruststellend.

Zo blijkt uit EU-cijfers dat kinderen meer kans hebben op armoede dan de rest van de bevolking: 19% kinderen (onder de 17 jaar) tegenover 16% volwassenen (boven de 18 jaar) liepen in 2008 risico op armoede (Vranken, 2010). Het *Joint report on Social protection and social inclusion* van 2009 geeft ook aan dat dat armoederisico bij kinderen niet minder verspreid is sinds de millenniumwisseling.

Voor België zijn de cijfers iets beter, maar verre van schitterend. Wat de globale armoedecijfers betreft, behoort België tot de groep van landen die een hoog welvaartsniveau combineren met een relatief lage armoede en een relatief egalitaire verdeling van de welvaart. Maar binnen de groep van 'kopgroeplanden' (waartoe ook deze landen behoren: Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland) is België echter weggezakt tot een modaal tot zwak presterend land (Cantillon et al., 2011). De cijfers over kinderarmoede volgen deze tendens. In 2008 leefde 16,4% van de kinderen in België in armoede (EU-SILC, 2009). Daarmee bevindt België zich in een middelste positie ten opzichte van andere Europese welvaartsstaten (Vranken, 2010). Niet slecht dus, maar ook niet goed, want met deze cijfers in de hand kan er bezwaarlijk beweerd worden dat dit maatschappelijk probleem zich aan het oplossen is.

Heeft de toegenomen beleidsaandacht voor kansarmoede, specifiek bij kinderen, dan weinig opgeleverd? Op Europees niveau mag het beleid inzake de bestrijding van (kinder)armoede van de afgelopen tien jaren stilaan als mislukt worden beschouwd, zo stelt Jan Vranken in het recente boek *Armoede in België* (ook wel: Federaal jaarboek armoede in België) (2010). Ondanks het feit dat bijvoorbeeld de Lissabonstrategie mogelijk een impuls heeft gegeven om nationale armoedebeleidsmaatregelen te ontwikkelen, blijven de resultaten beneden de verwachtingen, zo stelt hij.

En hoe zit het intussen met de aanpak in België? Aangestuurd door de internationale instanties en initiatieven (het Europese jaar, het Belgisch voorzitterschap, de Lissabonstrategie, ...) en de alarmerende cijfers over de lagere participatie van mensen (en kinderen) in kansarmoede, besteedden ook de overheden in België effectief de voorbije jaren nogal wat aandacht aan het onderwerp. Zo heeft België in het kader van de Europese strategie voor sociale inclusie ook het bestrijden van kinderarmoede als één van de objectieven in het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie 2006-2008 geformuleerd. Eén van de doelstellingen hierbij was het terugdringen van het aantal kinderen in armoede tot 12% tegen het jaar 2010. Eind april 2011 werd het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) van België ingediend bij de Europese Commissie. In dit programma geeft België, in overeenstemming met de 'Europa 2020'-strategie, de belangrijke beleidsprioriteiten voor de komende jaren aan. Eén van de vijf hoofddoelstellingen in de Europese strategie is de strijd tegen armoede. De Europese Unie wil twintig miljoen mensen uit de armoede halen tegen het jaar 2020. De inspanningen van België als lidstaat moeten deze algemene Europese target dienen.

De aandacht voor de (sociale, culturele en sportieve) participatie van mensen in armoede kwam op de beleidsagenda dankzij het Algemeen Verslag over de Armoede van 1994. Tijdens het recente atelier 'Solidariteit tegen armoede en sociale uitsluiting' dat door 'Vlaanderen In Actie' werd georganiseerd (april 2009) werd

opnieuw gepleit voor de erkenning van het belang van vrijetijdsparticipatie bij mensen in armoede.

4. Waarom aandacht voor participatie bij kansarme(n) (kinderen)?

Onder andere het inkomensniveau en de scholingsgraad van mensen heeft een sterke invloed op de deelname aan het verenigingsleven, sportactiviteiten en cultuur. De vele onderzoeksresultaten die in het voorbije decennium aantoonde dat de participatiegraad van mensen in armoede beduidend lager ligt dan die van de gemiddelde Belg, zijn in dat perspectief dan ook nooit echt verrassend geweest. In de praktijk betekenen ze dat gezinnen in armoede vaak niet toekomen aan het verkennen van het brede aanbod van vrijetijdsactiviteiten (Wyckmans & Dierckx, 2009). Verschillende drempels gooien roet in het eten. Naast financiële drempels (kopen van toegangstickets, betalen van lidgeld, uniform of sportkledij), spelen ook tal van andere factoren zoals: beperkte vervoersmogelijkheden, drempels tot kinderopvang, gebrek aan informatie over het aanbod, niet weten hoe zich te gedragen, zich geremd voelen uit angst de ongeschreven codes te overtreden, enz. (cf. voor een overzicht: Haesendonckx, 2001; Wyckmans & Dierckx, 2009). Gelukkig zijn er inspanningen merkbaar om - vooral financiële - drempels te slechten, zoals de maatregelen die centraal staan in dit onderzoek.

Waarom is die participatie dan zo belangrijk, ook voor mensen in kansarmoede? Initiatieven om tijdelijk te ontsnappen aan stress en om een mentale en fysieke 'time-out' in te bouwen zijn belangrijk vanuit gezondheidsperspectief. Daarnaast kan bijvoorbeeld vrijwilligerswerk mogelijkheden bieden voor de individuele ontplooiing en zo een activerend effect hebben. Vrijetijdsparticipatie haalt mensen en gezinnen uit hun isolement en kan leiden tot het opbouwen van een sociaal netwerk. Dat netwerk kan een belangrijke bron van steun betekenen in moeilijke tijden.¹ Het kan ook helpen om op andere levensdomeinen (bv. werk, huisvesting, ...) deuren te openen.

Hoewel de meerwaarde van vrijetijdsparticipatie in het kader van armoedebestrijding in wetenschappelijke analyses niet ter discussie staat, blijft het politiek draagvlak echter beperkt en leiden - zoals we in dit hoofdstuk hebben geïllustreerd - beleidsinspanningen niet altijd tot de verhoopte resultaten.

Ook het maatschappelijke draagvlak vraagt echter nog werk. Participatie aan sociale evenementen, aan sport of aan cultuur wordt vaak niet 'gegrond' aan wie

---

1 Voor een helder en beknopt overzicht van de effecten van cultuurdeelname bij personen in armoede verwijzen we naar Clé (2005) en naar de expertnota 'Op zoek naar cultuur: een gedeelde verantwoordelijkheid' bij het vooruitgangcongres Armoede (2004), te downloaden op:
http://wvg.vlaanderen.be/armoede/brochure/EXPNOTAS/recht_op_cultuur.doc

dagelijks tot over de oren in de problemen zit. Net op dat vlak kunnen OCMW's zeer lokaal en zeer rechtstreeks een belangrijk verschil maken.

HOOFDSTUK 2

ONDERZOEKSAANPAK

1. Onderzoeksvragen

Dit zijn de algemene onderzoeksvragen van dit onderzoek:

- Welke evoluties zijn er merkbaar in de besteding van de SCP-subsidie sinds 2007?
- In welke mate draagt de subsidie SCP bij tot het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing (artikel 23 Belgische grondwet)?
- Hoe werd de bijkomende subsidie ter bestrijding van de kinderarmoede aangewend en welke goede praktijken bestaan op dat vlak?

2. Onderzoeksmethodes

De methodes die in deze evaluatie gebruikt worden combineren een kwantitatieve met een kwalitatieve kijk. Dankzij de complementariteit van beide benaderingen was het mogelijk een duidelijk beeld te schetsen van de manier waarop verschillende OCMW's de SCP-budgetten gebruiken.

2.1 Analyse databestanden

Aan de hand van de verschillende (financiële en inhoudelijke) databases voor de jaren 2007 tot en met 2010 werden volgende vragen beantwoord:

- Aangaande de SCP-maatregel:
  - hoe is de (onder)besteding van de SCP-middelen geëvolueerd doorheen de jaren (2007-2010)?
  - hoe is het aantal *samenwerkingsverbanden* doorheen de jaren geëvolueerd?
  - voor welk soort *activiteiten* (volgens 'type van activiteiten' in database) werd de bijkomende subsidie ter bestrijding van de kinderarmoede aangewend in 2010?

- Aangaande de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede:
  - in welke mate werd het *budget* voor de bestrijding van kinderarmoede niet (volledig) opgenomen?
  - hoe kunnen de in 2010 gesubsidieerde *activiteiten* inzake de bestrijding van kinderarmoede getypeerd worden?
  - in welke mate zijn er in 2010 *samenwerkingsverbanden* opgestart in het kader van de subsidie voor bestrijding van de kinderarmoede?

De databases werden voor dit onderzoek ter beschikking gesteld door de POD MI. De financiële databases bevatten (per OCMW) een overzicht van gegevens inzake aanvraag, subsidiëring en besteding, geconcretiseerd voor de SCP-maatregel en de submaatregelen voor de bestrijding van kinderarmoede en de aankoop van gerecycleerde pc's (cf. hoofdstuk 3). De inhoudelijke databases bevatten (per OCMW) een lijst van de door het centrum geregistreerde activiteiten of ondersteuningsredenen. Dit activiteitenverslag geeft ook een zeer korte omschrijving van elke activiteit en een aanduiding van het gelieerde bedrag en het aantal begunstigden. De data van 2009 en 2010 werden gehaald uit de 'unieke jaarverslagen' van de centra.

Uniek jaarverslag

De activiteitengegevens en de gerelateerde gegevens omtrent aanvraag en besteding van de SCP-middelen worden sinds 2009 door de OCMW's bijgehouden in het 'uniek jaarverslag'. Het uniek jaarverslag is een gestandaardiseerde en kosteloze elektronische template (web-based) waarin de OCMW's hun jaarverslaggeving kunnen ingeven. De webtoepassing laat toe dat alle activiteiten van het centrum waarvoor een subsidie van de federale overheid wordt gegeven in één keer ingebracht worden.

2.2 Interviews

In het kader van dit onderzoek werden twee verschillende types van interviews afgenomen.

- Interviews met vertegenwoordigers van de respectieve koepelorganisaties van de OCMW's:
  - de afdeling OCMW van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG);
  - la Fédération des CPAS de l'Union des Villes et Communes de Wallonie (UVCW);
  - de afdeling OCMW van de Vereniging van de Stad en de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (AVCB-VSGB).

- Interviews met personen die werkzaam zijn binnen een OCMW en in die hoedanigheid mee verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de SCP-maatregel.

In het totaal werden drie interviews afgenomen met vertegenwoordigers van de koepelorganisaties (telkens één interviewee per koepelorganisatie). 31 interviews werden afgenomen bij personen die werkzaam zijn binnen een OCMW.

Deze twee bovenstaande types van diepte-interviews gingen vooral in op de toepassing van de maatregelen ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing, en de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede in het bijzonder.

Zoals uit de kwantitatieve analyses in dit onderzoek blijkt, zijn er echter nogal wat OCMW's die geen gebruik maakten van deze laatstgenoemde maatregel. Om een goed zicht te krijgen op de redenen waarom de subsidie ter bestrijding van de kinderarmoede bij die OCMW's (nog) niet wordt gebruikt, namen we enkele korte telefonische interviews af van professionals die bij een OCMW werken die het bedrag niet hebben aangevraagd (0 euro) of er slechts een fractie van hebben aangevraagd. In het totaal ging het om een vijftiental korte verkennende interviews. In deze interviews stonden twee vragen centraal:

- kent u de maatregel omtrent de bestrijding van armoede bij kinderen?
- waarom werd door uw OCMW de subsidie van de maatregel niet of niet volledig aangevraagd/gebruikt?

2.2.1 Verloop interviews

De planning en uitvoering van de interviews verliepen telkens als volgt:

- Eerste telefoongesprek:
  - algemene uitleg over de opzet van het onderzoek;
  - vraag naar de persoon die het best geplaatst is om de interviewvragen te beantwoorden;
  - vastleggen van de afspraak voor het interview.
- Via e-mail kregen alle interviewees kort na het eerste telefoongesprek een brief met informatie over:
  - het doel van het onderzoek, de opdrachtgever, de opdrachtnemer;
  - het interview zelf: opname, anonieme verwerking, structuur/thema's van het interview.
- Tweede telefoongesprek: effectieve interview.

Met het oog op de haalbaarheid werden de interviews voornamelijk telefonisch afgenomen. Indien de respondent zich niet comfortabel voelde bij een telefonisch interview, werd een afspraak gemaakt voor een face-to-face interview ter plaatse.

2.2.2 Steekproef

Om de netto-respons van minstens 30 interviews te halen, werd eerst een selectie van 51 OCMW's gemaakt. We gingen er immers van uit dat een aantal centra niet zou willen meewerken aan het onderzoek, niet bereikbaar zou zijn of zich niet zou kunnen vrijmaken voor een interview. Dit bleek echter nagenoeg nooit het geval te zijn.

De selectie van de centra gebeurde op basis van *purposeful sampling* (doelgerichte sampling) (Patton, 1990). Dit impliceert dat de selectie van de steekproef niet op toevallige basis gebeurde maar dat de selectie een aantal specifieke inhoudelijke criteria in acht nam. We hielden daarbij wel rekening met de logica van de representativiteit maar gingen vooral uit van de vermoedelijke informatiewaarde van de geselecteerde cases. Die informatiewaarde was het 'eerste' en belangrijkste criterium bij deze steekproeftrekking omwille van twee redenen:

- ten eerste lieten de beschikbare databases al toe, mits bepaalde beperkingen, een representatief beeld te schetsen van de toepassing van de maatregel;
- ten tweede moesten de interviews ook leiden tot het verzamelen van goede praktijkvoorbeelden inzake het bestrijden van kinderarmoede en tot het identificeren van moeilijkheden in het toepassen van de SCP-maatregel (cf. de hoofdstukken 7 en 9).

We zetten de criteria op basis waarvan we de steekproef trokken op een rij:

1. *Gebruik middelen SCP en kinderarmoede*

Voor de steekproef werden vooral OCMW's geselecteerd die de middelen voor SCP (algemene maatregel) en de middelen voor de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede grotendeels gebruiken.

2. *Een goede spreiding over de drie gewesten*

Omdat de SCP-maatregel en de submaatregel ter bestrijding van de kinderarmoede federale maatregelen zijn, streefden we in de steekproef ook een goede spreiding over de drie gewesten na. Dit impliceerde minstens vijftien interviews met OCMW's in het Vlaamse gewest, minstens twaalf in het Waalse gewest en minstens drie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3. *Een goede spreiding over de verschillende provincies*

De geïnterviewde OCMW's zijn gelijkmatig verspreid over de verschillende provincies.

4. *Een goede spreiding naar zeer kleine, kleine, middelgrote, grote en zeer grote steden*

Naast de zo evenwichtig mogelijke spreiding over de verschillende provincies was er bij de steekproeftrekking ook aandacht voor een goede variatie naar de grootte van de gemeente - in termen van aantal inwoners - waarin het centrum zich bevindt. De grootte van een gemeente is in deze belangrijk omdat er een verband is tussen de grootte van een gemeente en de grootte van het OCMW in die gemeente. Daarbij kan vermoed worden dat grotere centra meer middelen en mogelijkheden hebben om in te zetten bij de SCP-maatregel (c.q. de maatregel ter bestrijding van de armoede) dan kleinere centra.

Voor de grootte van de gemeenten in termen van aantal inwoners gebruikten we volgende categorisering:

Tabel 1

Aantal inwoners	Samengevat (afkorting)
Minder dan 15 000 inwoners	Extra small (XS)
Tussen 15 000 en 30 000 inwoners	Small (S)
Tussen 30 000 en 60 000 inwoners	Medium (M)
Tussen 60 000 en 120 000 inwoners	Large (L)
Meer dan 120 000 inwoners	Extra large (XL)

5. *Vooraf centra die zich bevinden in steden met een hoog percentage aan RMI's²*

De centra van die gemeenten die hoog een percentage RMI's kennen, zullen vermoedelijk een sterker beleid voeren ter bestrijding van de armoede dan de centra in gemeenten met een laag percentage RMI's. We opteerden ervoor slechts enkele gemeenten te selecteren met een laag percentage RMI's (minder dan 0,5%) maar vooral gemeenten te kiezen met een hoog aandeel RMI's (meer dan 1%).

6. *Vermoeden van 'goede praktijken'*

Dit vermoeden baseerden we op drie aspecten: (1) de mate waarin het OCMW in 2010 gebruik maakte van de beschikbare middelen voor SCP en voor de bestrijding van kinderarmoede in het bijzonder (m.a.w. de bestedingsgraad SCP en de vraaggraad Kinderarmoede); (2) of het OCMW vermeld wordt bij de 'good practices' in de publicatie 'Samen tegen armoede. Ik ook!'; en (3) de informatie vanwege de stuurgroep van het onderzoek over de inspanningen van de OCMW's inzake armoedebestrijding.

De criteria twee tot en met vijf moeten gezien worden als kenmerken van de lokale context waarbinnen een OCMW opereert. Net die lokale context kan mee bepalen welk aanbod een centrum kan/zal doen in het kader van de SCP-maatregel.

² Met percentage RMI's bedoelen we het procentueel uitgedrukte aandeel RMI's op de totale bevolking van een gemeente.

De onderstaande tabellen geven een overzicht van de OCMW's waarbinnen iemand werd geïnterviewd.

Tabel 2

	Gewest	Provincie	Grootte (aantal inwoners)	Aantal RMI's (wet van 26 mei 2002)	RMI's (%)	Totaal bedrag KB SCP (euro)	Bestedings- graad SCP (%)	Kinder- armoede bedrag KB (euro)	Vraaggraad kinder- armoede (%)	Aanduiding goede praktijken*
1	BR		L	<5 500	<7,0	<185 000	100	<117 000	<90	
2	BR		M	<2 500	<6,0	<75 000	100	<48 000	<110	S
3	BR		XL	<7 500	<5,0	<244 000	100	<154 000	100	
4	VL	Antwerpen	L	<1 500	<2,0	<52 000	100	<33 000	<80	
5	VL	Antwerpen	M	<200	<0,5	<14 000	100	<9 000	<110	
6	VL	Antwerpen	S	<200	<1,0	<9 000	100	<6 000	<110	
7	VL	Antwerpen	XL	<9 500	<2,0	<371 000	100	<234 000	<100	
8	VL	Limburg	M	<200	<0,5	<16 000	100	<10 000	<90	
9	VL	Limburg	M	<300	<1,0	<20 000	100	<13 000	100	P
10	VL	Oost-Vlaanderen	M	<300	<1,0	<18 000	100	<11 000	<100	
11	VL	Oost-Vlaanderen	S	<100	<0,5	<7 000	100	<5 000	<100	S
12	VL	Oost-Vlaanderen	S	<200	<1,0	<10 000	100	<7 000	<110	
13	VL	Oost-Vlaanderen	S	<200	<1,0	<9 000	100	<6 000	<90	p
14	VL	Oost-Vlaanderen	XL	<7 500	<4,0	<224 000	100	<142 000	100	S
15	VL	Vlaams-Brabant	L	<1 500	<2,0	<54 000	100	<34 000	100	
16	VL	West-Vlaanderen	L	<1 500	<1,0	<49 000	100	<31 000	<100	
17	VL	West-Vlaanderen	M	<300	<1,0	<17 000	100	<11 000	<120	
18	VL	West-Vlaanderen	S	<100	<1,0	<8 000	100	<5 000	0	
19	VL	West-Vlaanderen	XS	<50	<1,0	<500	100	<500	<250	
20	WAL	Henegouwen	L	<3 500	<4,0	<113 000	100	<72 000	<70	
21	WAL	Henegouwen	L	<2 500	<3,0	<77 000	100	<49 000	<30	
22	WAL	Henegouwen	M	<1 500	<3,0	<42 000	100	<26 000	<100	
23	WAL	Henegouwen	M	<1 500	<4,0	<40 000	100	<26 000	<10	
24	WAL	Henegouwen	S	<400	<2,0	<14 000	100	<9 000	<50	p
25	WAL	Henegouwen	XL	<8 500	<5,0	<261 000	100	<165 000	<40	
26	WAL	Henegouwen	XS	<50	<1,0	<3 000	<40	<2 000	0	
27	WAL	Luik	XL	<11 000	<6,0	<360 000	100	<227 000	<10	
28	WAL	Luik	XS	<50	<1,0	<2 000	0	<2 000	0	
29	WAL	Luxemburg	S	<500	<2,0	<15 000	100	<9 000	<80	
30	WAL	Luxemburg	XS	<200	<2,0	<6 000	100	<4 000	0	
31	WAL	Namen	XS	<50	<1,0	<3 000	0	<2 000	0	

* Publicatie (P); Stuurgroep (S).

Tabel 3

Gewest	Aantal OCMW's geïnterviewd
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3
Vlaams Gewest	16
Waals Gewest	12

Tabel 4

Provincie	Aantal OCMW's geïnterviewd
Brussel	3
Antwerpen	4
Limburg	2
Oost-Vlaanderen	5
Vlaams-Brabant	1
West-Vlaanderen	4
Waals-Brabant	0
Henegouwen	7
Luik	2
Luxemburg	2
Namen	1

Tabel 5

Aantal inwoners	Samengevat (afkorting)	Aantal OCMW's geïnterviewd
Minder dan 15 000 inwoners	Extra small (XS)	5
Tussen 15 000 en 30 000 inwoners	Small (S)	7
Tussen 30 000 en 60 000 inwoners	Medium (M)	8
Tussen 60 000 en 120 000 inwoners	Large (L)	6
Meer dan 120 000 inwoners	Extra large (XL)	5

Tabel 6

Aandeel RMI's (%)	Aantal OCMW's geïnterviewd
Tussen 0,0 en 0,5	3
Tussen 0,5 en 1,0	12
Tussen 1,0 en 2,0	6
Tussen 2,0 en 3,0	2
Tussen 3,0 en 4,0	3
Tussen 4,0 en 5,0	2
Tussen 5,0 en 6,0	2
Tussen 6,0 en 7,0	1

In de onderstaande tabel geven we de functies van de geïnterviewde personen weer. De meeste interviews werden afgenomen bij het hoofd van de sociale dienst of een maatschappelijk werker verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregel.

Bij de meeste OCMW's werd slechts één persoon geïnterviewd. In twee gevallen werden er twee personen geïnterviewd en in één geval werden drie mensen bevraagd.

Tabel 7

	Gewest	Provincie	Functie van de geïnterviewde(n) in het OCMW	Aantal interviews	Telefonisch interview (T)/interview in situ (IS)
1	BR	Brussel	Verantwoordelijke van de strategische afdeling	1	IS
2	BR	Brussel	Cultureel adviseur en adviseur sociale coördinatie, Waarnemer: A60, assistent	2	IS
3	BR	Brussel	Projectverantwoordelijke, gemeenschapsscel en partnerschap, Afdeling Sociale Actie	1	IS
4	VL	Antwerpen	Departementshoofd sociale dienst	1	T
5	VL	Antwerpen	Diensthooft	1	T
6	VL	Antwerpen	Hoofd sociale dienst	1	T
7	VL	Antwerpen	Afdelingshoofd Vrije Tijd en Maatschappelijke ontplooiing	1	T
8	VL	Limburg	Diensthooft sociale dienst Verantwoordelijke kinderarmoede	2	T
9	VL	Limburg	Hoofdmaatschappelijk assistent	1	T
10	VL	Oost-Vlaanderen	Hoofdmaatschappelijk werker	1	T
11	VL	Oost-Vlaanderen	Hoofd sociale dienst	1	T
12	VL	Oost-Vlaanderen	Hoofdmaatschappelijk werker	1	T
13	VL	Oost-Vlaanderen	Verantwoordelijke sociale dienst	1	T
14	VL	Oost-Vlaanderen	Stafmedewerker sociale dienst	1	T

15	VL	Vlaams-Brabant	Maatschappelijk werker	1	IS
16	VL	West-Vlaanderen	Maatschappelijk werker	1	T
17	VL	West-Vlaanderen	Maatschappelijk werker Sociale dienst - cel vreemdelingen	1	T
18	VI	West-Vlaanderen	Hoofd sociale dienst	1	T
19	VL	West-Vlaanderen	Maatschappelijk werker	1	T
20	WAL	Henegouwen	Specifieke adviseur, Sociale Integratiecel, Socioprofessionele integratiedienst (ISP)	1	T
21	WAL	Henegouwen	Cultureel adviseur, projectverantwoordelijke	1	T
22	WAL	Henegouwen	Maatschappelijk werker, verantwoordelijke voor de dienst -25 jarigen	1	T
23	WAL	Henegouwen	Cultureel adviseur bij de sociale dienst (contact met dienst maatschappelijke integratie)	1	T
24	WAL	Henegouwen	Secretaris	1	T
25	WAL	Henegouwen	Verantwoordelijke voor het plan inzake SCP	1	T
26	WAL	Henegouwen	Secretaris	1	T
27	WAL	Luik	Voorzitter Coördinator asbl Article 27 (A27) Coördinator asbl 'Armoede overwinnen' (VLP)	3	T
28	WAL	Luik	Secretaris	1	T
29	WAL	Luxemburg	Licentiaat psychopedagogie, integratieambtenaar, dienst maatschappelijke integratie	1	T
30	WAL	Luxemburg	Maatschappelijk werker (integratie en energie) Maatschappelijk werker (projectcoördinator)	2	T
31	WAL	Namen	Maatschappelijk werker, projectverantwoordelijke sociale cohesie	1	T

HOOFDSTUK 3

TOELICHTING BIJ DE MAATREGELEN

In dit onderzoek analyseren we het gebruik van drie maatregelen. We lichten ze hier kort toe.

1. De SCP-maatregel: de maatregel ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van OCMW-cliënten

1.1 Wettelijke basis

De SCP-maatregel is onderwerp van een Koninklijk Besluit (KB): *Koninklijk Besluit houdende de maatregel ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van de gebruikers van de dienstverlening van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW)*.

Dit KB verschijnt jaarlijks. Het meest recente KB dateert van 19 augustus 2011 en slaat op de maatregel voor het kalenderjaar 2011 (laatste negen maanden). Wanneer we in dit onderzoek naar 'het KB' verwijzen, refereren we steeds aan dit KB tenzij anders vermeld.

1.2 Historiek van de maatregel

De SCP-maatregel bestaat sinds 2003. Dit betekent dat sinds 2003 jaarlijks een nieuw KB wordt goedgekeurd om de maatregel te continueren. Voor het jaar 2011 werden twee KB's goedgekeurd (op 12 april en 19 augustus) omdat werd voorzien in een gesplitste betaling (eerste drie maanden en laatste negen maanden).

1.3 Doelstelling van de maatregel

De SCP-maatregel heeft tot doel om de sociale participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van de OCMW-gebruikers te bevorderen (verder afgekort tot SCP). Deze doelstelling vertrekt vanuit de stelling dat maatschappelijke en

culturele ontplooiing een grondrecht is, hetgeen sinds 1994 ook zo is opgenomen in de Belgische grondwet (cf. hoofdstuk 1).

De maatregel verloopt via de OCMW's die krachtens het KB een subsidie toegekend krijgen die zij kunnen gebruiken om de doelstelling van de maatregel mee waar te maken voor hun eigen cliënten. De maatregel is immers bestemd voor de personen die gebruik maken van (gelijk welke vorm van) de openbare dienstverlening behorend tot de opdrachten van een OCMW (art. 1 van het KB). De concrete manier waarop de maatregel kan worden toegepast is geconcretiseerd in verschillende omzendbrieven van de federale overheid. Aan de OCMW's worden ook andere documenten ter beschikking gesteld (handleiding, studies, ...).

1.4 Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel

De SCP-maatregel laat toe dat de centra de SCP-middelen besteden aan het faciliteren van:

- deelname aan sociale, sportieve of culturele manifestaties;
- deelname aan sociale, culturele of sportieve verenigingen (met inbegrip van lidgeld en de voor de deelname noodzakelijke benodigdheden en uitrustingen);
- ondersteuning van initiatieven van of voor de doelgroep op sociaal, cultureel of sportief vlak;
- toegang tot en deelname aan nieuwe informatie- en communicatietechnologieën;
- de aankoop van een gerecycleerde computer via een hergebruikcentrum.

Telkens kan het OCMW zelf kiezen of ze de deelnamekost volledig op zich neemt (en de cliënt dus gratis kan participeren) of slechts een deel ervan financiert. Het centrum kan de middelen ook inzetten om andere organisaties in onderaanneming in te zetten om de doelstellingen van de maatregel mee waar te maken. Onder specifieke voorwaarden kan een tiende van het subsidiebudget van een centrum ook gebruikt worden als personeelskost.³

1.5 Financiering verbonden aan de maatregel

De verdeling van het SCP-subsidiebedrag over de bestaande OCMW's gebeurt jaarlijks op basis van twee parameters: (1) voor de ene helft op basis van het aantal

---

³ Het Koninklijk Besluit voorziet in een personeelsforfait van 10% van het verantwoorde bedrag voor OCMW's die recht hebben op een SCP-subsidie van 25 000 euro of meer. OCMW's die een samenwerkingsakkoord afsluiten om de subsidie op een gecoördineerde manier samen te beheren en van wie de gecumuleerde subsidies 25 000 euro of meer bedragen, hebben eveneens recht op het personeelsforfait. Er wordt gesproken van een 'forfait' omdat de werkelijke personeelskost hoger of lager kan liggen dan het forfait. Een vereiste voor het bekomen van het forfait is wel dat het gesubsidieerde personeelslid ingeschreven staat op de loonlijst van het OCMW (of één van de samenwerkende centra).

rechthebbenden op maatschappelijke integratie (zgn. RMI's) van de maand januari van het voorgaande jaar; en (2) voor de andere helft op basis van het aantal rechthebbenden op een verhoogde financiële tussenkomst van het ziekenfonds.

Om de algemene SCP-middelen te kunnen gebruiken, moesten OCMW's - op basis van een raadsbeslissing - tot en met 2010 een inschrijving doen. Dit maakte het mogelijk om het restbedrag (het bedrag waarvoor geen inschrijving werd gedaan) ter beschikking te houden voor andere projecten. Sinds 2011 is een inschrijving vanwege de centra niet meer nodig, hetgeen een administratieve vereenvoudiging betekent.

De SCP-middelen worden uitgekeerd door middel van een voorschot en een saldo. Sinds de start van de SCP-maatregel in 2003 is het zo dat resterende bedragen van het voorgaande jaar niet worden overgedragen naar het volgende jaar. Dit is te wijten aan het feit dat de jaarlijkse KB's juridisch onafhankelijk zijn van elkaar.

1.6 Eerdere evaluatie van de maatregel

De toepassing van de subsidie inzake SCP werd eerder al twee maal geëvalueerd door Kunst en Democratie/Culture et Démocratie (Clé & Mechbal, 2004; Vonck & Résimont, 2008). Deze evaluatieonderzoeken tonen onder meer aan dat, vóór de SCP-maatregel in voege trad, de OCMW's zelden actief waren op het vlak van de ondersteuning van sociale, culturele en sportieve participatie. De maatregel kreeg dan ook in het begin weinig weerklank, zowel door de geringe (spontane) vragen van cliënten als door de 'voorzichtige' implementatie van de centra zelf. De aanwending van de middelen was in de beginjaren ook vaak suboptimaal door tijdsdruk, gebrek aan deskundigheid op vlak van cultuur en sport en door het niet structureel ingebed zijn van de maatregel. Bij het bepalen van de prioritaire doelgroep werd deze vaak te eng gedefinieerd uit angst voor een stormloop. In de praktijk werden vooral kinderen bereikt en ook wel senioren. Vooral individuele (sportieve) activiteiten werden gefinancierd. Cultuuractiviteiten bleken minder toegankelijk voor kansarmen.

Een gedeelde en gedragen visie omtrent SCP ontbrak vaak binnen het OCMW. De onderzoeken toonden verder aan dat de maatschappelijk werkers vaak onvoldoende overtuigd bleken van het belang van SCP. Dit was uiteraard nefast voor het communiceren over het aanbod. Samenwerken met externen gebeurde frequent maar de samenwerkingen waren vooral van financiële aard (i.c. cofinanciering van een activiteit door het OCMW), zo gaven de onderzoekers nog aan. De drempels die ervaren werden om samen te werken (nl. tijdsdruk, schrik om autonomie te verliezen, enz.) konden moeilijk geslecht worden.

Wel toonden de evaluatieonderzoeken aan dat zowel bij de OCMW's als bij de cliënten een grote waardering voor de maatregel bestaat. De meesten zijn overtuigd van het belang van het betrekken van andere levensdomeinen wanneer men werkt aan maatschappelijke integratie van kansarmen. Participatie doorbreekt het

isolement en verhoogt het zelfwaardegevoel en het zelfvertrouwen van cliënten. Het reeds vermelde gebrek aan tijd/personeel en deskundigheid en ook het niet-structurele karakter van de maatregel, staan volgens de studies een ideale implementatie in de weg. Daarbij komt ook dat de maatregel vooral ingrijpt op de financiële drempels die men ervaart (hoewel het bedrag voorschieten ook voor velen een probleem blijft), terwijl er vaak ook andere drempels meespelen. Ook met betrekking tot de regelgeving zelf werden door de studies een aantal kanttekeningen gemaakt (o.a. de beperking tot OCMW-clënten het feit dat de subsidie niet structureel is).

2. De maatregel ter bestrijding van de armoede bij kinderen van OCMW-clënten

2.1 Wettelijke basis

In 2010 werd een nieuwe paragraaf toegevoegd aan het *Koninklijk Besluit houdende de maatregel ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van de gebruikers van de dienstverlening van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*. Het betreft een paragraaf ter ondersteuning van OCMW-activiteiten gelieerd aan de bestrijding van armoede bij kinderen van gebruikers van de centra.

2.2 Historiek van de maatregel

De nieuwe maatregel vormt sinds 2010 (KB van 2010) deel van de SCP-maatregelen. Ze kan dus tot op vandaag als vrij nieuw worden beschouwd, ook voor de centra. Ze werd, niet toevallig, ingevoerd in 2010, het jaar dat de Europese Unie herdoopte tot 'European Year for Combating Poverty and Social Exclusion'. Een handleiding vanwege de POD MI voor de centra voegt er - als aanleiding voor de maatregel - aan toe dat de economische crisis in België ervoor heeft gezorgd dat veel gezinnen de kosten beperken die niet voor basisbehoeften bestemd zijn, zoals de kosten voor opleiding, geneeskundige verzorging, onderwijs, sociale en culturele participatie.

2.3 Doelstelling van de maatregel

De nieuwe maatregel heeft tot doel om de maatschappelijke integratie van kinderen van OCMW-clënten te bevorderen.

Vrij gelijklopend met de algemene SCP-maatregel verloopt deze maatregel via de OCMW's die krachtens het KB een specifieke subsidie toegekend krijgen die zij kunnen gebruiken om de doelstelling van deze maatregel te verwezenlijken. De concrete manier waarop de maatregel geïmplementeerd kan worden, is ook voor-

werp van de omzendbrieven en aanverwante documenten die de federale overheid verspreidt voor de algemene SCP-maatregel.

2.4 Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel

De maatregel betreffende kansarme kinderen wordt verwezenlijkt door de centra aan de hand van maatschappelijke dienstverlening in het kader van:

- de deelname aan sociale programma's;
- onderwijsondersteuning;
- psychologische ondersteuning voor het kind of voor de ouders in het kader van de raadpleging van een specialist;
- paramedische ondersteuning;
- de steun bij de aankoop van pedagogisch materiaal en spellen.

Telkens wordt verwacht dat de inspanningen van het OCMW toegesneden zijn op achtergestelde kinderen. Elk centrum kan wel autonoom kiezen voor welke types van de bovenstaande dienstverlening zij opteren en of ze individuele dan wel collectieve ondersteuning verkiezen.

De regels voor de financiering van activiteiten, het uitbesteden van activiteiten en de personeelsinzet, zijn gelijk aan die van de SCP-maatregel.

2.5 Financiering verbonden aan de maatregel

De verdeling van het budget gebeurt op dezelfde manier als de SCP-subsidies. Voor het jaar 2010 moesten de centra echter geen inschrijving of aanvraag van de gelden doen. Zij werden sowieso toegekend (met een eerste voorschot). Op die manier werd de administratieve drempel voor de aanvraag van de subsidies laag gehouden. De subsidiebedragen die niet werden gebruikt moesten naderhand worden teruggestort naar de overheid.

2.6 Eerdere evaluatie van de maatregel

Een evaluatie van deze maatregel vond nog niet eerder plaats.

3. Recup-pc-maatregel

3.1 Wettelijke basis

In 2007 werd aan het *Koninklijk Besluit houdende de maatregel ter bevordering van de maatschappelijke participatie en de culturele en sportieve ontplooiing van de gebruikers van de dienstverlening van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn* een specifieke maatregel toegevoegd die ondersteuning voorziet voor de OCMW's die hun

cliënten willen stimuleren om een tweedehands pc aan te kopen. Verder in dit onderzoek verwijzen we naar deze maatregel als de recup-pc-maatregel.

3.2 Historiek van de maatregel

De maatregel werd voor het eerst ingevoerd in 2007.

3.3 Doelstelling van de maatregel

De recup-pc-maatregel heeft tot doel mee de digitale kloof van de eerste graad te dichten. Met digitale kloof van de eerste graad wordt bedoeld: de toegang tot multimedia, en in dit geval het materiële bezit van een computer. Dit gebeurt vanuit de federale overheid door de toekenning van een bedrag van ten hoogste honderd euro per begunstigde (OCMW-cliënt) voor de aankoop van een gerecycleerde computer via een hergebruikcentrum. Een OCMW kan dus, via een hergebruikcentrum, mee de aankoop van een pc voor een cliënt regelen. Het centrum kan de kost van de computer volledig op zich nemen of de cliënt voor een deel laten meebetalen. Het aankoopbedrag van de pc kan honderd euro overstijgen, maar de tussenkomst van de federale overheid is geplafonneerd op die 100 euro. Of een gewone pc dan wel een laptop wordt aangekocht, dat laat de maatregel in het midden. Wel verplicht de maatregel dat het hergebruikcentrum minstens twaalf maanden garantie biedt.

De maatregel vertrekt vanuit de stelling dat de uitsluiting van mensen die in armoede leven zich op alle domeinen van het leven situeert, met inbegrip van de digitale netwerken. De maatregel wil een financiële drempel verlagen, maar ook de bevolking sensibiliseren inzake een mogelijk alternatief voor de aankoop van een nieuwe computer.

Zoals bij de andere twee maatregelen (SCP-maatregel en de kinderarmoede-maatregel) verloopt deze maatregel via de OCMW's die krachtens het KB een specifieke subsidie toegekend krijgen.

3.4 Activiteiten gesubsidieerd door de maatregel

De middelen verbonden aan deze maatregel kunnen enkel ingezet worden voor de aankoop van gerecycleerde pc's. Aanverwante kosten (zoals internetabonnement, software, hardware, ...) kunnen niet betaald worden met deze middelen. We vermelden wel dat de algemene SCP-maatregel openheid biedt om ICT-gerelateerde kosten te vergoeden. Wanneer echter een tweedehands pc meer dan honderd euro kost, mag het centrum niet het bedrag boven de honderd euro inbrengen binnen de algemene SCP-maatregel. Het is dus aan de cliënt zelf of aan het centrum om bijkomende middelen te voorzien voor de pc's die meer dan honderd euro kosten.

3.5 Financiering verbonden aan de maatregel

Er wordt jaarlijks een enveloppe voorzien voor de uitvoering van de maatregel. De eerste twee jaren was dat een enveloppe van ongeveer 500 000 euro. Voor de jaren 2009 en 2010 ging het om een bedrag rond de 345 000 euro. De verdeling van het budget gebeurt op dezelfde manier als de SCP-subsidies, daar de recup-pc-maatregel als een aanvulling wordt gezien op de activiteiten die mogelijk zijn in het kader van de SCP-maatregel.

3.6 Eerdere evaluaties van de maatregel

In het evaluatieonderzoek van 2007 (Vonck & Résimont, 2008), werd de recup-pc-maatregel voor het eerst geëvalueerd. Deze evaluatie gaf als aanbeveling het luik ICT binnen de gehele SCP-maatregel grondig te herbekijken en aan te passen. De onderzoekers stelden immers vast dat de centra zelf in 2007 aangaven de (toen nieuwe) maatregel onvoldoende te vinden. Het onderzoek pleitte daarom voor een verhoging van de minimale steun per computer (tot 175 euro) en een beleid rond ICT-gerelateerde kosten, zoals internetabonnementen en software. Het onderzoek wees tot slot ook op het ontbreken van een synergie met de bestaande maatregelen die moeten instaan voor het dichten van de digitale kloof van de eerste graad.

HOOFDSTUK 4

VERWANTE MAATREGELEN EN INITIATIEVEN

Bij het bestuderen van de SCP zien we op elk bevoegdheidsniveau verschillende 'kruisingen' van voorzieningen die resulteren uit verschillende publieke beleidsinstrumenten.

De instrumenten omvatten over het algemeen een reeks regels (juridische, niet-juridische, informele, formele, op Europees niveau, op gemeentelijk niveau, ...) die de werking van de in evolutie zijnde openbare actie beïnvloeden. De voorzieningen daarentegen zijn manieren om deze actie uit te voeren. Ze zijn het resultaat van het door deze instrumenten geïmplementeerde beleid zoals, bijvoorbeeld, initiatieven van actoren en de manier waarop ze deze nieuwe normen toepassen en interpreteren.

De hierna beschreven wetgevende voorzieningen of kaders zijn slechts een paar voorbeelden van politieke initiatieven op verschillende niveaus. Het is via plaatsen/diensten, via nieuwe functies/posten en via doelstellingen dat de sociale actie georiënteerd zal worden naar een bepaalde beleidsprioriteit.

Deze subsidiewijzes kruisen rechtstreeks of onrechtstreeks de acties en de effecten van de SCP-maatregel. Deze instrumenten en voorzieningen creëren gezamenlijke acties op het gebied van sociale actie. In die zin wijzigen de nieuwe functies, zoals de figuur van coördinator, of van artikel 60, de manieren van handelen en structureren ze de sociale actie.

We zien deze relaties ook in nieuwe plaatsen (gesubsidieerde diensten, netwerken, ontwikkeling van plaatsen voor de concentratie van informatie: 'loketten', enz.) die vaak streven naar een 'concentratie' van actoren rond één of meerdere prioriteiten, of rond een doelpubliek (bijvoorbeeld kinderarmoede).

Uit onze interviews blijkt dat de OCMW's deze prioriteiten interioriseren en ze opnemen in deze nieuwe voorzieningen.

Merk tot slot op dat de openbare actie, zoals voor iedere sector in België, zowel structurerend als 'handelend' werkt. Ze wordt 'geweven' door de actoren en door allerhande impulsen die uitgaan van ieder beslissingsniveau. Hoewel één van de

doelstellingen die de afgelopen jaren vaak geformuleerd werden, erin bestaat om, op gecoördineerde wijze, te handelen in een netwerk, en overlappingsen te vermijden, zijn er *a fortiori* altijd kruisingen en gemeenschappelijke doelstellingen die soms overlappen en een actie kunnen versterken of tot misverstanden kunnen leiden.

1. Participatiedecreet: lokale netwerken en afsprakennota's vrijetijdsparticipatie

De Vlaamse overheid keurde drie jaar geleden het zogenaamde participatiedecreet goed (voluit: *Decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport*, dd. 18 januari 2008). Het participatiedecreet werkt flankerend of aanvullend op de sectoraal georganiseerde decreten en beleidsvoering in de beleidsvelden Cultuur, Jeugd en Sport.

Een van de doelen van het participatiedecreet is het - op lokaal vlak - werken aan een dynamisch beleid rond de participatie van personen in armoede. Een van de instrumenten die het decreet daarvoor naar voren schuift is het lokaal netwerk (ook wel: lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie). Het gaat om netwerken van organisaties uit eenzelfde gemeente (of bij een samenwerkingverband: organisaties uit meerdere gemeenten) die zich gezamenlijk inspannen om de drempels naar cultuur, jeugdwerk en sport voor personen in armoede te verlagen. Zo goed als altijd is het lokale OCMW betrokken bij het netwerk.

Het is duidelijk dat de opdracht van de lokale netwerken goed resoneert met de doelstellingen van de SCP-maatregel en vooral de submaatregel voor de bestrijding van armoede bij kinderen. Het gaat telkens om inspanningen en acties op het lokaal niveau (binnen de grenzen van één gemeente of soms van enkele gemeenten samen). Meer dan bij de SCP-maatregel het geval is, is formele en structurele samenwerking een voorwaarde om als lokaal netwerk subsidie te krijgen via het participatiedecreet. De samenwerking wordt dan vastgelegd in een 'afsprakennota vrijetijdsparticipatie'. De afsprakennota is een samenwerkingsovereenkomst waarin doelstellingen en acties voor het verdiepen en verbreden van vrijetijdsparticipatie worden weergegeven. Het gaat om een intersectorale samenwerking met het oog op een efficiënte aanpak op maat van de doelgroep (<http://www.demos.be/>). Op basis van de afsprakennota komen de gemeenten (niet de deelnemende OCMW's) in aanmerking voor subsidie. Net als bij de SCP-maatregelen wordt de subsidie berekend op basis van twee kwantitatieve normen (aantal rechthebbenden op verhoogde verzekeringstegemoetkoming en aantal gerechtigden op maatschappelijke integratie).

In tegenstelling tot de federale maatregelen die centraal staan in dit onderzoek, beperken de lokale netwerken die ondersteund worden door het participatiedecreet zich niet alleen tot (kinderen van) OCMW-cliënten. De netwerken zijn immers vrij zelf te omschrijven wie 'mensen in armoede' zijn en ze zijn autonoom

in hun keuze van criteria voor die afbakening (bv. OMNIO-statuuat, een inkomensgrens, ...) (Vanduynslager, 2010).

Uit recent onderzoek blijkt dat momenteel 53 van de 308 Vlaamse steden en gemeenten (17%) een erkend lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie hebben. In bepaalde gevallen nemen de OCMW's de rol op van coördinator van dat netwerk (al dan niet in samenwerking met een stedelijke dienst). De centra zorgen vooral voor de administratieve opvolging van het netwerk, de communicatie met de doelgroep en de begeleiding van deelnemers (Vanduynslager, 2010).

Het participatiedecreet voorziet ook middelen voor zogenaamde proeftuinen. Proeftuinen zijn nieuwe praktijken die een voorbeeldfunctie kunnen vervullen voor anderen. Voor de periode 2008-2012 werden zeven types van proeftuinen vastgelegd. Sterk gelieerd aan de doelstellingen van de federale maatregel ter bestrijding van kinderarmoede is de proeftuin 'kansengroepen stimuleren tot en begeleiden bij het ontwikkelen van jeugdverenigingen'.

2. Fonds vrijetijdsparticipatie

Het Fonds vrijetijdsparticipatie (voorheen: fonds cultuurparticipatie) is een gesubsidieerd samenwerkingsverband van verschillende organisaties: Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, de Federatie van centra voor basiseducatie, het Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

Het fonds, dat middelen krijgt van de Vlaamse overheid en dus enkel in de Vlaamse Gemeenschap actief is, kan in zeker zin gezien worden als complementair aan de werking van de lokale netwerken (vorige paragraaf). Het fonds werkt immers enkel voor gemeenten die (nog) geen gesubsidieerd lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie hebben. In die gemeenten kunnen de organisaties of verenigingen die mensen in armoede als doelgroep hebben en die lid zijn van het Fonds vrijetijdsparticipatie een aanvraag doen bij het fonds voor de terugbetaling van toegangskosten (en eventueel aanverwante kosten, zoals babysit). Het fonds neemt niet alle kosten voor participatie op zich, maar doet een tussenkomst voor 80% van de totaalkost. Het Fonds staat open voor alle organisaties die mensen in armoede als doelgroep van hun werking hebben met uitzondering van overheidsinstellingen (gemeentelijk, provinciaal, regionaal of federaal) en verzorgingsinstellingen (ziekenhuizen, MPI's, psychiatrische instellingen, RVT's, instellingen voor gehandicaptenzorg, ...).

Het fonds staat dus vooral actoren op het lokale niveau bij. Niet enkel financiële ondersteuning staat daarbij centraal. Zo verleent de organisatie ook telefonische ondersteuning aan de vrijetijdswerking van lokale organisaties van en met mensen in armoede. Verder onderhandelt het fonds ook met organisatoren en organisaties (vrijetijdsindustrie, bovenlokale gesubsidieerde initiatieven, enz.) om de ticketprijzen van evenementen voor mensen in armoede zo betaalbaar als mogelijk te houden (Fonds vrijetijdsparticipatie, n.d.; Vermeersch et al., 2011).

3. Steunpunt vakantieparticipatie

Het Steunpunt vakantieparticipatie is een Vlaams initiatief dat in een vakantieaanbod voorziet voor 'mensen met een kleine portemonnee' (Steunpunt vakantieparticipatie, n.d.). Het steunpunt maakt deel uit van Toerisme Vlaanderen en wil iedereen de mogelijkheid geven om op vakantie of op daguitstap te gaan in Vlaanderen en Brussel. Via die vakantieparticipatie wil het steunpunt de (mentale) gezondheid van mensen bevorderen, hun familiebanden versterken en sociale netwerken vergroten.

Om iedereen de kans te geven om een betaalbare vakantie te genieten, werkt het steunpunt samen met de toeristische sector om het reguliere vakantieaanbod toegankelijk te maken voor mensen in kansarmoede. Sociale organisaties, waaronder de OCMW's, kunnen lid worden van het steunpunt en hun leden of cliënten toeleiden naar het vakantieaanbod van het steunpunt. In het jaar 2010 bereikte het steunpunt 97 980 mensen in kansarmoede met een breed aanbod van onder andere daguitstappen en groepsverblijven.

De doelstellingen van het Steunpunt vakantieparticipatie en de SCP-maatregelen lopen duidelijk voor een belangrijk stuk parallel: beide willen immers instaan voor een zinvolle vrijetijdsbesteding voor kwetsbare groepen. Nogal wat OCMW's die lid zijn van het Steunpunt vakantieparticipatie, gebruiken SCP-middelen om de vakantieparticipatie van hun cliënten te bevorderen. De algemene SCP-maatregel voorziet immers in de mogelijkheid tot tussenkomst bij onder andere daguitstappen; B-dagtrips; groepsreizen georganiseerd door het OCMW (zonder touroperator); activiteiten georganiseerd door het OCMW (bijvoorbeeld 'Vakantie voor iedereen', ...); groepsreizen georganiseerd door mutualiteiten, gehandicaptenvereniging, seniorenvereniging; de prijs van de reis en het toegangsticket tot pretparken in het buitenland, ...

4. Lokale bonnen, passen en cheques

Verschillende lokale besturen hebben vandaag hun eigen cultuur-, sport-, jeugd- of vrijetijdscheques of -bonnen of cultuur-, kansen- of vrijetijdspassen. De cheques en bonnen zijn papieren coupons of online rekeningen die een bepaald bedrag vertegenwoordigen. Ze kunnen gebruikt worden als betalingsmiddel. De passen zijn geen betalingsmiddel, maar worden meer gebruikt als kortingskaart. Ook andere functies zijn natuurlijk mogelijk (zie voor een overzicht: Rossie & Cardon, 2004). Het werken met bonnen, cheques of passen nam de voorbije jaren sterk toe, zeker na de invoering van het participatiedecreet (Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, 2009; Coussée & Roets, 2011).

Hoewel de vorm van de instrumenten sterk kan verschillen, gaat het telkens om kostenmilderende initiatieven die vooral voor kwetsbare en minder kapitaalcrachtige groepen de toegang tot bepaalde activiteiten moeten vergemakkelijken.

De Vlaamse opleidingscheque en sport- en cultuurcheque (Sodexho en Edenred) zijn hierop een uitzondering, zij werken volgens een andere publieksafbakening (c.q. de beroepscategorie van werknemers).

Veel bonnen, passen en cheques spelen louter op de directe financiële drempel in, meer specifiek op kosten als inschrijvingsgeld en toegangsticket. Ze helpen dus niet bij het slechten van meer indirecte financiële drempels (bv. vervoer, babysit, aankoop kledij of materiaal). Toch maakt de invoering van bonnen, passen en cheques vermoedelijk ook dat er vanuit de aanbieders ervan sterker wordt gewerkt aan de informatiedrempel die kansengroepen hindert in hun participatie.

De sterke vervlechting tussen de lokale bonnen, cheques en passen enerzijds en de drie federale SCP-maatregelen anderzijds (cf. hoofdstuk 3) ligt voor de hand. Veel OCMW's gebruiken de SCP-middelen dan ook om hun bonnen, passen en cheques mee te financieren (bv. de aankoop en verspreiding ervan). Het werken met SCP-maatregelen zijn complementair aan bonnen, cheques en passen omdat met de SCP-middelen vaak ook andere onrechtstreekse deelnamekosten kunnen worden gedekt, zoals bijvoorbeeld voetbalkledij, vervoer bij een uitstap, ... Een perfecte afstemming tussen de kenmerken van de SCP-maatregelen (looptijd, verantwoording, afbakening doelgroep tot OCMW-cliënten, ...) en de kenmerken van de bonnen, passen en cheques (personalisatie, geldigheidsduur, financiering, ...) is echter niet altijd vanzelfsprekend.

Momenteel wordt binnen de Vlaamse cultuursector een algemene Vlaamse Vrijtijdspas voorbereid. Deze nieuwe vrijetijdspas wil meer mensen (over heel Vlaanderen) stimuleren om deel te nemen aan het brede vrijetijdsaanbod. Het systeem heeft specifieke aandacht voor de drempels die mensen in armoede daarbij onder vinden. Het project is in de fase van de ontwikkeling (Schauvliege, 2011).

5. Article 27

De vzw 'Article 27' (A27) werd opgericht om bij te dragen aan een democratisering van het culturele aanbod. Het is een voorziening die bestaat uit een overkoepelende structuur en meerdere verenigingen in Brussel en Wallonië. A27 is vandaag essentieel geworden in het culturele aanbod van talrijke OCMW's. Ze helpt bij de coördinatie en het vergemakkelijken van de relaties tussen sociale en culturele partners en suggereert de taken en de opdrachten ervan.⁴

De vzw, die haar missie gebaseerd heeft op artikel 27 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: *"Iedereen heeft het recht om vrijelijk deel te nemen aan het culturele leven van de gemeenschap, om te genieten van kunst en om deel te hebben aan wetenschappelijke vooruitgang en de vruchten daarvan,"* heeft sinds haar ontstaan

---

⁴ Zie: <http://www.article27.be/article27/index.php?page=89>

gewerkt aan de sensibilisering over en het recht op toegang tot cultuur via deelname en begeleiding van de gebruiker.

De taak en opdrachten van de sociale en culturele A27-partners zijn gedetailleerd beschreven en de vzw vervult daarbij de rol van begeleider, coördinator en facilitator. Het aantal A27-partners neemt elk jaar toe. De vzw verstrekt aan talrijke OCMW's A27-tickets waarmee OCMW-cliënten tegen een verlaagde prijs toegang krijgen tot een show of een evenement (1,50 euro).

De voorziening is niet alleen een coördinatiestructuur; ze biedt tal van begeleidende diensten aan met het oog op een sensibilisering voor cultuur. De vzw heeft daartoe verschillende tools ontwikkeld: de creatie van de functie van 'culturele ambassadeur', activiteiten, het algemene begeleidingsplan, collectieve uitstappen, de oprichting van gebruikerscomités, van discussiegroepen en van een mobiel solidariteitsnet. Deze tools maken de ervaring van mensen rijker en zorgen ervoor dat ze een persoonlijke relatie met cultuur kunnen ontwikkelen. Met andere woorden, dat ze een plaats in het culturele veld, in de vereniging en in de samenleving krijgen.

Tabel 8 Article 27 in enkele cijfers

	1999	2003	2007
<i>Samenwerkingen op sociaal vlak</i>	55	585	808
Brussel	55	123	138
Wallonië	0	462	670
<i>Samenwerkingen op cultureel vlak</i>	21	358	676
Brussel	21	86	124
Wallonië	0	272	552
<i>Gebruik van tickets</i>	975	39 956	82 689
Brussel	975	20 242	30 658
Wallonië	0	19 714	52 031

Bron: http://www.article27.be/article27/index.php?cellule_id=16&page=107

Deze tabel toont een significante toename van het aantal culturele en sociale partners maar ook van het aantal tickets dat uitgedeeld werd aan gebruikers.

De vzw geeft de tickets uit aan de sociale samenwerkingspartners (deze zijn verdeeld in activiteitensectoren. OCMW's maken er een belangrijk deel van uit). Die sociale partners verdelen ze verder onder hun cliënten en deelnemers die dan het ticket tonen aan de culturele partner. De culturele partner stuurt de factuur vervolgens terug naar de vzw.

Er werden tal van tools ontwikkeld met het oog op externe communicatie. Er circuleren programmabrochures, de informatie wordt verspreid door de OCMW's,

bijvoorbeeld via websites en via tal van andere kanalen. De gebruikers van het systeem weten goed op hoeveel tickets ze recht hebben.

De vzw Article 27 werd veelvuldig aangehaald tijdens de interviews voor dit onderzoek. Ze is een heel belangrijke ondersteuning voor de acties van talrijke OCMW's, vooral op het vlak van begeleiding. Maar in de meeste gevallen gaat het slechts om een klein deel van de begroting. Het aandeel hangt af van de inhoud van de overeenkomst tussen de vzw en het OCMW.

'De manier van samenwerken met A27 is verschillende van OCMW tot OCMW: sommige centra hebben personeel (cultureel adviseurs, A60-begeleiders, entertainers en andere, ...) voor de begeleiding van cliënten bij sociale, culturele of sportieve activiteiten of wensen zelf de activiteiten te organiseren terwijl andere centra dit liever uitbesteden aan de vzw A27 (vooral als deze zich geografisch niet bevindt). Zij geloven dat de vereniging een expertise heeft die volledig aansluit bij de culturele behoeften van hun gebruikers. De OCMW's die het verst van de voorziening verwijderd zijn, vinden dat ze gewoon helpt om toegang te krijgen tot een aantal culturele activiteiten (individueel) en dat het aan A27 is om zelf de activiteiten te organiseren.

6. Diensten voor maatschappelijke integratie in het Waalse Gewest

Sinds het decreet van 2003 inzake maatschappelijke integratie⁵ en sinds het besluit van 2004 dat de erkenning van de diensten voor maatschappelijke integratie organiseert,⁶ zijn de OCMW's sterk verankerd in dit wetgevende kader.

De opdrachten die verwacht worden van de diensten voor maatschappelijke integratie (services d'insertion sociale - SIS) zijn:⁷

Ten behoeve van personen die in een uitsluitings situatie verkeren, dragen de diensten voor maatschappelijke integratie dragen bij tot de verwezenlijking van de volgende doelstellingen:

- het doorbreken van het sociale isolement;
- de deelname aan het sociale, economische, politieke en culturele leven mogelijk maken;
- de sociale erkenning bevorderen;
- het welzijn en de levenskwaliteit verbeteren;
- de zelfstandigheid stimuleren.

---

5 Juli 2003, Decreet betreffende de sociale insluiting (BS van 28/07/2003, blz. 39563; Err. : BS, 05/09/2003, p. 45 055).

6 Januari 2004, Besluit van de Waalse Regering betreffende de erkenning en de subsidiëring van de diensten voor sociale inclusie (B.S. van 19/04/2004, p. 22575).

7 <http://socialsante.wallonie.be/?q=action-sociale/action-sociale/dispositifs/insertion-sociale>

Deze vereniging of instelling voert de collectieve of gemeenschapsacties uit door een combinatie van:

- groepswerk waarbij zowel collectieve als individuele middelen ingezet worden;
- de implementatie van middelen om het hoofd te bieden aan problemen in verband met bestaansonzekerheid;
- de uitwerking van tools die nodig zijn voor de uitoefening van de rechten op grond van artikel 23 van de Grondwet;
- hulp aan collectieve projecten die georganiseerd worden door personen die in een uitsluitingssituatie verkeren;
- individuele maatschappelijke begeleiding als aanvulling op het collectieve maatschappelijk werk;
- het tot stand brengen van gediversifieerde, voornamelijk intergenerationele en interculturele, maatschappelijke relaties.

Wij hebben in het vet de rechtstreekse verbanden weergegeven die tot stand gebracht kunnen worden tussen de SCP-maatregel en de erkenningsvoorwaarden van de diensten voor maatschappelijke integratie in Wallonië. Hoewel de participatie die de diensten voor maatschappelijke integratie beogen, zich onderscheidt van de SCP-maatregel, overlappen de doelstellingen de diensten toch expliciet en impliciet met verschillende doelstellingen van de SCP-maatregel.

Door de geïnterviewde OCMW-medewerkers werden de diensten voor maatschappelijke integratie veelvuldig aangehaald.

Talrijke voorzieningen die OCMW's in het kader van de SIS'en ontwikkelen, creëren nauwe relaties tussen de SCP-maatregel en maatschappelijke integratie in Wallonië. Het is vaak via de diensten of dankzij de mensen die er werken, dat de Waalse OCMW's activiteiten, evenementen, enz. kunnen organiseren.

Aangezien de doelstellingen elkaar overlappen zijn de SIS'en voor de OCMW's een aanvullende manier om tot een daadwerkelijke participatie te komen en 'een aanbod te creëren.' Onze telefoongesprekken en de duur van dit onderzoek stellen ons niet in staat na te gaan hoe al deze voorzieningen evolueren, maar het was opvallend dat de OCMW's bijna systematisch verwezen naar deze regionale algemene beleidsas, of naar een SIS.

Het is dan ook belangrijk om hier te wijzen op het belang van deze convergentie van doelstellingen die leidt tot een verankering ten gunste van een effectief recht op sociale en culturele participatie. We zien soms verwarring tussen de SCP-maatregel en de doelstellingen van de SIS'en, want het verschil is voor de geïnterviewde niet altijd duidelijk.

7. Afsluitend

We wijzen er tot slot op dat de opsomming in dit hoofdstuk allerminst exhaustief is. Er zijn nog tal van andere initiatieven en subsidielijnen die inzetten op hetzij de (sociale, culturele, sportieve) participatie van kwetsbare groepen, hetzij op de bestrijding van kinderarmoede:

- de Vlaamse projectoproep ‘Kinderarmoede bestrijden op lokaal niveau’ (2011) ten bedrage van ongeveer één miljoen euro;
- het jeugdwerkbeleid gericht op kwetsbare groepen in het kader van het decreet voor het gemeentelijk, intergemeentelijk en provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid;
- de gemeentelijke sportbeleidsplannen (in het kader van het Sport voor Allen-decreet) hebben aandacht voor diversiteit en toegankelijkheid;
- ...

Het was ook niet de bedoeling in dit hoofdstuk een volledige inventaris van relevante beleidsmaatregelen en subsidielijnen op te stellen. Enkel die maatregelen werden vermeld die een sterke kruisbestuiving met de SCP-maatregelen kennen en (net daarom) ook door de OCMW’s in dat kader vaak worden aangehaald.

HOOFDSTUK 5

ALGEMENE MAATREGEL TER BEVORDERING VAN SOCIALE, CULTURELE EN SPORTIEVE PARTICIPATIE (SCP)

1. Analyse van de SCP-subsidies

De federale overheid voorziet sinds 2003 een bedrag van meer dan 6,2 miljoen euro om mensen met een lager inkomens- en opleidingsniveau aan te zetten tot participatie aan sociale, culturele en sportieve activiteiten. Bij de invoering van de maatregel bedroeg het voorziene subsidiebedrag exact 6 200 000 euro. Sindsdien werd het bedrag jaarlijks geïndexeerd. Dit maakt dat in 2010 een totaalbedrag van 6 655 963 euro werd voorzien.⁸

De onderstaande tabel geeft de evolutie van het voorziene subsidiebedrag weer over de voorbije vier jaren (2007-2010). Daarbij wordt ook de verdeling van de middelen naar gewest weergegeven. Voor de drie gewesten steeg het subsidiebedrag dat voorzien werd.

In verhouding werd voor de Brusselse OCMW's in 2010 iets meer van het totaalbudget voorzien dan in 2007 en voor de Vlaamse OCMW's iets minder dan in 2007. Dit ligt uiteraard aan de berekeningswijze van de voorziene bedragen per OCMW. Later gaan we dieper op de berekeningswijze in.

Voor het jaar 2010 betekenen deze subsidiebedragen dat een Brussels OCMW gemiddeld recht had op 72 635,8 euro SCP-subsidie, een Vlaams OCMW op 8 419,0 euro SCP-subsidie en een Waals OCMW op 10 239,9 euro SCP-subsidie.

---

⁸ De KB's van 12 april 2011 en 19 augustus 2011 voorzien samen voor het kalenderjaar 2011 een subsidiebedrag van dezelfde grootorde (6 656 000 euro).

Tabel 9 Evolutie beschikbare SCP-bedragen volgens de KB's (beschikbare middelen + verdeling tussen gewesten)

Jaar		Beschikbaar bedrag volgens KB	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
2007	In euro	6 294 800	1 127 130	2 648 568	2 519 102
	%	100	17,9	42,1	40,0
2008	In euro	6 507 000	1 209 473	2 702 794	2 594 733
	%	100	18,6	41,5	39,9
2009	In euro	4 426 666	865 793	1 773 713	1 787 160
	%	100	19,6	40,1	40,4
2010	In euro	6 655 963	1 380 081	2 593 040	2 682 842
	%	100	20,7	39,0	40,3

Net zoals de subsidiebedragen voor de SCP-maatregel de voorbije jaren stabiel gebleven zijn, is ook de mate waarin de OCMW's de middelen gevraagd hebben (in hun uniek jaarverslag) relatief stabiel. De cijfers in onderstaande tabel illustreren dit. Ze tonen aan dat de vraaggraad nagenoeg maximaal is. Na controle door de POD MI, waarbij eventuele toegekende bedragen nadien in mindering worden gebracht,⁹ kan ook het totale uitbetaalde bedrag worden vastgelegd. Ook dat bedrag is de voorbije jaren gelijkaardig gebleven. De combinatie van de voorziene middelen en de uitbetaalde middelen resulteert in de bestedingsgraad, die voor het jaar 2010 op 89,7% lag. Deze graad van besteding van de voorziene middelen was in de jaren daarvoor nauwelijks lager. De tendens is dus dat de SCP-middelen op een gelijkmatige en intense manier worden ingezet door de OCMW's.

Tabel 10 Evolutie Bedrag KB-SCP (beschikbare middelen + vraag(graad) + uitbetaling(sgraad))

Jaar	SCP- bedrag KB	SCP- bedrag gevraagd	Vraaggraad (%)	Voorschot + saldo- teruggevorderd bedrag door POD MI	Bestedingsgraad: (voorschot + saldo teruggevorderd bedrag door POD MI)/SCP- bedrag KB) (%)
2007	6 294 800	6 233 698	99,0	5 647 760	89,7
2008	6 507 000	6 469 065	99,4	5 828 091	89,6
2009	4 426 666	4 397 705	99,3	3 881 179	87,7
2010	6 655 963	6 634 275	99,7	5 967 353	89,7

Omwille van de sterke bestedingsgraad van de SCP-middelen, staan we kort stil bij de OCMW's die de voorbije jaren geen gebruik maakten van deze middelen.

⁹ Dit in mindering brengen van een bedrag was in 2010 het geval bij 56 van de 589 OCMW's. Het gaat om bedragen die werden aangevraagd maar die, na controle, niet binnen het wettelijke kader van de maatregel blijken besteed te zijn.

De onderstaande tabel somt de gemeenten op met OCMW's die geen SCP-middelen aanvroegen. Dat aantal is erg gering en bovendien dalend over de voorbije vier jaar. Cerfontaine en Trooz zijn de enige twee gemeenten die al vier jaar op rij geen deel van de SCP-subsidie aanvroegen. Het gaat wel om kleine gemeenten (minder dan 8 000 inwoners en een RMI-percentagte onder de 2%).

Tabel 11 Welke OCMW's vroegen geen SCP-subsidies aan (2007-2010)?

Jaar	OCMW's die niks (0 euro) aanvroegen voor de SCP-maatregel	Aantal jaar op rij geen SCP-subsidie aangevraagd	
2007	VL	Heers	
	VL	Herstappe	
	VL	Horebeke	
	VL	Koekelare	
	WAL	Amel	
	WAL	Cerfontaine	
	WAL	Chievres	
	WAL	Fexhe-le-haut-clocher	
	WAL	Flobecq	
	WAL	Kelmis	
	WAL	Lens	
	WAL	Merbes-le-chateau	
	WAL	Trooz	
	WAL	Wellin	
2008	VL	Herstappe	
	VL	Horebeke	
	WAL	Amel	
	WAL	Cerfontaine	
	WAL	Fexhe-le-haut- clocher	
	WAL	Trooz	
2009	VL	Herstappe*	
	WAL	Amel	
	WAL	Cerfontaine	
	WAL	Ohey	
	WAL	Remicourt	
	WAL	Sainte-ode	
	WAL	Trooz	
2010	VL	Herstappe*	4
	WAL	Cerfontaine	4
	WAL	Mettet	1
	WAL	Remicourt	2
	WAL	Trooz	4

* Herstappe: 0 euro voorzien volgens KB in dit jaar.

2. Visie en beleid van de OCMW's omtrent de SCP-maatregel

2.1 Intern reglement of kader

Alvorens, per thema, de inhoud van de telefonische interviews met de 31 OCMW's te analyseren, geven we hier een aantal inleidende opmerkingen en algemene trends weer.

De OCMW's die onderling sterk van elkaar verschillen in termen van organisatie en in termen van beleid, hebben de neiging te werken volgens eigen regels en een eigen organisatorische stijl. Zij laten zich in hun keuzes vaak leiden door verschillende beleidsassen/prioriteiten, maar zijn ook geneigd zich aan te sluiten bij verschillende types van beleidsmaatregelen op de verschillende beleidsniveaus (federaal, regionaal, lokaal, ...). Ook laten de OCMW's zich bij hun keuzes leiden door hun doelpubliek en de mensen die ze begeleiden.

Elk OCMW interpreteert de SCP-reglementering en de subsidiemaatregelen op zijn manier, op grond van de algemene beleidslijn vastgesteld door de Raad voor Maatschappelijk Welzijn en beheerd door het Permanent Bureau.

De samenstelling van het personeel, de omgeving (aantal inwoners, aantal leefloners, aantal RMI's, de economische, sociale en culturele context) en de 'nabijheid' van de gemeentebesturen zijn allemaal factoren die hun organisatorische vrijheid, hun politieke keuzes, de verdeelsleutel en de acties ten behoeve van de gebruikers beïnvloeden.

Hoe meer de centra ondertussen de tijd hebben genomen om de SCP-maatregel te verkennen en te implementeren, des te hoger de reflexiviteit van de centra op het vlak van sociale, culturele en sportieve participatie en des te meer wijzigingen en aanpassingen er gebeurden aan de toepassing ervan. Met andere woorden: hoe beter de centra de SCP-maatregel kennen en hoe meer SCP-projecten reeds gerealiseerd werden door het OCMW, des te beter de maatregel zal geïnternaliseerd en verankerd zijn.

Veel OCMW's hebben een intern reglement of kader voor de besteding van de SCP-middelen. We zien dat de formulering van dat reglement of kader afkomstig kan zijn van de Raad, van een dienstverantwoordelijke, van een maatschappelijk werker, van een werkgroep, van een coördinatiegroep, ... Het initiatief om te voldoen aan begrotingsvoorstellen en de aanzet tot concrete acties kan zowel van de basis naar de top van het centrum gaan als van de top naar de basis. De snelheid waarmee OCMW's door middel van acties op de maatregel reageren kan sterk beïnvloed worden door de grootte van het OCMW (dat minder de neiging heeft tot bureaucrativering als het kleiner is) of door de vormen van interne coördinatie.

Bij veel OCMW's worden de regels en/of het kader voor de toepassing van de SCP-maatregel vermeld op het intranet (of een ander elektronisch systeem van interne registratie) zodat het vlot toegankelijk is voor het personeel. Ook zijn er centra die met een papieren reglement werken. In dat laatste geval is de verspreiding ervan beperkt.

Het kan gaan om een aantal toepassingsregels, een gids of handleiding (zoals deze die beschikbaar is op de website van de POD MI) of om gedragslijnen voor de maatschappelijk werkers. De inhoud van de regels varieert sterk van OCMW tot OCMW. Zij kunnen een strikte toepassing zijn van de maatregel of geïnterpreteerd worden aan de hand van het KB. Nog in andere gevallen kan de inhoud van deze regels gebaseerd worden op lokale politieke doelstellingen, of zelfs op bestaande structuren (het interne of externe verenigingsleven) om zo mogelijkheden te creëren voor sociale, sportieve en culturele deelname. De regels omvatten vaak een verdeelsleutel of verschillende criteria die hieronder zullen worden besproken (zie paragraaf 3 van dit hoofdstuk).

Hieraan moet worden toegevoegd dat de interne procedures van de OCMW's een strikt en gereguleerd karakter kunnen hebben of net los kunnen zijn en meer open kunnen staan voor verandering. Zijn de regels streng, dan kan dit een voordeel zijn omdat dit discussies tijdens de Raad uitsluit.

Er blijven bij de centra veel vragen bestaan over de interpretatie van de maatregel als geheel, en soms ook over wat al dan niet gefinancierd kan worden.

Wat de SCP-maatregel betreft, houden weinig OCMW's rekening met de voorbeelden en ervaringen van andere OCMW's. In de meeste gevallen hebben de OCMW's hun eigen regels en interpretaties van de maatregel gemaakt op basis van hun eigen ervaringen. We hebben soms grote verschillen vastgesteld tussen de inhoud van de handleiding die ter beschikking wordt gesteld door de POD MI en de eigen richtlijnen van de centra. Ook stelden we soms een verschil vast tussen de toepassingsregels voor de toewijzing van het SCP-budget en de reflexiviteit van de centra ten aanzien van de ondernomen projecten en acties.

Wat de afgenomen interviews betreft kan het interessant zijn om de meest extreme standpunten over de SCP-maatregel in kaart te brengen, en over de actiemogelijkheden die dit biedt. Samengevat: als wij de beleidsvisies en de toepassingen van de maatregel zouden typeren, dan kunnen wij - de nuances en talrijke contrasten buiten beschouwing gelaten - twee grote contrasten onderscheiden. De ene tussen (zeer) kleine en (zeer) grote OCMW's en de andere tussen meer activeringsgerichte OCMW's en meer integratiegerichte OCMW's.

(Zeer) kleine OCMW's <> (Zeer) grote OCMW's

Bij het eerste onderscheid zien wij dat, ten aanzien van de redeneringen en in de praktijk, de mogelijke acties en infrastructuur, voor de (zeer) kleine OCMW's, vaak beperkt zijn wegens een gebrek aan personeel en dat de SCP-maatregel en de impact ervan soms zullen afhangen van de overuren van de werknemers of van externe steun van de gemeente, van een vzw, van vrijwilligers, ... De grootste OCMW's beschikken over meer middelen en personeel, over bestaande voorzieningen en over meer onmiddellijke of nabije potentiële culturele/sportieve/maatschappelijke partners.

Meer activeringsgerichte OCMW's <> meer integratiegerichte OCMW's

Bij het tweede onderscheid zien we twee soorten van redeneringen:

- enerzijds een visie op SCP als eerste stap, een voorwaarde voor of gevolg van de socioprofessionele inschakeling die als de eerste doelstelling gezien wordt van de instelling, waarbij de SCP dan een onmisbare hefboom is, of een middel dat volledig complementair is met maatschappelijke integratie, om de gebruiker *een integratieparcours* te tonen of zulk parcours van hem te verwachten;
- anderzijds een visie die gericht is op het algemene welzijn van de, meer zelfstandige, gebruiker (soms 'zonder oplossing') of liever, op de gebruiker die nood heeft aan begeleiding, en die de maatregel als een manier ziet om zijn eigenwaarde te herwinnen, met een emancipatorische inslag en zonder dat hierbij melding gemaakt wordt van het idee van integratie, en die veeleer gericht is op het idee van *participatie*.

Qua begrip en interpretatie van de maatregel, maar ook soms qua 'aanpassing' aan andere beleidslijnen, kunnen we dus - om verder te gaan op de tendens en ze uit te diepen - twee dimensies schetsen qua conceptualisering m.b.t. (1) *de territoriale verankering* en (2) *het verwacht effect op de gebruiker*.

- De as *Territoriale, lokale en omgevingsgebonden verankering* van het OCMW laat zien dat de (zeer) grote en stedelijke OCMW's via hun acties de SCP-maatregel gemakkelijk kunnen toepassen dankzij hun ruime actiemogelijkheden en hun infrastructuren. Deze centra kennen ook soms een tendens tot uitbesteding aan bestaande (eigen of externe) voorzieningen uit de verenigingswereld (bv. A27), aan al lopende projecten, enz. De (zeer) kleine en meer landelijke OCMW's daarentegen vertonen een meer op zichzelf staande, meer gerichte actie die moeilijker te implementeren is en meer energie vraagt. Deze verankering kan dus een rechtstreekse invloed hebben op de reactiesnelheid, de onmiddellijkheid van de toepassing en de aanpassing van de actie ten aanzien van de toekenning van subsidies.

- De andere as heeft veeleer betrekking op het verwachte effect op de gebruiker: aan de ene kant is er de visie op de SCP-maatregel waarbij men verwacht dat men een bepaald parcours aflegt gericht op het administratief 'in orde brengen' van de cliënt, of een hersocialisering, voorafgaand aan een socioprofessionele inschakeling bij wijze van activering. Aan het andere uiteinde bevindt zich een discours voor een 'gratis aanbod' met talrijke gebruikers met zeer uiteenlopende profielen en/of gebruikers die verkeren in een 'situatie zonder oplossing' met tal van andere problematieken. Deze visie maakt van de SCP-maatregel een 'bijkomende' maatregel die voor iedereen toegankelijk is met het oog op zelfemancipatie, een middel voor of een weg naar een sensibilisering voor het culturele, sociale en/of sportieve gebeuren. De SCP-maatregel manifesteert zich dan hetzij als een tool met een progressief participatieve inslag waarvan de gebruiker maakt wat hij wil (individueel of collectief); hetzij als een tool die een fase is in de sociale inclusie via cultuur en/of sport voor mensen die geen toegang hebben tot de arbeidsmarkt.

Uiteraard situeert het discours van de meeste OCMW's zich niet aan die extremen of geldt voor veel OCMW's een combinatie van de polen van deze assen van getypeerde visies. Het is ons er hier om te doen de twee standpunten te schetsen om beter de heterogeniteit van de visies en van de toepassingen van de SCP-maatregel te vatten via een beschrijvende as met grootte/territoriale verankering en een as die de eventueel van/op de gebruiker verwachte effecten laat zien.

2.2 Een kritische beoordeling van de maatregel

De toepassing van de algemene SCP-maatregel en het luik inzake de bestrijding van kinderarmoede¹⁰ zijn nauw met elkaar verbonden. Over het algemeen vinden de OCMW's de SCP-maatregel ook zeer zinvol. Ze verdedigen hem, al hebben ze ook twijfels of uiten ze kritiek.

Zo hebben wij tijdens onze gesprekken zeer uiteenlopende standpunten verzameld in verband met de maatregel als geheel, zijn reële of verwachte effecten, zijn nut, zijn relaties met de primaire opdrachten van de OCMW's en de risico's die eruit voortvloeien.

Zo hebben de geïnterviewde verantwoordelijken met enthousiasme en op kritische wijze hun reflecties op en ervaringen met de acties en projecten in het kader van de SCP-maatregel te kennen gegeven. We geven een aantal vragen weer die leven bij de OCMW-personeelsleden.

---

¹⁰ Dit luik inzake de bestrijding van kinderarmoede wordt geanalyseerd in het volgende hoofdstuk.

- Ten aanzien van de gebruikers: Wat zijn de toekenningscriteria? Welk soort participatie wordt er gewenst? Wat zijn de doelgroepen? Is het nuttiger om op lange termijn en op kleine groepen te werken of op korte termijn en op grotere groepen te werken? Hoe kan de toegang tot de maatregel verbeterd worden? Waarom neemt de ene cliënt deel en de andere niet? Welke gevolgen van stigmatisering moeten vermeden worden tijdens een activiteit of een evenement?
- Ten aanzien van zichzelf: Wat betekent cultuur voor de cliënten en voor ons (de OCMW's)? En bijgevolg, welke verschillen, welke bevoegdheden, welke middelen bestaan er om de aandacht van mensen te trekken? Is deze SCP-maatregel een onderdeel van de core-business van de centra? Hoe de uitgaven en de kennis van de maatregel door het personeel te verbeteren en onze acties te heroriënteren? Volgens welke verdeelsleutel?
- Hoe te onderhandelen over activiteiten die enerzijds deel uitmaken van de eigen opdrachten van de culturele/sportieve partner en anderzijds te beantwoorden aan de visie van de OCMW's? Hoe de projecten te selecteren? Hoe de overeenkomsten en partnerschappen doen evolueren?

2.3 Betrokkenheid OCMW-personeel op de maatregel

De interne communicatie/coördinatie van ieder OCMW en vooral het betrokken personeel lijkt essentieel voor de sensibilisering voor en het inzicht in de tool op alle niveaus.

De mate waarin aan de cliënten informatie verstrekt wordt over het bestaan van de SCP-maatregel hangt af van:

- de kennis van de SCP-maatregel;
- het geloof in de effecten van de SCP-maatregel;
- de toepassingswijzen van de SCP-maatregel door het personeel van het OCMW en meer specifiek door de maatschappelijk werkers.

De implementatie van de maatregel hangt dus zeer sterk van af van *de gevoeligheid van het personeel* voor het recht op sociale, culturele en sportieve participatie en voor de effecten ervan, maar ook van de organisatie en van de *interne coördinatie van het centrum*.

Als de projecten niet door de maatschappelijk werkers georganiseerd of 'rechtstreeks gezien' worden, of indien zij er nooit zelf aan deelnemen, of indien zij de concrete effecten ervan niet zien, dan zullen zij er, zoals dit soms het geval lijkt te zijn, mogelijk een negatief beeld van hebben.

De rol van de maatschappelijk werker is echter wel cruciaal. Sommige maatschappelijke werkers zien de SCP-maatregel als een essentiële maatregel en een nood-

zakelijk instrument dat onderwezen moet worden tijdens de opleiding maatschappelijk werk. Anderen daarentegen beschouwen het louter als een mogelijk aanbod en vinden de communicatie erover dan ook eerder als een mogelijkheid dan een plicht. De maatschappelijk werkers nemen sterk contrasterende standpunten in: ze zijn al dan niet enthousiast, vinden al dan niet dat de cliënt belang heeft bij cultuur en sport, enz.

De mate van betrokkenheid van de werkers, op basis van de interne werkorganisatie, loopt ook sterk uiteen: van een sterke betrokkenheid bij de projecten (ontwerp, ondersteuning, planning, ...) tot het nemen van afstand via het delegeren (activiteiten, administratie, ...) van taken (naar keuze, follow-up van de regels, ...) aan andere personeelsleden, enz. Daarnaast zijn we ook een aantal gevallen tegengekomen waarin de SCP-maatregel door de maatschappelijk werkers werd gezien als een 'beloning' voor de cliënten die zich administratief in orde stellen.

De maatschappelijk werker zit vast aan de verplichting om verschillende taken te combineren. Hij is degene die iets voorstelt en aanbiedt, maar ook degene die voorschrijft en zelfs controleert. Wil men de SCP-maatregel ontwikkelen moet de maatschappelijk werker deze maatregel kennen en begrijpen, en de effecten ervan kunnen vaststellen.

In de meeste OCMW's, stellen we een nijpend gebrek aan tijd vast bij de maatschappelijk werkers. Ze hebben vooral een duidelijke focus op de prioriteiten en de dringende of primaire behoeften van de cliënten. Het spreekt voor zich dat de sterke gerichtheid op het verhelpen van de meest dringende situaties in sommige gevallen nadelig is voor de kwaliteit van de informatie die al dan niet verstrekt zal worden over de SCP-maatregel.

De dienstverantwoordelijken blijken ook enigszins 'hulpeloos' te zijn ten aanzien van negatieve reacties van maatschappelijk werkers, want zij hebben als dienstverantwoordelijke weinig of geen enkele controle over de bereidheid van de werkers om er al dan niet over te praten of om de informatie mee te delen tijdens gesprekken met cliënten. Een aantal OCMW's gaat na of de informatie wel degelijk aan de gebruiker verstrekt werd door de identiteit te controleren van de cliënten die gebruik maken van de SCP-maatregel en van de maatschappelijk werkers die verantwoordelijk zijn voor de dossiers van de (niet-)deelnemers. Zo kunnen zij vaststellen wie er wel en niet over praat.

Wat de organisatie van het werk betreft is het grote personeelsverloop een bijkomende moeilijkheid in de kennis van en de gevoeligheid voor de maatregel. Sommige cultureel adviseurs of coördinatoren en andere functies van personen die verantwoordelijk geacht worden voor de SCP-maatregel maken gewag van hun 'verplichting', ja soms hun 'permanente strijd', om de informatie wijdverspreid te krijgen.

Zoals eerder aangegeven zou het administratieve en organisatorische beheer van de interne procedures inzake de SCP-maatregel gescheiden moeten zijn gezien deze de kennis en de toepassing van de maatregel beïnvloeden. De manier waarop het OCMW over de 'regels' heeft beslist en de rollen en taken heeft verdeeld, zal al dan niet gunstig zijn voor de sensibilisering en dus ook voor de implementatie van die regel.

Hier moet benadrukt worden dat een aantal OCMW's melding hebben gemaakt van spanningen tussen hun personeel en hun cliënten. Deze spanningen zijn het gevolg van een zekere bitterheid tegenover de 'kans' die OCMW-clieënten krijgen om tegen een lage kostprijs of gratis aan culturele, sportieve of andere manifestaties of activiteiten deel te nemen terwijl sommige maatschappelijk werkers zich die deelname zelf niet zouden kunnen veroorloven.

Nog steeds met betrekking tot het personeel dat verantwoordelijk is voor de maatregel dient benadrukt te worden dat er 'gebruikerscomités' bestaan die plaatsvinden op diverse locaties en in verschillende vormen (bv. A27, culturele partners, verenigingen die tot OCMW's behoren, naar aanleiding van een workshop, enz.) waarvan de inhoud tijdens coördinatievergaderingen en zelfs in de vorm van een project meegedeeld wordt aan de Raad of aan het Bureau.

Voor zover individuele ondersteuning van sociale, culturele of sportieve participatie belangrijk is binnen een OCMW wijzen we erop hoezeer de maatschappelijke werkers belast worden met de implementatie ervan. Dit heeft te maken met hun verantwoordelijkheid voor het maatschappelijk onderzoek en voor het administratieve dossier maar komt ook omdat zij geconfronteerd worden met een hele reeks andere meer prioritaire situaties.

"Maar we moeten realistisch zijn: het is één van de 200 dingen die de maatschappelijk werkers moeten doen." (Maatschappelijk werker, L, <2%)

We mogen ons hier niet beperken tot de analyse vanuit het perspectief van de maatschappelijk werkers en andere personen die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van de SCP-maatregel. Voor een goed begrip van de maatregel, de totstandkoming van een visie en van projecten en de keuze in toekenning van budgetten lijkt het ons even belangrijk dat de voorzitter, de secretaris en de verantwoordelijken van commissies of andere werkgroepen open staan voor de inhoud van de maatregel en aandacht hebben voor de effecten ervan.

Tijdens de interviews kwamen talrijke contrasten aan het licht in verband met de willekeur in de manier van toepassen en bijgevolg in de organisatiestijl van iedere OCMW. In sommige OCMW's worden de verantwoordelijken die zich bezig houden met de coördinatie van de informatie en het selecteren van de projecten in verband met de SCP-maatregel niet noodzakelijk uitgenodigd voor de Raad of

voor de commissies. In andere OCMW's kan het zijn dat de maatregel eenvoudiger toegepast wordt door een meer directe reactie op de vragen, maar dit kan enkel als het algemeen beleid van mening is dat de SCP-maatregel belangrijk is.

De politieke kleur en de prioriteiten van een voorzitter en de projecten en de gemaakte politieke keuzes zijn eveneens bepalende factoren die tonen dat de interne toepassing en implementatie van de maatregel evenveel afhangen van de top van de hiërarchie als van de basis.

De verscheidenheid in het statuut van de personen waar wij voor het interview naar toe werden verwezen, getuigt van een grote organisatorische variabiliteit en van de middelen die aan het personeel van het OCMW gegeven worden om de maatregel waar te maken. Uit de inhoud van de interviews komt een organisatie en een visie naar voren die eigen zijn aan iedere OCMW waarbij de besluitvormende rol van de voorzitters, de secretarissen en de hiërarchisch verantwoordelijken cruciaal is.

"Af en toe eens vermelden op briefings ... en aan de maatschappelijke werkers zeggen "praat daar eens over met de cliënten", dat werkt niet. Je moet het structureler maken."

Verantwoordelijke sociale dienst, S, <1% (Maldegem)

3. Criteria voor de besteding van de SCP-middelen

Alvorens verder in te gaan op de criteria, formuleren wij hier een aantal opmerkingen in verband met de cliënten die van de maatregel genieten.

De SCP-maatregel richt zich op gebruikers die aanspraak kunnen maken op een dienst van het OCMW. We stellen vast dat de meerderheid van de OCMW's dit criterium - dat in het KB wordt vermeld - ook hanteren maar opnieuw weer op zeer uiteenlopende wijze.

Wat de interpretatie van het KB betreft maken de OCMW's hun eigen toekenningcriteria om het recht op sociale, culturele en sportieve participatie aan cliënten te verlenen. Veel centra stellen de SCP-middelen toegankelijk voor alle personen die in aanmerking komen voor steun of voor een dienst van het OCMW (bv. schuldbemiddeling, dringende medische hulp, enz.). Sommige centra breiden de toegang tot SCP-ondersteuning ook uit tot andere doelgroepen, zoals tot personen met een inkomen dat maar een bepaald klein percentage hoger ligt dan het leefloon (of het equivalent leefloon). We stellen ook vast dat sommige centra maximumbedragen hanteren bij de toekenning van subsidies aan cliënten (een maximumbedrag per gezin, per 1e, 2e kind, ...).

De criteria kunnen ook gericht zijn op bepaalde doelgroepen, of het nu gaat om individuele ondersteuning of om de organisatie van collectieve activiteiten en

evenementen. Het gaat dan om een combinatie van criteria die ook afhangen van de infrastructuur van de OCMW's, van de specifieke kenmerken van de economische en sociale context en van de centriprioriteiten. Enkele voorbeelden suggereren dat de SCP-middelen vaak voornamelijk aan jongeren worden besteed. In sommige OCMW's is de individuele ondersteuning dus vaak gericht op kinderen (bv. steun bij de betaling van sportbijdragen, recreatieve schoolactiviteiten, enz.). In sommige OCMW's brengt de SCP-maatregel dus voor een veranderlijk maar niet onbelangrijk deel voordelen voor kinderen en adolescenten. Daarnaast richten sommige centra, wat de organisatie van collectieve activiteiten betreft, hun acties op ouderen. Deze activiteiten worden dan georganiseerd buiten de muren of in het rust- en verzorgingstehuis en scheppen dan mogelijkheden voor entertainment en excursies.

Wat dit laatste punt betreft, stellen wij dus vast dat in het kader van de organisatie van collectieve evenementen of activiteiten voor een doelgroep verschillende OCMW's hun aanbod uitbreiden tot alle aanwezige personen. Voorbeelden zijn: entertainment voor alle inwoners van het rust- en verzorgingstehuis, activiteiten voor alle deelnemers aan een themadag of ondersteuning die kinderen van de begunstigden de mogelijkheid biedt deel te nemen aan activiteiten in een gemengde context.

Over het algemeen is het niet altijd gemakkelijk om gerichte activiteiten te organiseren voor zogenaamd kwetsbare en/of zeer geïsoleerde personen, zo blijkt uit de interviews. Voor vele OCMW's is het moeilijk om deze personen te bereiken. Bovendien nemen personen die deelnemen, steeds vaker deel. Daarom moeten sommige OCMW's criteria vaststellen om de toegang ook voor andere personen mogelijk te houden.

Verschillende OCMW's hebben te kennen gegeven dat de focus op en de formulering van criteria voor de besteding van de SCP-middelen niet noodzakelijk relevant is. In plaats daarvan, zo stellen ze, is het belangrijker om zich aan te passen aan de vraag en de subsidies te beheren zodat er steeds een budgettaire speelruimte blijft voor individuele ondersteuning en voor collectieve activiteiten. Dit weerspiegelt een bereidheid tot gelijke toegangs- en toekenningsvoorwaarden 'op verzoek' en tot budgetcontrole afhankelijk van de behoeften.

Daarnaast heeft één OCMW een criterium geformuleerd dat een verschil vaststelt tussen *participatie* en *consumptie*. Deelname is dan een activiteit die gedefinieerd wordt als 'specifiek cultureel' vanwege het collectieve en gemeenschapskarakter en omdat ze georganiseerd wordt door een openbare of semi-openbare partner en lokaal gesitueerd is. Consumptie is een meer individuele keuze voor een volledig externe activiteit. Dit OCMW heeft gekozen voor een criterium van financiële tegemoetkoming door de cliënt gedifferentieerd naar soort activiteit: bij 'participatie' betaalt de cliënt 10% van de toegangskosten met eigen middelen (bv. collec-

tieve uitstap), bij 'consumptie' betaalt de cliënt 50% van de kosten met eigen middelen (bv. krantenabonnement).

De verdeelsleutel, de verschillende soorten financiële ondersteuning (individuele ondersteuning of ondersteuning voor activiteiten of evenementen georganiseerd door de OCMW's) kunnen dan opgesplitst en/of kunnen gecombineerd worden volgens allerhande criteria:

- *Ten aanzien van de gebruiker:*
  - een maximale financiële tussenkomst door het centrum per persoon of per gezin en/of per kind (met leeftijdscriteria)/geen maximale financiële tussenkomst;
  - focus op de cliënten die een leefloon of equivalent leefloon krijgen/uitbreiding tot de begunstigden van alle OCMW-diensten (d.w.z. alle OCMW-clieënten)/verdere uitbreiding van de SCP-begunstigden tot iedereen die aanwezig is op het ogenblik van de activiteit;
  - geen bijdrage te betalen door de cliënt zelf (voor de moeilijkste gevallen)/een minimale bijdrage te betalen door de cliënt door middel van een vast bedrag (bv. 1,5 of 2 euro)/een minimale bijdrage door de cliënt voor een bepaald aandeel (bv. 10%);
  - focus op gemengde groepen/focus op doelgroepen/focus op alle OCMW-gebruikers.
- *Ten aanzien van de acties:*
  - individueel/collectief:
    - individueel soms meer gericht op sport, cultuur of op sociale activiteiten;
    - collectief: soms meer gericht op sport, cultuur of sociale activiteiten.
  - activiteiten vrijwel uitsluitend binnen het OCMW/deels buiten het OCMW/activiteiten georganiseerd buiten het OCMW;
  - criteria voor het gehele centrum om te bepalen welke acties passen in het SCP-kader/de verantwoordelijke dienst: de sociale dienst is verantwoordelijk voor het individuele en de integratiedienst voor het collectieve, ...;
  - focus op de interne organisatie uitgaande van structuren die eigen zijn aan het OCMW (rust- en verzorgingstehuizen, verenigingen, enz.)/focus op de vraag en de behoeften van de gebruikers (door middel van gebruikerscomités)/focus op het type en de inhoud van de activiteit.
- *Ten aanzien van de behoefte aan financiering en partnerschappen:*
  - uitbesteding van diensten/in partnerschappen en gezamenlijke organisatie;
  - focus op eigen beleidsprioriteiten/focus op al bestaande prioriteiten en voorzieningen (sociale insluiting, sociale en professionele integratie, andere projecten, ...)/focus op de criteria van de POD MI.

- *Ten aanzien van de controle voor de terugbetaling of voor de toekenning van het recht:*
  - sociale enquête/overeenkomsten;
  - controle/geen controle;
  - voor de meeste OCMW's worden de effecten van de maatregel niet geëvalueerd buiten de door de POD MI voorgeschreven verplichtingen (o.a. het aantal bereikte personen, ... moeten worden vermeld in het uniek jaarverslag).

De criteria in de bovenstaande lijst kunnen variëren naargelang het tijdstip, maar zijn ook afhankelijk van het feit of het al dan niet om individuele ondersteuning gaat en zijn afhankelijk van het type georganiseerde activiteit. Verschillende OCMW's wijzigen hun criteria regelmatig en stellen ze ook zelf in vraag.

Zoals reeds vermeld besteden sommige OCMW's hun middelen voorzichtig om de gebruikers op gelijke voet te kunnen behandelen en het recht op sociale, culturele en sportieve participatie op billijke wijze te waarborgen. Andere OCMW's maken gewag van 'uitgavepieken' tijdens bepaalde periodes van het jaar: bijvoorbeeld tijdens de vakantie, tijdens de feestdagen, bij het begin van het schooljaar, in het voorjaar of tijdens schoolreizen.

Met betrekking tot de gebruikers heeft één (zeer grote) OCMW benadrukt dat rekening gehouden moet worden met de grote veranderlijkheid van de financiële situatie, de werksituatie, de huisvestingssituatie, de huwelijkssituatie, enz. van de cliënten. Dat deze situaties snel veranderen verklaart al voor een deel waarom sommige gebruikers op het laatste moment afhaken terwijl ze zich vooraf voor een activiteit hadden ingeschreven.

Los van het feit van de soms hoge graad van afhakers, geven meerdere OCMW's toch aan dat een eerste deelname in vele gevallen leidt tot meerdere deelnames. Doordat de deelnames vaak herhaald werden, verandert ook de perceptie ervan in hoofde van de cliënt: hij of zij gaat de SCP-ondersteuning steeds meer incalculeren in de planning.

Naast criteria ten aanzien van de gebruikers of van de door de OCMW gevoerde of door de subsidiërende overheid voorgeschreven actie, spelen ook verschillende criteria in verband met de organisatie, de politieke besluitvorming en de prioriteiten van de voorzitter en de context een rol in de manier waarop de uitgaven voor SCP beheerd worden:

- beheer: per één of meerdere diensten/per soort actie/per project en/of via het zoeken naar subsidies/een combinatie hiervan;
- plaatsen die behoren aan het OCMW en de diensten die er ontwikkeld worden;
- al dan niet mogelijkheid om werkgelegenheid te scheppen;
- al dan niet mogelijkheid om een buitengewoon budget vrij te maken;
- al dan niet formulering van één als prioritair boven een andere: cultuur, sport, sociale insluiting;

- beleid: voortdurende, herhaalde reflectie/geen reflectie over de criteria voor de toekenning van het recht, over de vraag, over het aanbod, over de effecten van de maatregel;
- respect voor het culturele aanbod en organisatie van nieuwe evenementen/terugval op bestaande projecten, voorzieningen;
- gunstig ten aanzien van de ontwikkeling van externe partnerschappen, neiging tot externalisatie/gunstig ten aanzien van interne en lokale partnerschappen, neiging tot de ontwikkeling van eigen acties (zie punt 6);
- selectie op basis van criteria als kwaliteit/doeltreffendheid van het project, van de actie/eigen projectontwikkeling;
- kosten en budgettaire voorzichtigheid/uitgaven vóór ontvangst van de omzendbrief;
- selectie van projecten op basis van kwaliteit/selectie van projecten op basis van doeltreffendheid (gerichtheid naar de beoogde doelgroep) en het aantal bereikte personen.

Ondanks hun soms uiterst uiteenlopende manieren om beslissingen te nemen in verband met de SCP-budgetbesteding, zijn OCMW's geen versterde instellingen, zo blijkt uit de interviews: zij kunnen hun criteria wijzigen, hun acties aanpassen en blij geven van reflectie ten aanzien van de maatregel en de toepassing ervan.

Om dit punt af te sluiten benadrukken we nog dat verschillende OCMW's aangegeven hebben dat ze het moeilijk vinden om deze criteria toe te passen, omdat een criterium, van zodra het geformuleerd is, in feite het recht op toegang voor andere personen kan beperken of bemoeilijken. Daarom opteren verschillende OCMW's ervoor om wat collectieve acties betreft naast OCMW-cliënten ook andere personen toe te laten die in termen van materiële bestaansomstandigheden, dicht aanleunen bij de begunstigden van een leefloon of equivalent leefloon.

4. Activiteiten ondersteund/georganiseerd met SCP-middelen

In deze paragraaf bekijken we de activiteiten die op basis van de SCP-middelen georganiseerd of ondersteund worden.

We doen dit in eerste instantie op basis van de rapportering van de OCMW's zelf. Die rapportering gebeurde vóór 2009 op een weinig gestandaardiseerde manier.¹¹ Vanaf 2009 werd met het zgn. 'uniek jaarverslag' een verplicht en gestandaardiseerd format ingevoerd. Dit format moeten alle OCMW's gebruiken om over de besteding van de SCP-middelen te rapporteren (cf. uitleg in hoofdstuk 2).

---

11 Hiermee bedoelen we dat de centra weliswaar op eenzelfde wijze moesten rapporteren maar dat de activiteiten die gerapporteerd werden niet aan vooraf gedefinieerde categorieën moesten worden toegewezen.

We merken op dat de invoering van het systeem van het 'uniek jaarverslag' een andere vorm van registratie met zich meebracht waardoor de cijfers van vóór 2009 moeilijk te vergelijken zijn met die van 2009 en later. Zo werd bijvoorbeeld het aantal begunstigden vóór 2009 vaak slechts bij benadering weergegeven (bv. 'ongeveer 7 000 mensen', 'alle cliënten', '40 à 60 mensen', ...). In 2009 en later zijn deze aantallen specifiek.

Daarnaast stellen we op basis van de geaggregeerde gegevens van alle OCMW's vast dat bij de registratie - zowel vóór de invoering van het uniek jaarverslag als erna - vaak fouten en onzorgvuldigheden gebeuren.¹² Deze bemoeilijken een nauwgezette analyse van de data. De fouten en onzorgvuldigheden betreffen vooral:

- de *toewijzing van types van ondersteuning* aan bepaalde vooraf gedefinieerde categorieën. Zo vinden we bijvoorbeeld de activiteitsomschrijving 'zwemmen' terug in zowel de categorie 'manifestation', de categorie 'soutien' als de categorie 'participation'. Het verkeerd toewijzen van activiteiten gebeurt ook met betrekking tot de initiatieven in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede (in het uniek jaarverslag onderverdeeld in zes aparte categorieën). We kunnen er van uit gaan dat nogal wat initiatieven toegesneden op de bestrijding van kinderarmoede dus verkeerd gecategoriseerd werden en onder de algemene noemer van bijvoorbeeld 'manifestation' of 'soutien' terecht komen;
- het bij de invoer *samen nemen van verschillende activiteiten* die inhoudelijk ver uit elkaar liggen (bv. 'zwemmen en tijdschrift', 'zwemmen en bioscoop', 'zwemmen en uitstap Parijs', ...). Hoewel dit sinds het gebruik van het uniek jaarverslag duidelijk minder voorvalt, blijft door het samen nemen van activiteiten een zuivere interpretatie van kosten moeilijk (bv. bij 'zwemmen en tijdschrift': wat was de precieze gesubsidieerde kost van het zwemmen en wat was de gesubsidieerde kost van het tijdschrift?). Ook de interpretatie van het aantal begunstigden wordt hierdoor gehinderd (bv. bij 'zwemmen en bioscoop': zijn de personen die mee zijn gaan zwemmen ook allemaal meegegaan naar de bioscoop?).
- het *te summier omschrijven van de activiteit* door het OCMW bemoeilijkt een inhoudelijke interpretatie van de activiteiten. Bijvoorbeeld de omschrijving 'excursie' laat veel ruimte voor gissing: was het een sociale, culturele of sportieve excursie? Werden de middelen ingezet voor de toegang van de OCMW-clianten (bv. ticket voor de Zoo) of ook voor begeleiding, vervoer, gidsen, ...? Was er sprake van onderaanneming?

De analyse van de data kon binnen het bestek van dit onderzoek niet worden voorafgegaan door een doorgedreven cleaning. Alleen werden onjuiste waarden (bv. codering 'ref') en duidelijk verdachte of onmogelijke waarden (bv.

---

¹² De voorbeelden die we in deze paragraaf geven komen uit de dataset voor het jaar 2007.

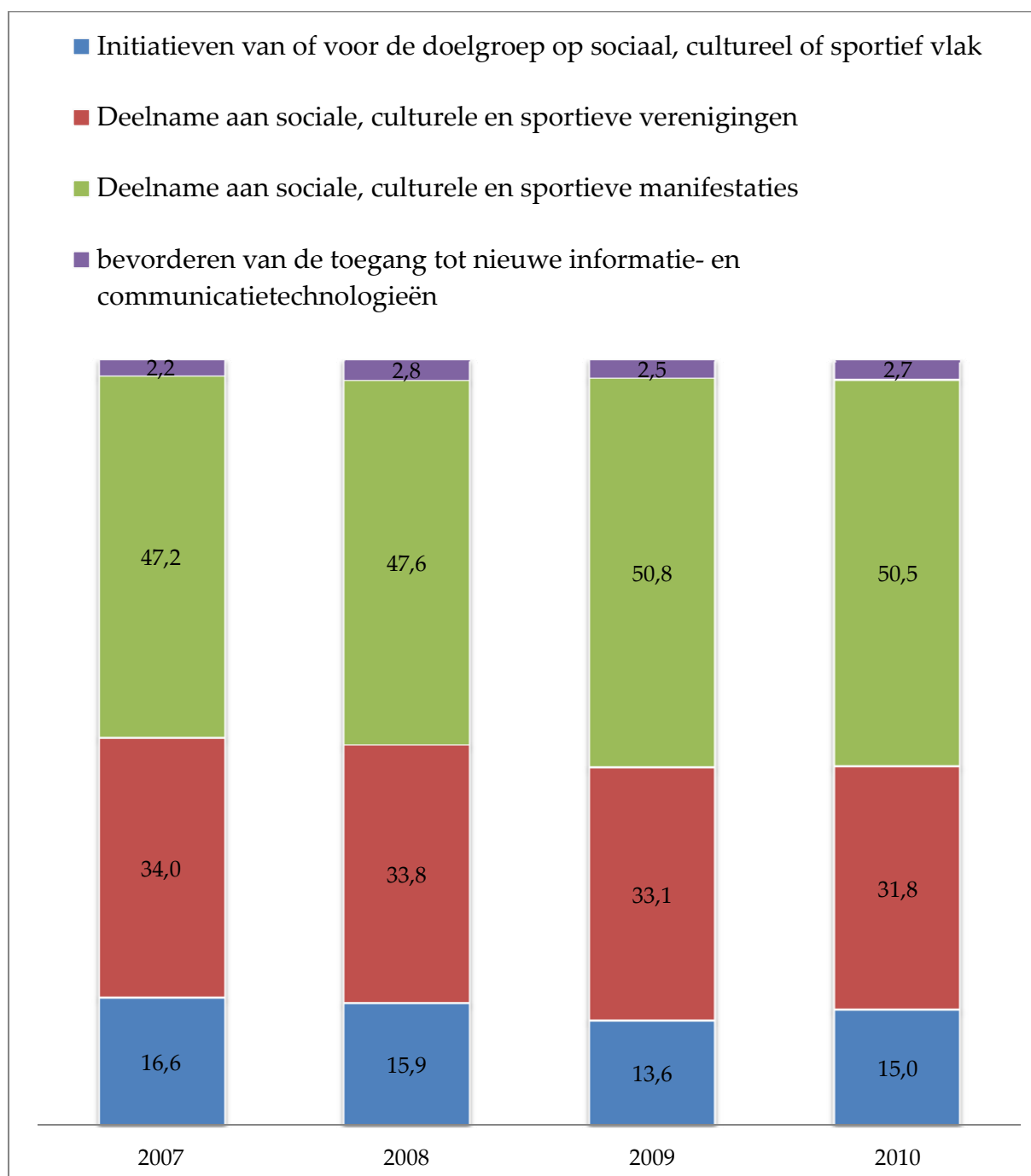
1 151 271 euro voor een sinterklaasfeest of 40 819 deelnemers voor een turncursus) uit de database geschrapt. Hierdoor werden in de dataset van 2007 ongeveer 200 records geschrapt (op een totaal van 26 960 activiteiten) en in die van 2008 ongeveer 100 records (op een totaal van 26 491 activiteiten). Ondanks deze rudimentaire cleaning moeten we er toch van uitgaan dat er nog enige 'ruis' op de gehanteerde gegevens blijft bestaan. Vandaar dat we in de onderstaande tabellen vooral verhoudingen tussen verschillende types van activiteiten duiden, maar geen absolute aantallen (subsidies, deelnemers, ...) hanteren.

Vooreerst vergelijken we, voor de laatste vier jaren, de verhoudingen tussen de verschillende types van activiteiten die ondersteund konden worden met SCP-middelen. Het gaat om deze types:

Tabel 12 Types van activiteiten subsidiabel binnen de algemene SCP-maatregel

Type activiteiten	Meest voorkomende voorbeelden
<i>Initiatieven van of voor de doelgroep op sociaal, cultureel of sportief vlak (Soutien).</i> (Onder deze categorie vallen alle activiteiten die door het OCMW zelf of via onderaanneming voor de doelgroep worden georganiseerd)	<ul style="list-style-type: none"> - Groepsuitstap (zee, zoo, Planckendael, ...) - Kerst- en sinterklaasfeest - Taallessen - Bezoek museum, evenement - Zwemmen (lessen, abonnement, ...)
<i>Deelname aan sociale, culturele en sportieve verenigingen (Participation).</i> (Onder deze categorie vallen individuele tegemoetkomingen voor lidgelden en benodigdheden voor deelname aan verenigingen)	<ul style="list-style-type: none"> - Zwemkaart - Jeugdkampen - Lidmaatschap voetbalclub, gym, fitness, dans, gevechtssporten - Lidmaatschap verenigingen - Kunstacademie
<i>Deelname aan sociale, culturele en sportieve manifestaties (Manifestation).</i> (Individuele tegemoetkomingen bij verschillende kostensoorten)	<ul style="list-style-type: none"> - Abonnementen kranten en tijdschriften - B-trip (vnl. pretparken) - Toegangsticket voorstelling theater, musical, concert - Jeugdkampen - inschrijvingsgeld educatie, schoolkosten - Schoolreizen, zee-, sneeuw- en bosklassen - Boeken, filmtickets
<i>Bevorderen van de toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën (Initiative).</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Aankoop computer - Internetaansluiting

Bron: handleiding uniek jaarverslag 'IV. Sociale en culturele participatie', www.mi-is.be. De voorbeelden zijn gebaseerd op een kwalitatieve analyse van de geaggregeerde gegevens van de unieke jaarverslagen 2010

Grafiek 1 Verhouding tussen de vier categorieën van SCP-activiteiten voor de jaren 2007 tot 2010

De cijfers in de bovenstaande grafiek maken duidelijk dat de verhoudingen tussen het aantal activiteiten toegewezen aan de verschillende types, de voorbije jaren vrij stabiel is gebleven. De participatie- en manifestatie-activiteiten zijn in verhouding het grootst in aantal. De activiteiten die te maken hebben met het bevorderen van toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën zijn in verhouding het kleinst in aantal.

Op basis van de cijfers van het jaar 2010 nemen we even het bereik van de SCP-activiteiten onder de loep. Daarbij gaan we na wat het gemiddelde aantal begunstigden (en de mediaan)¹³ is van elk type van activiteit. Hiermee bedoelen we het aantal deelnemers dat bij imputatie van de activiteit in het uniek jaarverslag werd vermeld. Hieruit kunnen we afleiden in welke mate het om een collectieve activiteit ging of niet. Wanneer bijvoorbeeld 'deelname aan een crea-atelier' zes keer ingeschreven staat met telkens één deelnemer, dan kunnen we ervan uit gaan dat het zes keer om de ondersteuning van één individuele deelname ging. Wanneer de deelname één keer werd ingeschreven met zes deelnemers, ging het wellicht om een groepsactiviteit of groepsinschrijving.

Tabel 13

Type activiteiten	Gemiddeld aantal geregistreerde begunstigden per geregistreerde activiteit	Mediaan aantal geregistreerde begunstigden per geregistreerde activiteit
Initiatieven van of voor de doelgroep op sociaal, cultureel of sportief vlak (Soutien)	84,2	22
Deelname aan sociale, culturele en sportieve verenigingen (Participation)	3,7	1
Deelname aan sociale, culturele en sportieve manifestaties (Manifestation)	19,6	1
Bevorderen van de toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën (Initiative)	12	1

Uit de bovenste tabel is op te maken dat vooral bij het eerste type van activiteiten het om collectieve activiteiten gaat waar meerdere begunstigden bij betrokken zijn. Omdat het opzetten van dergelijke activiteiten meer inspanningen vergt (en daardoor ook duurder is), zijn deze activiteiten minder groot in aantal (cf. grafiek 1).

Het tweede, derde en vierde type van activiteiten (*participation*, *manifestation* en *ICT*) lenen zich vooral tot individuele ondersteuning (cf. mediaan). Toch zien we dat ook hier groepsuitgaven (bv. terugbetalingen van verschillende lidmaatschappen tegelijk) plaats vinden.

13 De mediaan (=percentiel 50) is een centrummaat die het midden aangeeft van een gegevensverzameling. In dit geval betekent de maat dat de helft van de activiteiten minder begunstigden telt en de helft meer begunstigden.

5. Redenen voor de niet-besteding of onvolledige besteding van de SCP-middelen

De meeste OCMW's die niet de hele SCP subsidie gebruiken, geven als reden hiervoor de late mededeling van de exacte subsidiebedragen die nog het lopende jaar ontvangen zullen worden. Zij betreuren de impact die dit heeft op hun budgetbeheer (voor die centra die uitgaven doen vóór ze het bedrag ontvangen hebben) of op de bevriezing van iedere actie of ieder project dat vroeger zou kunnen beginnen (voor de meest 'voorzichtige' centra die wachten met uitgaven tot de publicatie van het KB).

Daarnaast kan de te late betaling van het budget ook gevolgen hebben voor de uitgaven van de gebruikers.

"Er ontstaat een soort van stormloop. Dit jaar kregen we pas half september een positief signaal van de POD. Op dat moment wordt dat gecommuniceerd. Dan komen OCMW-cliënten met kostenbewijzen van daarvoor." (Maatschappelijk werker Sociale dienst - cel vreemdelingen, M, <1%)

Veel geïnterviewden benadrukken nog dat wegens de te late mededeling en betaling van de subsidie, sommige projecten vertraging oplopen, afgebroken worden of moeilijk te plannen en te organiseren zijn.

De OCMW's met veel acties kampen ook vaak met een chronisch tijdsgebrek of krijgen te maken met een situatie waarin ze zich snel moeten aanpassen of snel plannings moeten maken in het kader van de maatregel.

In dit opzicht melden veel OCMW's dat zij zich bewust zijn van de fragiliteit van de SCP-maatregel. Daarom handelen zij liever op een 'minimalistische wijze' zonder er al te veel middelen en energie in te stoppen. Bovendien bemoeilijkt het mogelijke besef dat de maatregel niet duurzaam is het formuleren van een visie.

"In 2003 kwamen die middelen nogal onverwacht. We wisten toen ook niet of de maatregel zou gecontinueerd worden. Het was toen geen structurele toelage. Dus besloot het bestuur hier geen echte structurele visie rond te ontwikkelen." (Maatschappelijk werker Sociale dienst - cel vreemdelingen, M, <1%)

Zo anticiperen de OCMW's, met hun voorzichtige implementatie, op het risico dat ze op een bepaald moment met eigen middelen zullen moeten handelen, maar ook dat ze zullen moeten inspelen op een groeiende of te grote vraag (d.w.z. een situatie waarbij de vraag van de cliënten het subsidiebedrag overtreft). Sommige OCMW's vinden dan ook dat ze 'de vraag onder controle moesten houden' of dat ze het hoofd moeten bieden aan een te grote vraag. Andere OCMW's daarentegen krijgen vandaag (nog) niet voldoende individuele vragen en concentreren zich dan op de ontwikkeling van collectieve projecten.

Wij merken hier op dat sommige centra, zodra ze het bedrag ontvangen hebben, vrij snel het hele subsidiebedrag uitgeven en dus niet systematisch rekening houden met het beginsel van gelijke toegang tot het recht op sociale, culturele en sportieve participatie door het onder controle houden van de uitgaven of de verdeling ervan via toekenningsdrempels.

Als redenen om slechts gedeeltelijk gebruik te maken van de subsidie vermelden kleine en zeer kleine OCMW's naast een te laag subsidiebedrag dat het nadenken over de uitwerking van de projecten en de organisatie van activiteiten veel tijd in beslag neemt.

Doordat ze de mogelijkheid hebben om meer personeel in dienst te nemen, door de andere context van het lokale verenigingsleven (sterkere densiteit wat betreft aantal verenigingen) en dankzij een groter potentieel aan cultuur- en sportaanbod, is het voor grotere OCMW's vaak gemakkelijker om nieuwe projecten te creëren of eraan mee te werken. Het gebeurt echter dat ook de grotere centra niet het hele SCP-budget gebruiken vanwege de vele dringende situaties waarmee zij geconfronteerd worden.

De kleinere OCMW's hebben het *a fortiori* moeilijker om projecten en andere collectieve acties op het getouw te zetten, meestal wegens:

- een gebrek aan personeel;
- een zwak cultureel of sportief aanbod in de streek;
- een schaarste aan andere potentiële partners dan het gemeentebestuur;
- het feit dat al wordt deelgenomen aan andere projecten waardoor er weinig tijd is voor andere initiatieven.¹⁴

Deze laatste reden is vaak aangehaald om het niet-gebruik van de subsidie te rechtvaardigen. Eén van de geïnterviewde OCMW-medewerkers gaf aan dat doordat bepaalde subsidies (die aangeboden worden door de federale overheid, de gewesten, de lokale overheden, enz.) slechts tijdens een beperkte periode van het jaar verkregen kunnen worden en gegeven het projectmanagement en de verplichtingen die eruit voortvloeien (formulering van krachtlijnen, planning van de uitvoering van de gerapporteerde initiatieven, evaluatie, enz.) er veel minder tijd is om onmiddellijk te reageren op de SCP-maatregel. Door de tijdsdruk wordt ook de vrijheid op het vlak van beheer, organisatie en initiatief beperkter. Sommige OCMW's lijken echter deze 'projectlogica' te waarderen, omdat deze inspeelt op een behoefte aan professionalisering. Het is ook een manier om subsidies in te zetten voor welomschreven doelstellingen. Het dwingt de centra er bijgevolg toe 'exclusieve' keuzes te maken.

---

¹⁴ Zo geeft één van de geïnterviewde OCMW-werknemers aan dat hij, naast de deelname aan een ander project (bijvoorbeeld een federaal of regionaal project, ...) alleen SCP-evenementen heeft kunnen realiseren dankzij zijn inzet buiten de normale werktijd.

Het feit dat de SCP-subsidie slechts voor een deel van het jaar beschikbaar is en het gebrek aan garantie inzake de duurzaamheid van de subsidie blijven cruciale argumenten voor de meeste OCMW's om zich al dan niet bereid tonen projecten te ontwikkelen en op lange termijn te ondersteunen.

6. Coördinatie en samenwerking

6.1 Aard van de samenwerkingen en hoeveelheid samenwerkingen

Dat OCMW's samenwerken met andere OCMW's of andere organisaties om de doelstelling van de bevordering van sociale, culturele en sportieve participatie te vervullen, wordt door de federale overheid aangemoedigd. In de handleiding bij het uniek jaarverslag staat hierover:

“De OCMW's worden ertoe aangezet om bij de verwezenlijking van de beoogde doelstellingen samen te werken. Zij kunnen samenwerken met andere OCMW's of met organisaties die reeds op dit terrein werkzaam zijn.” POD MI, 'VI. Sociale en culturele participatie', handleiding bij uniek jaarverslag, www.mi-is.be, p. 17.

Voor een aantal soorten van SCP-activiteiten is samenwerking tussen het OCMW en één of meerdere andere instanties ook bijna vanzelfsprekend. Dit is het geval voor de collectieve sociale, culturele en sportieve activiteiten die door het OCMW zelf of via onderaanneming voor de doelgroep worden georganiseerd. Vaak wordt daarbij gerekend op een partnerorganisatie om de activiteit te organiseren of te begeleiden. Bij de verkoop van tweedehands pc's is samenwerking met een hergebruikcentrum zelfs verplicht.

Deze twee types van activiteiten - de collectieve activiteiten en de verkoop van pc's - zijn de voorbije vier jaren niet sterk in aandeel toegenomen. Dat bleek al uit de analyses eerder in dit hoofdstuk, waarbij bleek dat de gerapporteerde activiteiten opgedeeld in vier categorieën in verhouding tot elkaar min of meer stabiel zijn gebleven. Hiermee hebben we dus geen (indirecte) indicatie dat het aantal SCP-samenwerkingsverbanden sterk gedaald of gestegen is de voorbije jaren.

De financiële rapporteringen op basis van de unieke jaarverslagen bevatten voor de jaren 2009 en 2010 enkel informatie over de formele samenwerkingsverbanden tussen twee of meerdere OCMW's. In 2009 waren er geen dergelijke samenwerkingsovereenkomsten tussen OCMW's. In het jaar 2010 werd enkel tussen de OCMW's van twee gemeenten (Ouffet & Tinlot) een samenwerkingsakkoord afgesloten.

Het afsluiten van formele samenwerkingen tussen OCMW's onderling op het vlak van sociale, culturele en sportieve participatie gebeurt dus nauwelijks. Nochtans kunnen OCMW's die met een andere OCMW een samenwerkingsakkoord afslui-

ten om de SCP-subsidie op een gecoördineerde manier samen te beheren en van wie de gecumuleerde subsidies 25 000 euro of meer bedragen eveneens recht hebben op een personeelsforfait (ten bedrage van max. 10% van de gecumuleerde subsidie). Deze incentive in de regelgeving is echter blijkbaar niet aantrekkelijk genoeg om OCMW's te laten samenwerken. Een mogelijke verklaring is dat deze incentive tot samenwerking enkel speelt bij de kleinere OCMW's omdat zij die recht hebben op een SCP-subsidie van 25 000 euro sowieso een vraag tot personeelsforfait kunnen indienen. Daarnaast staat vermoedelijk ook het verschil in (partij)politieke samenstelling van de raden van de OCMW's een inter-centrum-samenwerking in de weg.

"Intergemeentelijke samenwerking en afstemming tussen OCMW's is niet altijd vanzelfsprekend. De partijpolitieke kleur van een gemeentebestuur staat soms een samenwerking in de weg." (Maatschappelijk werker, XS, <1%)

De geaggregeerde activiteitenrapporten van de centra bevatten evenmin veel verwijzingen naar samenwerking of samenwerkingsakkoorden met andere organisaties. Nochtans moeten de (formele) samenwerkingsakkoorden altijd in een activiteitenrapport worden ingebracht, zo stipuleert de handleiding bij het uniek jaarverslag (p. 18). Op basis van die inbreng lijkt het aantal samenwerkingen echter minimaal (minder dan tien vermeldingen in de meer dan 11 000 activiteitenlijnen van de dataset 2010).

Al deze 'magere' cijfers inzake samenwerking camoufleren echter enigszins dat, zo blijkt uit de interviews, OCMW's toch regelmatig met elkaar overleggen (formeel maar vooral informeel) en ervaringen over de besteding van de SCP-subsidies delen. Over het algemeen lijken de OCMW's dus, wat hun standpunten en praktijken betreft, de continuïteit en de keuze van de partnerschappen te waarderen en sterk te stimuleren. Het belang van het tot stand brengen van partnerschappen kan verklaard worden door de noodzaak om projecten te creëren. In dat perspectief is de unieke inbreng van iedere partner een voordeel.

Er zijn verschillende soorten (financieel) partnerschap mogelijk. Het OCMW kan kiezen ...

- om een project volledig te financieren;
- om het gedeeltelijk te financieren;
- om niet over te gaan tot financiële overeenkomsten met partners.

Het soort partnerschap zal vooral afhangen van de grootte van het project en van de definitie van wat 'een partnerschap' voor het centrum betekent. Wat OCMW's onder deze term 'partnerschap' verstaan en hoe ze er tegen aan kijken verschilt opnieuw sterk van het ene OCMW tot het andere.

Eén van de OCMW's heeft op dat punt een interessant en werkbaar onderscheid gemaakt. Bij dit centrum wordt een verschil gemaakt tussen partnerschap en 'uitbestede dienst'. Het OCMW onderscheidt *het partnerschap*, als een gezamenlijke samenwerking waarbij elke actor in actie komt en er een duidelijke taakverdeling is, van *de uitbestede dienst*, hetgeen een eenvoudige financiële transactie is in ruil voor een bestelde activiteit, evenement, enz. Tijdens onze interviews werden beide types van samenwerking vaak aangehaald als antwoord op de vraag over de partnerschappen.

Sommige partnerschappen zijn niet-monetair van aard. Het kan gaan om een uitwisseling van diensten. Ook als het niet gaat om een uitwisseling van diensten is er niet altijd sprake van een echte cofinanciering tussen de partners. Veel OCMW's subsidiëren immers de activiteit die met de partners wordt georganiseerd voor de volle 100% en zijn dan de centrale actor in het project. Dit gebeurt vooral bij die projecten waarvan de partners vinden dat het OCMW de beste toegang heeft tot de doelgroep. Omgekeerd hebben sommige OCMW's ook soms het gevoel dat zij minder expertise hebben dan sommige verenigingen die zij kennen of die zij gecreëerd hebben als deskundigen op het vlak van de begeleiding van sociale, culturele en sportieve participatie. Dit geldt eveneens voor sommige gespecialiseerde partners die zij als deskundigen erkennen (verenigingen, culturele operatoren die gevoelig zijn voor de problematieken, enz.).

De OCMW's kunnen, via jaarlijkse overeenkomsten, een hoog/middelhoog/klein gedeelte van hun budget toewijzen aan partners voor de organisatie van evenementen en activiteiten. De partnerschappen zijn vaak complex, ze creëren relaties tussen overheids-, semi-overheids- en private structuren en instellingen.

Tijdens de interviews werden allerhande soorten partnerschappen genoemd. Hun aantal lijkt door de jaren te stijgen. Er werden ook een veelheid van actoren vermeld die met de OCMW's samenwerken. Het zijn potentiële partners voor de centra om na te denken over (nieuwe) projecten of om activiteiten of evenementen mee te organiseren.

Coördinatie als een manier om partnerschappen tot stand te brengen?

In het verlengde van deze partnerschappen worden vaak, op langere termijn, manieren ontwikkeld om te spreken over en te handelen in overeenstemming met deze reflecties, procedures en acties in verband met de SCP-maatregel. De manier van communiceren, overleggen en handelen, maakt de manier van coördinatie uit. Ook hier geldt dat de grootte van het OCMW, de politieke keuzes en de organisatie van de procedures en de activiteit de manier van coördineren zullen beïnvloeden. Daarnaast is het bestaan van allerhande coördinatiesubsidies die de tewerkstelling van coördinatoren stimuleren, eveneens bevorderlijk voor een efficiënte

coördinatie. We benadrukken wel dat dit zeker geen exclusieve voorwaarde is voor het 'succes' van een coördinatie.

Coördinatie kan in alle gevallen, formeel of informeel, geschieden. Het is moeilijk in te schatten welk type de voorkeur geniet, want het proces is voortdurend in beweging en verandert voortdurend. De coördinatie zal eerder formeel van aard zijn wanneer zij geïnstitutionaliseerd wordt of verplicht is voor reeds lopende projecten of wanneer zij geleid wordt door politiek gearbitreerde keuzes (bijvoorbeeld op regionaal of gemeentelijk niveau). De informele coördinatie daarentegen is iets wat dagelijks plaatsvindt: zij creëert netwerken van actoren rond een OCMW, zij is vaak meer verspreid en is steeds een voorwaarde voor de totstandbrenging van partnerschappen en voor gemeenschappelijke acties.

Manieren van coördineren

- *De interne coördinatie:* het gaat hier om bijeenkomsten en communicatie binnen een zelfde dienst, tussen maatschappelijk werkers en andere actoren, rond beleidsassen of 'doelgroepen' maar ook tussen diensten. Meestal tussen de sociale dienst en een andere dienst (dienst verantwoordelijk voor maatschappelijke integratie bijvoorbeeld) waarbij de ene dienst zich bezig houdt met het administratieve en de andere helpt om activiteiten over te brengen of te organiseren. Er bestaan ook veel andere voorbeelden van interne en externe coördinatie tussen diensten.
- *De externe coördinatie:* bijeenkomsten met en communicatie tussen alle interne en externe actoren. Iedere partij kan hierom vragen. Het gaat onder meer om bijeenkomsten rond een gemeente of tussen OCMW's onderling, maar ook om gesprekken met een potentiële partner.

De manieren van coördineren moeten gezien worden op het niveau van iedere actor die rond de SCP interageert: van de maatschappelijk assistent tot de POD MI (zie punt 7 over het belang van de relaties tussen coördinatie en communicatie en hoofdstuk 9 over de praktische elementen).

Hoe is de complexiteit van de vele soorten van partnerschappen rond de SCP te duiden? Welke soorten van partnerschappen?

- *Partnerschappen via evenementen of rond evenementen.* Dit omvat bijeenkomsten en communicatie georganiseerd door een vzw, in de lokalen van een OCMW, in aanwezigheid van maatschappelijke en culturele actoren; of bijeenkomsten en communicatienetwerken door verschillende vzw's samen en het OCMW rond het thema interculturaliteit, cultuur, sport, ...

Dankzij deze evenementen kunnen mogelijke activiteiten in het kader van de SCP-maatregel voorgesteld worden. Dit type van partnerschappen verenigen

alleen de organiserende actoren (bv. OCMW en vzw's) maar kunnen ook potentiële begunstigers uitnodigen. Wij merken dat de partners er een aantal geselecteerde activiteiten promoten. Deze zijn soms zeer 'gespecialiseerd' en sensibiliseren de ontwikkeling van al dan niet doelgroep-specifieke projecten voor gebruikers. Deze culturele, sportieve en maatschappelijke partners zijn zich bewust van de situatie en worden vaak betrokken bij de verwezenlijking van een actie of verschillende acties voor 'kwetsbare personen'.

Het aantal partners neemt toe, maar de partners benaderen de OCMW's niet altijd voor dezelfde redenen. Zo stellen we met de geïnterviewden vast dat het er partners soms op aankomt om het eigen imago te stimuleren via deze voorgestelde samenwerkingsverbanden (bv. persaandacht beogen door acties te ondernemen voor kwetsbare groepen). Er zijn partners die sterk begaan zijn met de kwetsbare OCMW-doelgroepen en andere die minder bekommerd zijn om de sociale inhoud van de samenwerking. Deze laatste verlagen dan gewoon de toegang voor de OCMW-cliënten en verstrekken de informatie over in het kader van hun taak om hun instelling/organisatie/vereniging waarvan 'de zalen gevuld moeten worden', te promoten.

- *Interne partnerschappen binnen de gemeente:* tussen diensten van het OCMW en verschillende OCMW's samen, tussen OCMW's en geografisch dichtbij gelegen verenigingen, (kleine) gemeentediensten.
- *Partnerschappen buiten de gemeente:* tussen OCMW's, verenigingen, culturele actoren, sportactoren, verenigingen, medische huizen, bibliotheken, culturele centra, (privé) bioscopen, enz. Dit kan gaan over: evenementen, uitlening van plaatsen, vervoer, organisatie, expertise, entertainment, ...

Sommige culturele partners beslissen om na een samenwerking te weigeren de overeenkomst te vernieuwen omdat zij vinden dat de activiteiten buiten hun opdrachten vallen. Die vaststelling suggereert dat er een betere dialoog tussen OCMW's en partners tot stand moet worden gebracht om de toegang tot het recht op maatschappelijke, culturele en sportieve participatie optimaal te maken.

Aan de andere kant krijgen (zeer) grote OCMW's soms zeer veel verzoeken van verenigingen of culturele, sociale en sportieve actoren om samen te werken in het kader van de SCP-maatregel. Deze OCMW's bepalen dan op basis van een aantal eigen selectiecriteria met welke actoren ze zullen samenwerken en bepalen een financiële verdeelsleutel rekening houdend met het aantal collectieve activiteiten en gebeurtenissen die zij organiseren voor de doelgroep. Via projectoproepen/voorstellen stellen de OCMW's dan criteria vast en selecteren nieuwe partnerschappen/bestelde diensten.

Merk tot slot ook op dat er vaak kruisingen voorkomen tussen partnerschappen ten aanzien van bestaande voorzieningen waarvan het doel soms rechtstreeks verband houdt met het doel van de SCP-maatregel (zoals bijvoorbeeld de vzw Article 27, cf. hoofdstuk 4) die een deel van de taken met betrekking tot de coördinatie/onderhandeling met de culturele partners, de promotie van de geselecteerde activiteiten, de organisatie van evenementen en de begeleiding van de deelnemende cliënten voor hun rekening nemen.

Daarnaast bestaan er andere voorzieningen binnen de lokale verenigingswereld, via de door de OCMW's opgerichte verenigingen of via de nieuwe diensten die ontstaan dankzij andere beleidslijnen en subsidiemogelijkheden (sociaal loket, regionaal plan maatschappelijke integratie, enz.).

Samenwerking: met welke actoren?

- *Andere OCMW's*
  - Vaak informeel, vaak wordt echte samenwerking bemoeilijkt
  - Gemeenschappelijke projecten van meerdere OCMW's
- *Andere overheden*
  - Provinciale overheid
  - Regionaal
  - Gemeente
  - Stad
- *Steunpunt vakantieparticipatie*
- *Lokale netwerken*
  - Netwerken vrijetijdsparticipatie
- *Platformen voor verenigingen: A27*
- *Verenigingen*
  - Verenigingen waar armen het woord nemen
  - Welzijnsschakels
  - Culturele verenigingen
  - Amateurtoneelgezelschappen
- *Stedelijke diensten*
  - Wijkcentrum
  - Gemeentelijke sportdienst
  - Gemeentelijke jeugddienst
  - Gemeentelijke cultuurdienst
  - Familiehuisen
- *Sociale economie*
  - Hergebruikcentra
  - Derden
  - Kringloopcentra
- *Vormingscentra*
  - Centra voor volwassenenonderwijs
  - Vormingscentra voor maatschappelijk kwetsbare jongeren
  - Vormingplus-centra
  - VCOK
  - Academies
- *Culturele aanbieders*
  - Cultuurcentra
  - Circusschool
- *Welzijns- en opbouwwerk*
  - Schoolopbouwwerk
  - Centra Algemeen Welzijnswerk
  - Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

- hulpverleningsorganisaties/ opvoedingsondersteuning
  - opvoedingswinkel
  - Kind en Gezin
- Medische huizen
- Rust- en verzorgingstehuizen
- Scholen en diensten aan scholen
- Diensten en vereniging van OCMW's
- Vrijtjidssector
  - Zoo
  - Attractieparken
  - Studio 100
  - Bioscoop
  - ...
- Sport: voetbalclubs, enz.
- Voorzieningen voor culturele participatie van de gebruikers: Article 27
- Privé spelers
  - Sodexho (uitgave van sportcheques, vrijetijdscheques, enz.)

Tot slot onderscheiden wij *drie soorten partnerschappen*:

- 'dichte partnerschappen', waar de partners samen optreden, vanaf het idee van de activiteit tot de evaluatie;
- 'gedeeltelijke of minder dichte partnerschappen', waarbij er een samenwerking ontstaat op basis van een bepaalde beleidskeuze of enkel op basis van een 'moment' in het proces van het project, bijvoorbeeld op basis van de inhoud van een project, van een activiteit, of met het oog op het samenwerken aan de logistieke of organisatorische kanten van een initiatief;
- tot slot zijn er de partnerschappen die een meer extern karakter hebben en die dus nauw aanleunen bij een uitbestede dienst, waarbij er geen werkelijke samenwerking is. Zoals bijvoorbeeld een bioscoop of een andere privépartner die aan OCMW-cliënten een voordelige prijs aanbiedt voor haar vertoningen.

Het lijkt erop dat het partnerschap tussen de OCMW's en andere actoren vaak centraal staat bij het werken aan een doeltreffende, individuele en collectieve toegang tot de sociale, culturele en sportieve initiatieven. Wij benadrukken hier dan ook het belang van een sterke dialoog tussen de OCMW's en de lokale partners om de talrijke aspecten in verband met de participatie van de OCMW-cliënten te bespreken. Tot slot lijkt ook een breed overleg met deze partners nuttig om meer informatie te verzamelen over de bestaande voorzieningen en over hun standpunten ten aanzien van hun korte of langlopende acties ten behoeve van de OCMW-cliënten.

6.2 Evolutie in samenwerking

Uit onze interviews kunnen we afleiden dat het aantal acties dat ondernomen wordt in samenwerking met andere OCMW's toeneemt.

Wanneer een project 'werkt' op basis van een gemeenschappelijk beheer en de samenwerkende centra de participatiegraad en de effecten van de actie voldoende vonden, dan lijkt de samenwerking zich veelal te herhalen. Er zijn, gecombineerde of exclusieve, voorbeelden van overeenkomsten die jaarlijks, gedurende een lange periode, vernieuwd worden. Er bestaan ook uitzonderlijke overeenkomsten op zeer korte termijn. Dit geldt zowel voor nauwe samenwerkingsverbanden als voor gedeeltelijke partnerschappen of voor uitbestede activiteiten.

Naarmate de ervaring en naargelang het aantal projecten toeneemt, ontstaat er, zoals in het vorige punt vermeld, mogelijk een selectie-effect waarbij de centra aan de hand van bepaalde criteria partners gaat selecteren (bijvoorbeeld via een projectoproep).

Daar het aantal partnerschappen toeneemt zitten OCMW's soms 'gevangen' tussen enerzijds de 'plicht' om toenadering te zoeken tot andere actoren en anderzijds een te grote spontane toenadering die het selectie-effect en het coördinatie-werk versterkt.

De OCMW's behouden al bij al wel een grote vrijheid in het kiezen en eventueel wijzigen van partnerschappen.

6.3 Financiële en andere afspraken bij samenwerking

De mate van besteding en manieren waarop de SCP-subsidie bij samenwerking beheerd wordt, zijn zeer variabel. Het kan gaan om een beperkt bedrag dat bij samenwerking wordt ingezet tot ongeveer een derde van de totale toegekende subsidie die door middel van samenwerking wordt besteed (zie punt 3.2). Overeenkomsten begeleiden de financiële afspraken en soms ook de niet-financiële afspraken tussen de OCMW's en hun partners. Los van de overeenkomsten die vooral financiële afspraken impliceren, zijn er ook contacten tussen centra die vooral tot doel hebben elkaar inhoudelijk te inspireren en goede ervaringen en praktijken uit te wisselen.

Het is daarbij ook mogelijk om een beroep te doen op externe werknemers of om aan het OCMW werknemers ter beschikking te stellen. Zo kan bijvoorbeeld een A60-werknemer ter beschikking gesteld worden van een vereniging waarbij de vereniging, in ruil, helpt bij de organisatie van een evenement of een activiteit. Deze regelingen ontstaan vaak daar waar OCMW's bepaalde verbanden leggen tussen hun eigen opdrachten en beleidsprioriteiten en die van andere diensten.

Zoals hierboven vermeld hebben wij in vele OCMW's vastgesteld dat er relaties tot stand gebracht werden tussen de SCP-maatregel en de opdrachten rond maatschappelijke integratie, of tussen de SCP-maatregel en de opdracht tot socioprofessionele inschakeling of nog, tussen de SCP-subsidielijnen, andere diensten of prioriteiten (jeugd, ouderen, enz.).

In sommige gevallen is het ontstaan, de ondersteuning of de leefbaarheid van projecten voor een belangrijk deel te danken aan vrijwilligerswerk. De OCMW's en andere lokale verenigingen hebben daar vaak een rechtstreekse hand in. Het is ook mogelijk dat de OCMW's in de toekomst, omwille van de dreiging van dalende financiële middelen, veelvuldig een beroep zullen moeten doen op vrijwilligerswerk om bepaalde projecten te dragen.

7. Communicatie en coördinatie over de SCP-maatregel

In deze paragraaf zullen we om te beginnen kort de schriftelijke en mondelinge communicatiewijzen bespreken die de OCMW's gebruiken om kennis te nemen van de maatregel en het bestaan ervan mee te delen aan hun personeel en aan de gebruikers. Vervolgens bespreken we de relatie tussen de communicatie en coördinatie van de acties voor alle actoren die rond de SCP-maatregel samenwerken. Andere belangrijke elementen in verband met de communicatie zijn opgenomen in hoofdstuk 9.

7.1 Schriftelijke communicatie

De kennis en de 'juiste' toepassing van de maatregel hangen vaak af van *de door de POD MI en door de (externe) Federaties verspreide informatie*. Ze zijn bovendien nauw verbonden met de verspreiding van de schriftelijke of elektronische informatie binnen het OCMW. Dit wil zeggen tussen de verschillende OCMW-diensten en alle rond de maatregel betrokken actoren (van degenen die verantwoordelijk zijn voor sociaal onderzoek tot degenen die evenementen coördineren of organiseren).

Uit de interviews blijkt dat de doorstroming van informatie tussen de POD MI, de Federaties en de OCMW's, in welke richting dit ook gebeurt, cruciaal is. Een goede communicatie is een voorwaarde voor succes. Een goede informatiedoorstroming ondersteunt niet enkel het inzicht in de maatregel maar helpt ook de toepassing ervan opdat de sociale, culturele en sportieve deelname van de gebruikers tot stand kan worden gebracht.

Het is moeilijk om te bepalen wat de succesfactoren zijn voor een optimale communicatie tussen OCMW's en andere partijen. Het zijn zowel factoren zoals een algemeen beleid, organisatie, interne of externe coördinatie als contextuele factoren die hun creativiteit en hun al dan niet snelle reactiviteit in de hand zullen wer-

ken. Merk op dat indien de interne regels niet verspreid worden via een intranet zij minder goed gekend zijn en dus minder goed toegepast worden. De SCP-maatregel zal dan minder verankerd of gebruikt worden in het OCMW.

Om de maatregel bekend te maken aan de gebruikers doen de OCMW's een beroep op talloze schriftelijke middelen.

Een aantal centra sturen brieven (naar vroegere effectieve deelnemers of naar al hun cliënten of naar een selectie ervan). Door de kosten van deze soms grote verzendingen, de tijd die dit voor de verantwoordelijke persoon of voor het secretariaat in beslag neemt, en zijn soms beperkte effecten (de cliënten openen niet altijd de brief) is dit niet het belangrijkste schriftelijke kanaal. Dit neemt echter niet weg dat sommige OCMW's nog altijd dergelijke aankondigingsbrieven versturen.

Verschillende OCMW's hebben ook meegedeeld dat ze sms'jes versturen om de gebruiker te herinneren aan zijn inschrijving of om hem of haar te laten weten dat er een evenement plaatsvindt.

Middelen die vaker gebruikt worden om een evenement of een programma mee te delen, zijn: affiches, brochures, flyers, programmabrochures met maandelijkse of driemaandelijkse activiteitenoverzichten. Deze worden vooral beschikbaar gesteld in de wachtkamers van de OCMW-diensten. Deze informatieverspreiding wordt ofwel uitsluitend gerealiseerd door de OCMW's ofwel door actoren of partners (bv. programma van de vzw A27), of in samenwerking met een partner.

Veel OCMW's verspreiden hun informatie over de SCP-maatregel en de daaraan gelinkte activiteiten ook in lokale publicaties (krant van de gemeente, krant, ...).

Verschillende OCMW's hebben ook schermen in de wachtkamers geplaatst met informatie over de georganiseerde activiteiten.

Tot slot publiceren en actualiseren sommige OCMW's de informatie over de SCP-maatregel en/of informatie over de SCP-activiteiten op hun website. Daarbij benadrukken geïnterviewden dat het online publiceren van activiteitenprogramma's (zoals bijvoorbeeld voor A27 gebeurt) de deelname kan doen verminderen en wel omdat veel OCMW-clianten geen toegang tot het internet hebben.

7.2 Mondelinge communicatie

Het communicatiemiddel dat het meest gebruikt wordt in verband met de SCP-maatregel en als het doeltreffendst beschouwd wordt, is de mondelinge communicatie.

Ten aanzien van de OCMW-cliënten lijkt mondelinge communicatie, tijdens huisbezoeken en gesprekken in het centrum zelf, de beste manier om effectieve participatie te bereiken.

“Het belangrijkste zijn de persoonlijke gesprekken. Dat rendeert het meest” (Departementshoofd sociale dienst, L, <2%)

We benadrukken ook dat de interne communicatie, tijdens interne en externe coördinatievergaderingen, sterk gewaardeerd wordt door de centra. Dergelijke mondelinge communicatie op organisatieniveau is met name belangrijk voor de implementatie van gemeentelijke netwerken of netwerken tussen OCMW's, maar ook voor de kennis van reeds bestaande initiatieven met betrekking het slechten van het participatiedrempels en voor de uitwisseling van goede praktijken.

Twee van de geïnterviewde OCMW's hebben aan externen gevraagd om de cliënten in de wachtkamers van het centrum rechtstreeks te sensibiliseren en daarbij de inschrijving voor bepaalde activiteiten aan te moedigen. Hoewel er nog steeds een verschil is tussen het aantal ingeschrevenen en het aantal effectieve deelnemers blijkt dat dit middel zijn vruchten heeft afgeworpen.

“vorig jaar hebben we een tijd gewerkt met een improvisatietheater in de wachtzalen. Een mime-speler trachtte dan de mensen warm te maken voor deelname aan een activiteit. De mensen konden ook ter plaatse, in de wachtzaal, direct inschrijven. Die ludieke en rechtstreekse aanpak geeft zeker resultaten. Dit heeft in meer dan honderd inschrijvingen geresulteerd. Maar de aanpak is wel duur.” (Departementshoofd sociale dienst, L, <2%)

Eén OCMW heeft benadrukt dat het belangrijk is om de gebruiker niet te 'overstelpen' met te veel informatie en dat het vaak doeltreffender is om over één bepaalde activiteit of mogelijkheid te praten zonder daarbij al te sterk aan te dringen.

“Het volstaat niet om mensen een boekje te geven van een cultuurcentrum of museum. Je kan daar beter een paar activiteiten uithalen en speciaal belichten voor hen. Anders lopen die mensen verloren in die brochures. Dat is veel te complex, hun wereld niet.” (Maatschappelijk werker, L, <2%)

Sommige geïnterviewde OCMW-medewerkers zeggen dat ze wel aandringen om de 'verborgen belemmeringen' aan de kant van de cliënt te kennen of de 'verborgen kosten' (bv. aankoop kledij) die participatie verhinderen, weg te nemen, maar zonder de gebruiker te dwingen. Sommige gebruikers wensen namelijk niet deel te nemen.

“Sommigen willen nog altijd niets. Ook al geven we aan dat ze er kunnen van gebruik maken, ze willen gewoon niet. Dat zie je altijd. (...) Sommige personen zijn daar assertiever in dan andere” (Diensthoofd, OCMW 5, M, <0,5%)

Sociale, culturele of sportmanifestaties of bepaalde evenementen (forums, festivals, enz.) helpen soms bij een betere sensibilisering of wekken bij de OCMW-cliënten de zin of de ambitie om deel te nemen.

Sommige OCMW's vermelden verschillende manieren om zich tot de verschillende 'doelgroepen' te wenden. Hun communicatiewijze ten aanzien van kinderen, ouders of mensen in schuldbemiddeling kan verschillen al naar gelang het publiek tot wie zij zich richten.

7.3 Communicatie en coördinatie tussen alle actoren van de SCP-maatregel

Iedere speler en ieder actieniveau spelen een rol bij de verspreiding van de maatregel:

- *Van de POD MI naar de OCMW's:* tijdens de interviews hebben een aantal OCMW's uitvoerig gesproken over onvoldoende duidelijkheid inzake de toepassing van de maatregel (zo bleken niet alle OCMW's op de hoogte te zijn van de handleiding die de POD MI voorziet). Tevens werd verschillende keren de nadruk gelegd op bepaalde tegenstellingen van de helpdesk van de POD MI. Sommige OCMW's gaven tot slot uiteenlopende interpretaties over wat als kost kan worden gedekt voor de gebruiker (bijvoorbeeld, tussen de inspectrice en de persoon van de POD MI). We komen hier in hoofdstuk 9 nog op terug.
- *Van de OCMW's naar de POD MI:* sommige OCMW's communiceren zeer weinig met de POD MI. Zij baseren zich op een soms vaag blijvende interpretatie van het KB.
- *Tussen OCMW's:* de communicatie en de uitwisseling van ervaringen en goede praktijken wordt door de OCMW's toegejuicht. Zo verwees een van de Brusselse OCMW's (M) naar een wijziging in de manier van coördineren, meer bepaald naar een vorm van coördinatie tussen verschillende OCMW's naar één die zich toespitst op het gemeentelijk grondgebied. De verantwoordelijke vertelde dat minder gebruikers konden deelnemen aan de gezamenlijk georganiseerde activiteiten tussen verschillende OCMW's als gevolg van het beperkt aantal plaatsen en de moeilijkheid om een gemeenschappelijke agenda te vinden. Zij is van oordeel dat dit soort acties de organisatie van gezamenlijke acties, de kennis van een netwerk en de uitwisseling van praktijken werkelijk bevordert heeft, maar dat een lokale coördinatie beter zou zijn: er zouden meer activiteiten aangeboden kunnen worden, er zouden nauwere betrekkingen zijn met het verenigingsleven en er zouden zo ook meer personen kunnen bereikt worden. Tal van OCMW's in een meer landelijke omgeving zullen het daarentegen doeltreffender vinden samen te werken bij de organisatie van een activiteit.

- **Binnen de OCMW's en van de OCMW's naar de gebruikers:** de maatschappelijke werkers leveren tekstmateriaal, spreken over activiteiten en lichten de cliënten in over de maatregel. Zij begeleiden de cliënten of verwijzen ze naar de CR (cultureel referent of cultureel verantwoordelijke) die coördineert, onthaalt en begeleidt. Bepaalde projecten of hulpmiddelen (dvd, tekenfilms, ...) kwamen tot stand op initiatief van de gebruikersgroepen of door groepen van maatschappelijke werkers. Hun bedenkingen werden soms zelfs doorgespeeld naar de hiërarchisch meerderen. Een OCMW (L) vermeldde dat de communicatie tussen een culturele partner en de cliënten bevorderd wordt om te veel tussenpersonen te vermijden. De cultureel verantwoordelijke van het OCMW stuurt dan de naam van de personen die aan een activiteit wensen deel te nemen naar deze partner. Bepaalde partners, zoals A27, hebben dus een directe verbindingsfunctie. Afgezien van al deze niveaus van actoren staat de volgende vraag centraal voor ieder OCMW: welke actoren fungeren als informatieverspreiders voor de participatie (cliënten, personeel en intern, ...), voor een optimale kennis en implementatie van de maatregel tussen de diverse actoren inzake de SCP-maatregel (voorzitter, maatschappelijk werker, coördinator, verantwoordelijke voor culturele participatie binnen het OCMW, projectverantwoordelijken, commissies)? We stellen op dezelfde wijze vast dat elke speler onmisbaar is voor een optimale implementatie van de maatregel. Volgens de interviews blijft ook de POD MI een centrale rol spelen in de verspreiding van de informatie (bv. van de handleiding) en bijgevolg van de maatregel en de goede toepassing ervan.

8. Effecten van de SCP-maatregel?

8.1 Draagt de maatregel bij tot participatie?

De toekenningscriteria inherent aan de SCP-maatregel veroorzaken vaak problemen voor een aantal OCMW's. Dat dit recht op een SCP-tussenkomst enkel wordt toegekend aan OCMW-cliënten sluit in werkelijkheid personen met soortgelijke of nauw verwante inkomensniveaus uit. Net zozeer kan het discriminerend werken naar personen die zichzelf veel ontzeggen om te sparen. Zij moeten niet van OCMW-diensten gebruik maken en kunnen dus niet van dit recht genieten.

"Hier is discussie over. Waarom moeten mensen die kunnen sparen daarvoor gestraft worden? Anderzijds, moet de maatregel betalen voor mensen die het zich wel kunnen permitteren." (Diensthofd, OCMW 5, M, <0,5%)

Twee andere OCMW's vermeldden dat cliënten die opgevoed zijn in een andere etnisch-culturele context, in het algemeen ontvankelijker zijn voor communicatie en erg open staan om kennis te nemen van de maatregel en effectief en ook regelmatig deelnemen. Zo beschreven deze twee stedelijke OCMW's (L, XL) de cliënten

afkomstig van Oost-Europese landen of Afrika - zowel Belgen als buitenlanders - soms als buitengewoon enthousiast of dat ze betrokken zijn bij activiteiten die door deze OCMW's werden voorgesteld. Het is immers een kwestie van 'ertoe bereid zijn' bij de cliënt, wat een gevolg is van de opvoeding. Participatie is ook gemakkelijker te bevorderen wanneer de activiteiten in de lijn liggen van de smaak en de interessegebieden van de cliënt.

De deelnemende cliënten zijn doorgaans het beste ingelicht en cultureel gezien het beste 'gewapend'. Dit bemoeilijkt vaak de taak om de 'onzichtbare' of zeer geïsoleerde personen die nooit deelnemen te bereiken. OCMW's hebben het soms over veelvoudige deelnames (dezelfde gebruikers die terugkeren, meedoen aan verschillende activiteiten, deelnemen aan de gebruikerscomités, enz.) en halen daarbij soms ook de plicht aan om een grens te stellen aan de deelname van bepaalde 'te trouwe' gebruikers aan de activiteiten.

Een aantal OCMW's heeft ook gewezen op de hindernissen voor een effectieve participatie van de cliënten. Het schaamtegevoel, de verlegenheid, het gebrek aan zelfrespect, de angst om deel te nemen, ... kunnen 'verborgen hinderpalen' zijn. Sommige verantwoordelijken hebben ook benadrukt dat er 'verborgen kosten' zijn. Zo kan materiaal dat ze moeten voorzien (kleding, uitrusting, ...) een belemmering vormen voor het uitoefenen van het recht op sociale, culturele of sportieve participatie. Deze extra kosten bemoeilijken hun deelname.

"We horen wel van mensen dat de tussenkomst helpt. Een tussenkomst van 150 euro per persoon kan een stimulans zijn tot deelname. Het kan bijvoorbeeld een deel van het lidgeld betalen voor een sportclub. Daarnaast zijn er natuurlijk nog andere kosten aan die deelname verbonden: aangepaste sportkledij, na het sporten iets gaan drinken in de kantine, ..."
(Diensthofd sociale dienst, M, <0,5%)

Sommige moeilijkheden betreffende de effectieve participatie hebben te maken met noodsituaties en andere prioriteiten waaraan cliënten dagelijks het hoofd moeten bieden. Bij een herhaalde deelname, bijvoorbeeld een wekelijkse deelname aan een langerlopende cursus, kan dit soms de oorzaak zijn van een geleidelijk tanende belangstelling.

Daarnaast komen sommige gebruikers bij de OCMW's aankloppen in een nood-situatie en dan heeft sociale, culturele en sportieve participatie zeker geen voorrang.

"De mensen in de wachtzaal zitten daar niet om naar het theater te gaan ... De magen knorren, men wil eten. Daarna zullen we het hebben over het theater ..." (Projectmedewerker, XL, <5%)

Sommige OCMW-medewerkers vertelden ook dat het moeilijk was de mensen zo ver te krijgen om naar een andere persoon te gaan. Het aantal tussenpersonen

waarnaar men doorverwezen wordt, kan de kans op effectieve deelname van de persoon verminderen.

De door de OCMW's gekozen activiteiten stroken ook niet altijd met de verwachtingen van de begunstigden. De mismatch met de verwachtingen van de deelnemende cliënten zet soms projecten en criteria bij het selecteren van partners op de helling.

Het al dan niet gemengd zijn van de activiteiten kan eveneens een invloed hebben op de zin om deel te nemen en het risico op een tanende belangstelling vergroten. Sommige gebruikers gaan ook liever alleen naar een evenement of een culturele of sportieve activiteit dan gezamenlijk deel te nemen aan een activiteit van het OCMW of externe activiteit.

Tijdens onze interviews hebben wij geprobeerd systematisch de volgende vraag te stellen aan de verantwoordelijken: 'Weet u of de gebruiker dit aanbod eerder opvat als een recht, eens kans of een vrije keuze?' Wij kregen drie soorten antwoorden op deze vraag.

Des te meer informatie de centra verstrekken over de SCP-maatregel en des te meer verschillende projecten de centra hebben ingevoerd, des te vaker de deelnemende cliënten de toegang tot een sport, een evenement of een activiteit als een recht beschouwen. Zo beschreven de respondenten gebruikers die de maatregel kennen en die vooruitlopen op het sociaal vooronderzoek en de nodige documenten en die dit recht zelfs opeisen.

Andere gebruikers hebben bij de centra de SCP-maatregel eerder beschreven als een 'kans', een geschenk en waren er zeer tevreden over.

De vrije keuze die aan de maatregel verbonden is, maakt van de OCMW-cliënt een onafhankelijke gebruiker die baas is over zijn keuze om al dan niet deel te nemen.

De maatregel kan zich dus in bepaalde contexten tot een recht ontwikkelen, zo blijkt uit de interviews. Het kan tot een nieuwe gewoonte bij de cliënten leiden en houdt dus ook een werkelijke kans tot emancipatie in, voor zover de deelnemer van SCP-ondersteuning afweet en aan de activiteiten deelneemt.

8.2 Doeltreffendheid, kwaliteit en evaluatie

De OCMW's zijn verplicht hun eigen projecten en acties te evalueren aan de hand van een uniek verslag dat zij jaarlijks voor de POD MI opstellen. Zij moeten beschikken over kwantitatieve gegevens omtrent het aantal personen dat door hun acties en hun steun bereikt wordt. Sommige OCMW's kaartten aan dat het moeilijk is om deze kwantitatieve beoordeling te geven en wijzen op de risico's op

stigmatisering die eruit voortvloeien wanneer zij begunstigden van een OCMW-dienstverlening moeten vragen een aanwezigheidsformulier in te vullen tijdens een evenement.

De evaluatieplicht kan er ook toe leiden dat bepaalde OCMW's een keuze moeten maken tussen de intensiteit en kwaliteit van een project dat weinig personen bereikt en de doeltreffendheid van een project op grotere schaal dat 'voordelig' zal zijn voor de kwantitatieve evaluatie.

Verschillende OCMW's voeren ook andere projecten of plannen uit die een evaluatie vereisen. Dankzij deze plicht om rekenschap af te leggen van hun acties leren de centra de gewoonte aan om tijdens het projectbeheer het aantal personen dat door de maatregel bereikt worden te kwantificeren.

Wat de individuele steun betreft voert het leeuwendeel van de OCMW's een sociaal onderzoek uit en vraagt ze controle van de individuele financiële steun aan de hand van documenten die als betalingsbewijs dienen. Hetzelfde geldt voor collectieve acties die door de centra zelf of door partners georganiseerd worden. In dit geval evalueren de OCMW's de draagwijdte van het project door de namen en het aantal deelnemers van het evenement te controleren op basis van een verslag dat aan de partner gevraagd wordt.

HOOFDSTUK 6

SPECIFIEKE MAATREGEL BETREFFENDE

KANSARME KINDEREN

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de specifieke maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede.

De maatregel inzake de bestrijding van kinderarmoede ging in voege medio 2010. Hoewel de maatregel werd verlengd in 2011 is het kalenderjaar 2010 het enige jaar waarvoor we in het kader van deze studie over specifieke gegevens per OCMW beschikken. De onderstaande analyses zijn dus enkel gebaseerd op dat jaar. Bij de interpretatie ervan moeten we zeker in rekening brengen dat 2010 het invoerjaar van de maatregel was. We kunnen alleen daarom al vermoeden dat de besteding van de middelen in 2010 nog niet op 'kruissnelheid' was. Het jaar 2011 zal wat dat betreft allicht een meer compleet beeld geven. Verder moeten we ook in het achterhoofd houden dat 2010 om twee andere redenen een 'atypisch jaar' is.

Ten eerste gebeurde de afkondiging van de maatregel (het KB dateert van 9 juli 2010) laat in het jaar. De communicatie vanwege de overheid bereikte de OCMW's pas rond of tijdens de zomermaanden. Bijgevolg moesten de OCMW's wat deze nieuwe maatregel betreft snel 'uit de startblokken schieten', en wel omdat de middelen moesten besteed zijn voor het eind van datzelfde jaar. Dit maakt dat vooral de OCMW's die al een beleid voerden op dit thema de middelen functioneel en maximaal konden benutten.

Ten tweede was 2010 het Europese Jaar van de bestrijding van Armoede en Uitsluiting. Dit maakt dat in dat jaar extra media- en communicatieaandacht ging naar armoedebestrijding, waardoor heel wat nieuwe initiatieven werden gestart rond dit thema. Daarnaast kan 2010, net als 2009, in socio-economische zin als een crisisjaar worden gezien.

1. Algemeen

Voordat wij de informatie die we door middel van de interviews hebben verzameld analyseren, willen we eerst een onderscheid te maken tussen drie types van bestedingsvormen door de OCMW's van deze middelen.

We onderscheiden:

- OCMW's die deze middelen gebruikt hebben op een *nieuwe en exclusieve manier*;
- OCMW's die deze middelen gebruikt hebben op een *nieuwe en niet-exclusieve manier*;
- OCMW's die door hun uitgebreide acties getuigen van een *budgettaire vermenging* (de middelen voor deze maatregel vloeien samen met andere middelen die voor een gelijkaardig doel worden ingezet) en/of vermenging in verband met een *voorafgaande beleidskeuze* inzake de uitvoering van projecten ten behoeve van kansarme kinderen (de middelen voor deze maatregel worden aangewend binnen reeds lopende projecten die een gelijkaardig doel beogen).

We onderscheiden dus twee mogelijke soorten van vermenging:

- een vermenging van deze specifieke federale maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede met de acties en de steun die al lopende zijn binnen de algemene SCP-maatregel, dus een vorm van *continuïteit binnen de actie van de SCP-maatregel door de nieuwe kinderarmoede-maatregel*;
- een vermenging van deze specifieke federale maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede met de acties ten behoeve van kinderen die *reeds gevoerd werden door een aantal OCMW's met eigen middelen*.

De huidige of toekomstige besteding van deze middelen ter bestrijding van de kinderarmoede kan dus in sommige gevallen begrepen worden in het licht van de lopende actie en/of de actie voorafgaand aan het bestaan van deze maatregel. Deze laatste twee types van bestedingen zijn niet exclusief.

Een OCMW kan er ook voor opteren een nieuw initiatief te combineren met een al uitgevoerde actie.

Dit onderscheid verschaft inzicht in de soms zeer verschillende logica's die de centra hanteren in de besteding van de middelen. De visie die men hanteert hangt sterk af van de context en de institutionele, budgettaire en technisch-administratieve beperkingen van elk OCMW.

We stellen dus vast dat de algemene SCP-maatregel en de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede elkaar aanvullen. We herinneren er ook aan de analyse van de SCP-maatregel uitwees dat de SCP-subsidie al vaak specifiek jongeren of kinderen bereikte. Voor de organisatie van collectieve evenementen werd de differentiëring van de twee maatregelen (SCP en kinderarmoede) bovendien niet altijd strikt toegepast door alle OCMW's.

2. Kennis van de maatregel

We merken opnieuw verschillen op tussen de centra op het punt van de kennis van en het inzicht in de maatregel. Deze verschillen zijn te duiden door de context, de grootte en de specifieke lokale omstandigheden van elk OCMW. Centra die vaak te maken krijgen met directe hulpvragen hebben vaak meer tijd nodig om van een maatregel kennis te nemen.

- *Kennis van de maatregel*: de OCMW's die de maatregel al hebben toegepast, hebben deze meestal leren kennen dankzij de informatie die zij ontvingen van de POD MI en/of omdat het OCMW-personeel regelmatig de subsidiemogelijkheden en de informatie van de POD MI betreffende de SCP-maatregel raadpleegt. Uit de interviews blijkt dat als de kinderarmoede-maatregel gekend is, de maatregel vaak ook tot in de details gekend is. Een aantal centra focusten in het gebruik van de maatregel op een specifieke mogelijkheid (bv. een sterke focus op gezondheid, of een sterke focus op vrije tijd, ...). De OCMW's die gebruik maken van de kinderarmoede-maatregel en die geïnterviewd werden met het oog op de identificatie van goede praktijken (cf. volgend hoofdstuk) verwezen echter ook vaak naar het geheel van de door de maatregel geboden mogelijkheden. Bij de besteding getuigden zij van een gevarieerde toewijzing van de middelen: ondersteuning of betaling van de schoolkosten, psychologische ondersteuning of paramedische dienstverlening, steun voor deelname aan recreatieve activiteiten, ... Sommige OCMW's spitsten één of meerdere projecten specifiek toe op de steun aan ouders.
- *Geen kennis van de maatregel*: de verantwoordelijken van de OCMW's die de middelen gedeeltelijk besteed hebben, gaven in hun discours soms blijk van een zekere verwarring over de door de maatregel aangeboden mogelijkheden. Dit wijst er op dat er een gebrek is aan informatie over de maatregel en over de beperkingen van de toepassingen van de kinderarmoede-maatregel. Een groot aantal van de geïnterviewde OCMW's die geen gebruik maakte van de middelen, was wel op de hoogte van het bestaan van de maatregel maar kende de inhoud ervan niet. Sommigen centra verwarden de kinderarmoede-maatregel met de algemene SCP-maatregel, anderen waren er niet van op de hoogte, hadden er geen navraag naar gedaan, enz. Het merendeel van de OCMW's merkte op dat de informatie over de nieuwe maatregel erg laat was verspreid en ze(daardoor) geen of nauwelijks tijd hadden gehad om erop te reageren. We stellen vast dat de informatie inmiddels beter gekend is en dat veel OCMW's de maatregel sinds 2011 wel hebben toegepast.

3. Beoordeling van de aandacht voor kinderarmoede

3.1 Door de federaties

De drie Belgische Federaties van de OCMW's kwamen op basis van onze gesprekken tot de volgende gemeenschappelijke vaststelling: de meeste OCMW's zijn tevreden met het initiatief van deze nieuwe maatregel, zelfs in geval de budgetten beperkt zijn (voor de (heel) kleine centra). In dat geval is kinderarmoede-maatregel vooral een aanvullend hulpmiddel om kinderen te ondersteunen of om de door de OCMW's reeds gevoerde acties gericht naar kinderen te verlengen.

Ze verwezen wel naar de algemene ontevredenheid betreffende de late betaling van de subsidie.

Volgens een van de federaties raakt het thema van de bestrijding van kinderarmoede sterker de publieke opinie dan de toegang tot sociale, culturele en sportieve participatie door kwetsbare groepen. Kinderarmoede is een heet hangijzer, hetgeen erop wijst dat de maatregel op het juiste ogenblik komt. Tegelijk zijn de federaties van oordeel dat deze maatregel tevens het resultaat is van een grondig verdeeld beleid en dat meer samenhang nodig zal zijn ten opzichte van de doelstellingen ter bestrijding van kinderarmoede.

Een van de federaties was van oordeel dat, gezien de kinderarmoede-maatregel wordt toegepast op alle kinderen van OCMW-cliënten, er nog steeds onvoldoende duidelijkheid heerst in verband met kinderen van illegaal verblijvende personen. Een OCMW formuleert het zo:

“ Het idee en de wil van het OCMW is dat zelfs als de ouders zich in een bijzondere situatie bevinden, er zorg gedragen wordt voor de kinderen. Ze gaan naar school en ze hebben dezelfde problemen als Belgen of geregulariseerden. Als ze een bril, psychologisch advies of materiaal nodig hebben, vinden wij dat daar voor gezorgd moet worden. En dat dit gebeurt voor alle kinderen die geholpen worden door de OCMW's ... Wij hebben het KB geïnterpreteerd en dat definieert niet duidelijk dat het alleen om gerechtigden op een leefloon gaat.” (Departementshoofd, L, <7%)

Dankzij de maatregel kunnen de maatschappelijk werkers zich ook richten op een maatschappelijke dienstverlening voor kinderen. De maatschappelijk werkers focussen soms op noodgevallen en procedures, en 'vergeten' soms bijzondere aandacht aan kinderen te schenken, zo geven de federaties aan. Dankzij deze maatregel kunnen ze anders werken, zoals hier een van de geïnterviewde OCMW's uitdrukt:

“ Het OCMW heeft op dit niveau steeds trachten te werken met eigen middelen. Maar nu de subsidie bestaat, ontmoeten de maatschappelijk werkers de personen en merken ze een probleem, ze weten dat hulp mogelijk is en dat men het kind kan helpen slagen in het leven ...

het is een totaal andere visie." (Verantwoordelijke van het plan inzake sociale, culturele en sportieve participatie, XL, <5%)

Net zoals veel OCMW's benadrukken de federaties dat, moest de maatregel weer verdwijnen, het voor veel centra onmogelijk zal zijn die acties die inmiddels worden uitgevoerd ook verder te zetten.

3.2 Door de OCMW's

Alle geïnterviewde OCMW-medewerkers ervaren deze maatregel als zeer positief. Volgens de respondenten heeft de maatregel voor de strijd tegen kinderarmoede het mogelijk gemaakt de steun van de OCMW's aan de families verder te ontwikkelen en te verfijnen en de bestaande preventieve en maatschappelijke actie inzake de bestrijding van kinderarmoede uit te breiden. Deze maatregel betekent een daadwerkelijke steun aan de families, zo geven de interviewees aan, en een directe steun aan de kinderen (en ook aan jonge ouders) op het tijdstip dat systematische crisissen de kop opsteken in Europa.

"Wie armoede wil bestrijden moet aan de wieg beginnen. Van zeer jongs af moeten de inspanningen beginnen om mensen schuldenvrij te houden maar ook om ze sociale en andere vaardigheden aan te leren en te laten participeren aan sociaal, cultureel en sportief aanbod." (Hoofd sociale dienst, S, <0,5%)

De positieve beoordeling en de sterke gevoeligheid van de OCMW's voor deze maatregel zijn veelbetekenend. De centra zien het vooral als cruciaal dat de maatregel toelaat om in te spelen op primaire behoeften, zoals de toegang tot onderwijs, voeding en gezondheidszorg.

"Ja. Hierdoor heeft het OCMW dingen kunnen bekostigen ten opzichte waarvan het daarvoor terughoudend was om met eigen middelen te bekostigen. Ik denk bijvoorbeeld aan psychologische raadpleging en aan ergotherapie. En we hebben het ook kunnen uitbreiden naar de schoolkosten, kantinekosten. Dit is belangrijk, omdat we goed weten dat als dit niet zo was, er kinderen zouden zijn die niet ... zelfs geen goede maaltijd per dag zouden krijgen." (Secretaris, S, <2%)

"Het probleem is dat de kinderen geen schoolkantine en paramedische ondersteuning zouden hebben als wij er niet voor zouden zorgen. Dus het beleid voor de doelstellingen 2020 is ok, enz. Maar als wij dit werk niet doen, doet niemand het. Als de kinderen geen warme maaltijd per dag eten, wat juiste voeding krijgen, als we hen geen toegang tot logopedie geven, als we dit niet doen, komen ze later bij het OCMW terecht. Dit heet preventiebeleid. Als men daarin gaat snoeien, krijgen we de rekening gepresenteerd ... dit is zuivere preventie. Dit zou een verpletterend argument kunnen zijn in dit geheel." (Departementshoofd, L, <7%)

Toch zijn er respondenten die zich kritisch uitlaten over de nieuwe maatregel. Vooral de manier waarop deze geïmplementeerd wordt, wordt in vraag gesteld:

- het feit dat de maatregel slechts voor twee jaar wordt afgekondigd, doet geen recht aan de complexiteit van de problematiek van kinderarmoede en het feit dat vooral een continue en langetermijnaanpak op dat vlak lonend is;
- aansluitend daarbij is het belangrijk te beseffen (als overheid en als OCMW) dat de impact van deze maatregel hoe dan ook gering zal zijn en nooit de problematiek van kinderarmoede zal kunnen wegwerken. Bovendien zien nogal wat respondenten (kinder)armoede niet enkel als een probleem dat een financiële tussenkomst behoeft (zoals de maatregel voorziet), maar vooral als een zaak van afstemming van de vragen en behoeften van kinderen en (hun) ouders in kansarmoede enerzijds en het aanbod van sociale instanties, onderwijs, paramedische hulpverstrekkers, ... anderzijds;

“Het is blijkbaar niet zozeer het financiële dat de kloof maakt. De financiële drempel is er natuurlijk wel, maar in mindere mate. Het probleem is mensen naar een cultureel of sociaal aanbod toe krijgen. Daarom maken we gebruik van een personeelslid die ‘de brug’ maakt voor die mensen.” (Departementshoofd sociale dienst, L, <2%)

- het herleiden van de aandacht voor kinderarmoede tot een ‘aparte’ maatregel en ‘apart’ subsidielijn maakt een integraal beleid moeilijk. De nieuwe maatregel wordt daardoor soms ervaren als ‘weer een reglement erbij’. Een meer coherente subsidiëring vanwege de verschillende overheden voor alle problematieken waar een OCMW op inzet wordt bepleit. Eén respondent vindt dat men beter het geld voor deze maatregel gebruikt om het reguliere leefloon te verhogen. Voor anderen is de aparte focus op en geormerkt geld voor kinderarmoede een garantie dat het geld effectief aan kansarme kinderen zal worden besteed;
- tot slot worden ook over de specifieke bestedingsmogelijkheden van de middelen vragen gesteld. Waar de ene respondent enthousiast is over bijvoorbeeld de inzet van de middelen voor maatschappelijke dienstverlening in het kader van paramedische ondersteuning is een andere respondent kritisch over die bestedingsmogelijkheid.

“Voor brillen en beugels geldt de vraag: wanneer is dat nodig? Is er een noodzakelijkheid? Moet iedereen met een perfect gebit rondlopen? Of gaat het echt om een probleem? Dergelijke zaken worden bij ons case per case bekeken en beoordeeld op noodzakelijkheid.” (Verantwoordelijke sociale dienst, S, <1%)

3.3 Door de gebruikers

Aangezien we niet zelf met de gebruikers hebben kunnen spreken, weten we enkel door middel van het discours van de OCMW's zelf dat ook de gebruikers de nieuwe maatregel zeer op prijs stellen. De OCMW's verwezen hierbij naar een aantal moeilijke situaties waar de interventie van deze nieuwe subsidielijn een werkelijke hulp aan de kinderen heeft mogelijk gemaakt.

Een van de OCMW's uit een zeer arme omgeving gaf aan dat de cliënten haast nooit deelnamen, ondanks de organisatie van tal van workshops inzake de steun aan het ouderschap (stimulering van het kind, thematische workshops, enz.). Dit was zonder twijfel toe te schrijven aan een onverschilligheid ten opzichte van de voorgestelde thema's, die nochtans van tevoren op basis van de getraceerde behoeften vastgelegd waren.

4. Welke criteria hanteren OCMW's bij de besteding?

Net als voor de SCP-maatregel spelen tal van criteria een rol in de besteding van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede.

Wat de visie en de bestedingscriteria betreffen, is er vaak sprake van een *politieke beslissing*, die genomen wordt door de hogere beslissingsorganen van de centra. Dit impliceert vooral de keuze om de middelen al dan niet te besteden. Daarnaast is er het *inzicht en de interpretatie 'door de basis' van het centrum*, zijnde de maatschappelijk werkers of de verantwoordelijken.

- Uit de beschrijvingen van de besteding blijkt dat een *eerste selectie criterium* verband houdt met de activiteiten die beschreven worden in de wetgeving en handleiding die beschikbaar wordt gesteld door de POD MI. Deze maken duidelijk dat de kinderarmoede-subsidie aan individuele acties besteed kan worden of collectieve acties kan dienen. Als de individuele steun doorslaggevend is, zal het OCMW vooral hebben bijgedragen aan gezinshulp, het aanbieden van paramedische zorgen, schoolondersteuning of de aankoop van schoolmateriaal. Als de collectieve acties doorslaggevend zijn, zal het OCMW workshops, activiteiten en evenementen georganiseerd hebben voor de kinderen of voor de ouders en hun kinderen. In punt 7 van dit hoofdstuk gaan we dieper in op het type van activiteiten.
- Een *tweede selectie criterium* is de *prioriteit die het OCMW geeft* aan de strijd tegen kinderarmoede. Sommige OCMW's hebben in 2010 een 'eenzijdige' keuze gemaakt, bijvoorbeeld door de middelen enkel te besteden aan schoolmaaltijden. Zij zijn van mening dat een warme en evenwichtige maaltijd per dag het allerbelangrijkste is. Anderen centra hebben het merendeel van hun middelen dan weer geïnvesteerd in acties in verband met opleiding, via materiële hulp (aankoop van boeken, schriften, pennen, ...) of immateriële hulp (organisatie van structuren van schoolondersteuning). Weer andere centra vinden de toegang tot psychologische en paramedische zorgen dan weer het belangrijkste.
- Een *derde selectie criterium* dat wordt gehanteerd situeert zich op het vlak van de *identificatie van het doelpubliek*, de directe begunstigden van de steun of de actie. We maken hier een onderscheid tussen de OCMW's die hun acties richten op

de (jonge) ouders en zij die zich vooral richten op de kinderen zelf. De doelgroep kan ook bepaald worden op basis van één of meerdere leeftijdsgroepen. Zo hebben we tal van voorbeelden verzameld betreffende collectieve acties ten behoeve van jonge moeders met hun zuigelingen, of gerichte schoolondersteuning (kleuteronderwijs, lager onderwijs, middelbaar onderwijs), de organisatie van vrijetijdsbesteding en ludieke activiteiten ten behoeve van de diverse leeftijdsgroepen (kinderen tot 12 jaar, jongeren).

- Een vierde selectie criterium ligt tussen de *budgettaire voorzichtigheid* en de *nieuwe mogelijkheden voor het creëren van projecten*. Veel OCMW's zijn van mening dat de maatregel in 2012 zal worden afgeschaft.

“Over het luik ouderschap en benadeelde kinderen. We wisten dat het een ‘one shot’ maatregel was tot in 2012. We hebben atypische projecten uitgevoerd.” (Departementshoofd, L, <7%)

Ter afsluiting van dit punt over de criteria betreffende de maatregel ter bestrijding van kinderarmoede wijzen we op de bezorgdheid van bepaalde actoren in verband met het *risico op het opdelen van het publiek in categorieën*. Er wordt door een aantal geïnterviewden gewezen op een toenemende fragmentatie van subsidies. Het gaat telkens om nieuwe subsidielijnen die bestemd zijn voor een bepaald publiek. Deze fragmentatie werkt in de hand dat de centra acties gaan uitvoeren ten gunste van een specifieke groep en (daardoor) ten nadele van andere groepen. Een dergelijk gefragmenteerd subsidiebeleid kan de ongelijkheid van rechten en kansen in de hand werken.

5. Hoeveel middelen werden in 2010 besteed door de OCMW's naargelang gewest/provincie?

5.1 België

In het jaar 2010 was er in het totaal 4 199 977 euro beschikbaar voor de maatregel ter bestrijding van kinderarmoede.¹⁵ Zoals al aangegeven, werden deze middelen verdeeld over de 589 OCMW's volgens dezelfde verdeelsleutel als de algemene SCP-maatregel. Dit betekent dat bij de verdeling rekening werd gehouden met het aantal begunstigden op maatschappelijke integratie van de maand januari van het voorgaande jaar en op het aantal rechthebbenden op een verhoogde financiële tussenkomst van het ziekfonds. In de praktijk betekende dit, in 2010, een toelage voor de OCMW's die varieerde tussen 251 euro (OCMW Mesen) en 233 917 euro (OCMW Antwerpen).

¹⁵ De KB's van 12 april 2011 en 19 augustus 2011 voorzien samen voor het kalenderjaar 2011 een subsidiebedrag van dezelfde grootorde (4 200 000 euro).

Gemiddeld kregen de OCMW's 7 130,96 euro (Mediaan: 2 573 euro). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest lag de gemiddelde subsidie het hoogst (45 833,78 euro), gevolgd door Wallonië (6 461,48 euro) en Vlaanderen (5 329,72 euro).

In het totaal ontvingen zeven OCMW's een subsidie die hoger lag dan 100 000 euro.

Het spreekt voor zich dat niet elk OCMW in exact dezelfde mate gebruik maakte van de middelen. Om een zicht te krijgen op welke OCMW's welk bedrag hebben besteed, maken we een onderverdeling in vier groepen:

- zij die geen middelen hebben gebruikt;
- zij die de middelen deels hebben gebruikt;
- zij die de middelen helemaal hebben gebruikt;
- zij die de middelen helemaal hebben gebruikt en bovendien meer hebben gevraagd dan waar ze recht op hadden.

Tabel 14 Gebruik van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede (2010)

Groep	Gebruik middelen ter bestrijding kinderarmoede	Aanvraaggraad (ag) (%)	Aantal OCMW's/CPAS (gegroepeerd)	Aantal OCMW's/CPAS (gegroepeerd)	OCMW's/CPAS (%)	OCMW's/CPAS (%)
1.	Geen gebruik gemaakt van het budget kinderarmoede	0	129	129	21,9	21,90
2.	Hebben wel gebruik gemaakt van het budget kinderarmoede, maar niet helemaal	0 < ag < 10	34		5,8	
		10 ≤ ag < 20	40		6,8	
		20 ≤ ag < 30	26		4,4	
		30 ≤ ag < 40	35		6,0	
		40 ≤ ag < 50	26	349	4,4	59,40
		50 ≤ ag < 60	29		4,9	
		60 ≤ ag < 70	34		5,8	
		70 ≤ ag < 80	26		4,4	
		80 ≤ ag < 90	31		5,3	
		90 ≤ ag < 100	68		11,6	
3.	Hebben voor 100% gebruik gemaakt van het budget kinderarmoede	100	24	24	4,1	4,10
4.	Hebben voor méér dan 100% aangevraagd	100 < ag < 110	52		8,8	
		110 ≤ ag < 120	8		1,4	
		120 ≤ ag < 130	5		0,9	
		130 ≤ ag < 200	11	86	1,9	14,60
		200 ≤ ag < 300	7		1,2	
		300 ≤ ag < 400	3		0,5	
TOTAAL			588		100,0	100,00

De bovenstaande tabel geeft de absolute aantallen (OCMW's) naargelang de vraaggraad en de verhoudingen tussen de verschillende groepen weer.

Uit de bovenste rij van de tabel is op te maken dat ongeveer één op vijf OCMW's (21,9%) in 2010 geen gebruik maakte van deze subsidie ter bestrijding van de kinderarmoede. Zij gaven aan in hun uniek jaarverslag geen middelen te hebben gebruikt. Deze OCMW's staan samen voor een subsidiebedrag van 435 086 euro. Door deze vijfde van de OCMW's bleef ongeveer een tiende (10,36%) van het totale budget onbenut, hetgeen erop wijst dat vooral de kleinere OCMW's - in termen van RMI's en rechthebbenden op een verhoogde financiële tussenkomst van het ziekenfonds - in deze groep te situeren zijn.

Het leeuwendeel van de OCMW's gebruikte het voorziene bedrag deels (rij twee van de tabel). Deze groep van 349 OCMW's (59,4%) is vrij gelijkmatig gespreid over de verschillende categorieën van aanvraaggraad. Samen vroegen deze OCMW's een som aan van 1 474 131,4 euro van het totale budget ter bestrijding van de kinderarmoede. Dit is 35%.

Niet meer 24 OCMW's (4,1%) vroegen en gebruikten exact het bedrag waar zij volgens het Koninklijk Besluit recht op hadden. 441 607 euro is het bedrag dat zij samen aanvroegen. 10,51% van de totale voorziene subsidie ging naar deze OCMW's.

Tot slot is er een aanzienlijke groep OCMW's (14,6%) die in het uniek jaarverslag een groter bedrag heeft aangevraagd dan volgens het KB werd toegekend. We kunnen er - behoudens foutieve inbrengen in het jaarverslag - van uitgaan dat deze OCMW's meer hebben besteed aan de bestrijding van kinderarmoede dan de subsidies die ze kregen. Kijken we naar het bedrag waar ze volgens het KB recht op hadden, dan staan deze 86 OCMW's samen voor een bedrag van 555 352,8 euro of 13,22% van de totale voorziene subsidie. Als alle ingebrachte activiteiten van deze 86 OCMW's betaald zouden worden, was een meeruitgave van 99 074 euro nodig.

Wanneer we niet naar de gevraagde maar naar de effectief uitgekeerde subsidiebedragen voor 2010 kijken (voorschot + saldo - terug te vorderen bedrag) dan stellen we vast dat in het totaal 2 445 471,7 euro voor deze maatregel werd betaald. Dit is een bestedingsgraad van 58,22%.

5.2 Regio's en provincies

Tabel 15 Gebruik van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede, naar gewest (2010)

	Aantal OCMW's	OCMW's t.o.v. België (%)	Groep 1 (geen gevraagd) (%)	Groep 2 (onvolledig gevraagd) (%)	Groep 3 (100% gevraagd) (%)	Groep 4 (+100% gevraagd) (%)
Brussels Hoofd. Gewest	19	3,2	0,8	3,2	8,3	5,8
Vlaanderen	307	52,2	34,9	53,9	70,8	66,3
Wallonië	262	44,6	64,3	43,0	20,8	27,9
Totaal	588	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal aantal OCMW's/CPA S	588		129,0	349,0	24,0	86,0

* Verband groep/gewest: $X^2=38,488$, $df=6$, $p=0,000$

Uit deze tabel is op te maken dat de eerste groep van OCMW's, zij die het bedrag niet hebben gebruikt, een oververtegenwoordiging kent in Wallonië. Aan de andere kant kennen de derde en vierde groep - de groepen van centra die het bedrag ten volle hebben benut - beide een oververtegenwoordiging van OCMW's in Brussel en Vlaanderen.

We kunnen dus enigszins veralgemenend stellen dat de maatregel tegen de bestrijding van kinderarmoede in 2010 verhoudingsgewijs door meer OCMW's in Brussel en Vlaanderen ten volle werd gebruikt dan door OCMW's in Wallonië. Het verband tussen de groep waartoe men als OCMW behoort en het gewest waarin men zich bevindt, is dan ook significant. Het getraceerde verschil tussen de gewesten is opvallend, te meer het gemiddelde subsidiebedrag per OCMW iets hoger lag in Wallonië dan in Vlaanderen en het aantal kinderen met een armoederisico in Wallonië ook dat van Vlaanderen overstijgt.

Niet enkel tussen de gewesten, maar ook tussen de provincies merken we grote verschillen in de besteding van het voorziene budget voor de bestrijding van kinderarmoede. In de onderstaande tabellen geven we deze verschillen weer.

De eerste tabel geeft de bedragen weer die werden voorzien per provincie en de verhouding tussen die bedragen. Daaruit valt op te maken dat voor de provincies Brussel, Henegouwen, Luik en Antwerpen het grootste aandeel in het totaalbudget werd voorzien.

Naast het voorziene bedrag zetten we ook het effectief uitgekeerde bedrag. De verhouding tussen het effectief uitgekeerde en het voorziene bedrag levert de bestedingsgraad op. Het laagst ligt de bestedingsgraad in de provincies Luik, Hene-

gouwen en Waals-Brabant. Vooral in de provincies Antwerpen, Brussel en Oost-Vlaanderen ligt de besteding verhoudingsgewijs hoog.

De tweede tabel geeft voor elke provincie weer welk aandeel zij innemen in de vier eerder afgebakende groepen van OCMW's. Uit de cijfers blijkt dat in de groep van OCMW's die geen enkele besteding deden, vooral de OCMW's uit Luik en Henegouwen oververtegenwoordigd zijn. Dit is minder het geval voor Waals-Brabant, hoewel de gemiddelde bestedingsgraad van de middelen in die provincie ook laag was. Dit betekent dat die laatste provincie vooral veel OCMW's kent die de middelen slechts deels gebruikten, terwijl in Luik en Henegouwen vooral OCMW's die de middelen totaal niet spenderen de gemiddelde bestedingsgraad naar beneden halen.

In de groepen die het bedrag volledig aangevraagd hebben (groep 3) of zelfs meer inbrachten in hun uniek jaarverslag (groep 4) zijn vooral de provincies Antwerpen, Brussel, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen oververtegenwoordigd.

Tabel 16 Gebruik van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede, naar provincie (2010)

	Voorziene bedrag KA per provincie (euro)	Voorziene bedrag KA per provincie (%)	Bedrag KA effectief uitgekeerd per provincie (euro) (voorschot + saldo - terug te vorderen bedrag)	Gemiddelde bestedingsgraad (%)
Antwerpen	490 715	11,7	395 342,4	80,56
Brussel	870 842	20,7	659 577,2	75,74
Henegouwen	698 207	16,6	280 239,8	40,14
Limburg	196 411	4,7	125 342,9	63,82
Luik	624 690	14,9	178 857,9	28,63
Luxemburg	86 275	2,1	44 788,2	51,91
Namen	194 430	4,6	103 013,6	52,98
Oost-Vlaanderen	423 168	10,1	292 655,7	69,16
Vlaams-Brabant	206 964	4,9	120 961,1	58,45
Waals-Brabant	89 308	2,1	36 145,9	40,47
West-Vlaanderen	318 967	7,6	208 546,9	65,38
Totaal	4 199 977	100,0	2 445 471,6	58,23

Tabel 17 Gebruik van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede, naar provincie (2010)

	Aantal OCMW's	OCMW's t.o.v. België (%)	Groep 1 (geen gevraagd) (%)	Groep 2 (onvolledig gevraagd) (%)	Groep 3 (100% gevraagd) (%)	Groep 4 (+100% gevraagd) (%)
Antwerpen	70	11,9	9,3	11,7	16,7	15,1
Brussel	19	3,2	0,8	3,2	8,3	5,8
Henegouwen	69	11,7	16,3	12,9	0,0	3,5
Limburg	43	7,3	5,4	7,2	12,5	9,3
Luik	84	14,3	21,7	13,5	4,2	9,3
Luxemburg	44	7,5	10,1	6,6	16,7	4,7
Namen	38	6,5	9,3	6,3	0,0	4,7
Oost-Vlaanderen	65	11,1	6,2	12,9	12,5	10,5
Vlaams-Brabant	65	11,1	9,3	10,0	16,7	16,3
Waals-Brabant	27	4,6	7,0	3,7	0,0	5,8
West-Vlaanderen	64	10,9	4,7	12,0	12,5	15,1
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal aantal OCMW's/CPAS	588		129,0	349,0	24,0	86,0

* Verband groep/provincie: $\chi^2=55,083$, $df=30$, $p=0,003$.

6. Welke type OCMW's gebruiken de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede (het meest)?

Los van de verschillen tussen de gewesten en de provincies loont het de moeite om na te gaan welke kenmerken de OCMW's hebben die de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede (het meest) hebben aangevraagd. In de onderstaande tabel gaan we verder in op de vier eerder gedefinieerde groepen van OCMW's. We vergelijken voor die drie kenmerken: het aantal inwoners van de gemeente, het aantal RMI's en het percentage RMI's (verhouding aantal RMI's tot aantal inwoners).

Tabel 18 Gebruik van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede, naar kenmerken van grootte (2010)

		Groep 1 (geen gevraagd)	Groep 2 (onvolledig gevraagd)	Groep 3 (100% gevraagd)	Groep 4 (+100% gevraagd)	Totaal (alle OCMW's /CPAS)
Aantal inwoners	Gemiddelde	11 719,0	20 295,0	35 019,0	16 330,0	18 435,08
	Mediaan	8 199,0	13 188,0	12 790,0	11 588,0	11 761,00
Aantal RMI's	Gemiddelde	121,0	328,0	845,0	196,0	284,40
	Mediaan	58,0	75,0	62,0	67,0	70,00
Percentage RMI's (%)	Gemiddelde	0,94	1,01	1,22	0,83	0,98
	Mediaan	0,81	0,67	0,61	0,59	0,67

Uit de tabel blijkt dat de groep die 100% van het voorziene bedrag vroeg, de groep is met het hoogste gemiddelde qua inwonersaantal, RMI-aantal en percentage RMI. De mediaanwaarden geven aan dat uitschieters deze cijfers sterk beïnvloeden. Dat vooral de grote OCMW's het voorziene bedrag aanvroegen is dus geen tendens. Dat blijkt ook als we de samenhang tussen enerzijds de inwonersaantallen, RMI-aantallen en het RMI-percentages en anderzijds het al dan niet aanvragen van de subsidie voor de bestrijding van kinderarmoede toetsen. Evenmin significant is het verband tussen enerzijds de inwonersaantallen, RMI-aantallen en het RMI-percentages en anderzijds het subsidiebedrag dat werd aangevraagd (aangevraagd bedrag/max. bedrag). Het is dus ook niet zo dat de grotere OCMW's het voorziene meer gaan uitputten dan kleinere OCMW's.

Uit de interviews met medewerkers van OCMW's blijkt wel dat de manier waarop de centra met de voorziene middelen (kunnen) omgaan verschilt naargelang de grootte van het centrum. Bij de grotere OCMW's (L en XL) blijkt het moeilijker om alle personeelsleden te betrekken bij de besteding van het bedrag. Het uitwerken van een visie en het concreet organiseren van bijvoorbeeld de collectieve activiteit of project rond kinderarmoede gebeurt in die OCMW's vaak met een voorbereidende werkgroep van medewerkers. In die werkgroep zetelt dan bijvoorbeeld één stafmedewerker van elke dienst van het OCMW. Ook het aansluiten bij bestaande groepen en werkingen, zoals die van een *lokaal netwerk* voor de bevordering van *vrijtijds participatie* van personen in armoede, is voor centra in grotere gemeenten meer vanzelfsprekend.

Voorts blijkt uit de kwalitatieve data dat vooral de centra die reeds een visie of werking (bv. lopende projecten) hadden rond kinderarmoede er in 2010 in geslaagd zijn de voorziene middelen te benutten. Centra zonder een actieve werking op dat vlak hadden in het najaar van 2010 niet voldoende tijd meer om een beleid rond kinderarmoede uit te werken.

“De wil bestaat om veel hulp op de kinderen te richten. In de algemene cultuursubsidie was het merendeel van de individuele steun al voor de kinderen bestemd! Gelukkig bestaat deze, omdat we vanaf nu meer toegang tot creatieve activiteiten kunnen geven.” (Cultureel referent, M, <6%)

De cijfers in het uniek jaarverslag bevestigen in zekere zin dat het element van ‘ervaring’ als OCMW een doorslaggevende factor is in het besteden van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede. Zo merken we een hoogsignificante samenhang tussen de aanvraaggraad van de algemene middelen voor sociale, culturele en sportieve participatie enerzijds en de aanvraaggraad van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede anderzijds (pearson’s $r=0,138$, $p<0,001$). Dit impliceert dat organisaties die niet geneigd zijn om de algemene middelen aan te vragen ook niet geneigd blijken om de ‘nieuwe’ subsidies voor de strijd tegen kinderarmoede aan te vragen en te benutten.

7. Analyse van de activiteiten

Naast de vraag of en door welke OCMW’s de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede aangewend worden, is het in het licht van de onderzoeksvragen van deze studie belangrijk ook na te gaan aan welke activiteiten of initiatieven de middelen worden besteed. Om hier een analyse van te maken gaan we voort op twee bronnen:

- de gegevens die de OCMW’s zelf hebben ingegeven in het zgn. *uniek jaarverslag*;
- de informatie van de geïnterviewde medewerkers (31).

Op basis van de eerste bron maakten we een aantal kwantitatieve analyses. Daarbij moeten we steeds de beperkingen van de databestanden, zoals vermeld in hoofdstuk 5, in het achterhoofd houden. De tweede bron gebruiken we om een aantal keuzes van de OCMW’s in de besteding van de middelen toe te lichten.

Zoals vermeld in hoofdstuk 3 voorziet het Koninklijk Besluit zes verschillende types van bestedingen in de bestrijding van kansarmoede bij kinderen. We vatten ze samen in de onderstaande tabel. De eerste vijf types van acties zijn zogenaamde ‘individuele acties’, waarmee acties voor individuen worden bedoeld. Het laatste type betreft ‘collectieve acties’, acties waarmee men rechtstreeks of onrechtstreeks meerdere individuen (groepen van mensen) tracht te bereiken.

Tabel 19

Type actie	Afkorting	Omschrijving
Individuele acties	I1	Maatschappelijke dienstverlening in het kader van deelname aan sociale programma's
	I2	Maatschappelijke dienstverlening in het kader van schoolondersteuning
	I3	Maatschappelijke dienstverlening in het kader van de psychologische ondersteuning van het kind of de ouders in het kader van de raadpleging van een specialist
	I4	Maatschappelijke dienstverlening in het kader van paramedische ondersteuning
	I5	Steun bij aankopen van pedagogische hulpmiddelen en spelletjes
Collectieve acties	C1	Acties om, voor meerdere kansarme kinderen tegelijk, de kosten voor maatschappelijke integratie ten laste te nemen

In hun uniek jaarverslag moeten OCMW's ter verantwoording van hun bestedingen voor elke activiteit een aantal gegevens verplicht invullen: de datum van boeking, het soort activiteit (op basis van de bovenstaande zesdeling), een korte beschrijving van de activiteit, het aantal begunstigden, het gesubsidieerde bedrag.

In de onderstaande tabel geven we per categorie van actie (I1-C1) de verhoudingen weer tussen het aantal ingevulde activiteitenlijnen. Op die manier weten we welk aandeel activiteiten van welk type zijn. Daarnaast geven we per categorie informatie over het aantal begunstigden (het gemiddelde en de mediaan).

De cijfers maken duidelijk dat:

- ruim vier op de vijf activiteiten (81,3%) die in 2010 gebeurden in het kader van de maatregel ter bestrijding van kinderarmoede bestonden uit een vorm van individuele ondersteuning (I1-I5);
- van alle vormen van individuele ondersteuning schoolondersteuning in termen van aantal activiteiten het vaakst voorkomend is, gevolgd door paramedische ondersteuning;
- uitgedrukt per begunstigde de gemiddelde hoogte van de (financiële) ondersteuning het hoogst is bij de paramedische tussenkomsten en de psychologische ondersteuning;
- de steun bij aankopen van pedagogische hulpmiddelen en spelletjes (I5) een vorm van individuele ondersteuning is, maar dat deze vanuit de OCMW's meestal voor meerdere begunstigden tegelijk gebeurt.

Tabel 20 Door de OCMW's gerapporteerde activiteiten in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede (jaar 2010)

Type actie	Afkorting	Verhouding tussen het aantal ingevoerde activiteiten in het uniek jaarverslag	Gemiddeld aantal begunstigden per activiteit	Gemiddelde ingebrachte kost per begunstigde activiteit (in euro)	
			Gemiddelde	Mediaan	
Individuele acties	I1-sociale programma's	5,9%	2,7	1	32,00
	I2-school-ondersteuning	53,5%	3,5	1	49,40
	I3-psychologische ondersteuning	5,8%	1,6	1	83,40
	I4-paramedische ondersteuning	17,4%	1,3	1	147,30
	I5-pedagogische hulpmiddelen en spel	4,6%	43,0	15	12,38
Collectieve acties	C1	12,7%	15,5	2	
Totaal		100,0%			

Een analyse van de activiteiten gericht op deelname aan *sociale programma's* (I1-activiteiten) op basis van de door de OCMW's ingebrachte omschrijvingen toont dat het bij deze activiteiten veelal gaat om een vorm van dienstverlening (91,2% van de activiteiten) en veel minder om het verstrekken van een bepaald product (8,2% van de activiteiten), zoals bijvoorbeeld groeimelk voor baby's. Commerciële activiteiten komen nauwelijks voor in de rapporten van de OCMW's.

De onderstaande tabel geeft een inhoudelijke typologie van de gerapporteerde activiteiten. De percentages zijn gebaseerd op het aantal activiteitenlijnen die door de OCMW's in het activiteitenrapport werden ingebracht. Daaruit blijkt dat binnen de I1-activiteiten vooral kosten worden gemaakt met het oog op een zinvolle vrijetijdsbesteding van het kind.

Tabel 21 Door de OCMW's gerapporteerde maatschappelijke dienstverlening in het kader van deelname aan sociale programma's (in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede) (jaar 2010)

Categorie activiteit	Aandeel activiteiten binnen deze categorie	Voorbeelden van vaak voorkomende activiteiten
Vrije tijd van het kind	50,0%	- Deelname academie/muziekschool - Kamp - Lidgeld jeugdbeweging, lidgeld - sportclub
Opvang/school van het kind	30,5%	- Kosten crèche, onthaalmoeder - Kosten schoolreis - Kosten (warme) maaltijd school
Gezondheid van het kind	13,3%	- Aankoop groeimelk - Logopedie
Activiteiten voor ouders	3,9%	- Cursus (bv. lichamelijk contact ouder-baby) - Studiedag (bv. rond autisme)
Andere	2,3%	- Catechese
Totaal	100,0%	

De I2-activiteiten, die betrekking hebben op *schoolondersteuning*, zijn als vorm van individuele ondersteuning vaak voorkomend. Uit de onderstaande tabel is te concluderen dat OCMW's vooral veel individuele tussenkomsten doen voor schoolfacturen (waarbij door de centra niet geconcretiseerd wordt over welke kosten het precies gaat), schoolmateriaal, abonnementen (vooral voor busvervoer) en maaltijden op school.

Tabel 22 Door de OCMW's gerapporteerde maatschappelijke dienstverlening in het kader van schoolondersteuning (in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede) (jaar 2010)

Categorie activiteit	Aandeel activiteiten binnen deze categorie	Voorbeelden van vaak voorkomende activiteiten
Schoolfactuur (niet specifiek)	45,4%	- Schoolfactuur - Schoolrekening - Inschrijvingsgeld
Schoolmateriaal/abonnementen/maaltijden	31,9%	- Boeken/tijdschrift - Schoolmaaltijd - Busabonnement - Sportkledij, kokskledij, ...
Schoolreizen	11,7%	- Zee-, bos-, sport-, sneeuw-, boerderijklassen - Schoolexcursies, meerdaagse schoolevenement
Voorschoolse/naschoolse opvang	7,3%	- Crèche - Opvang op/buiten de school
Ecole de devoirs	1,7%	
Andere	2,0%	- Internaatkosten
Totaal	100,0%	

De I3-activiteiten betreffen de terugbetaling van kosten in het kader van *psychologische ondersteuning*. Een meer verfijnde inhoudelijke typologie van deze kosten maken, is op basis van de activiteitenrapporten van de centra moeilijk omdat door hen zelden gespecificeerd wordt of het gaat om psychotherapie, sociale therapie, ontwikkelingstherapie, psychomotoriek, neuropsychologie, het opsporen van leerstoornissen, ...

Het vierde type van activiteiten (I4) betreft de *paramedische ondersteuning* aan individuen. Zoals eerder werd aangegeven, was deze vorm van individuele ondersteuning van kansarme kinderen van OCMW-cliënten in 2010 vaak voorkomend. Vooral het terugbetalen van kosten voor logopedie, medicijnen en groeimelk en de consultatie van een oogarts (of aanverwante kosten, zoals de aankoop van een bril) zijn activiteiten die vaak voorkomen als paramedisch ondersteunende activiteiten. Ongeveer een op de tien individuele terugbetalingen (9,3%) betreft de kosten verbonden aan orthodontie of tandartsbezoek (of aanverwante kosten, zoals de aankoop van een beugel). Dit is net als de aankoop van groeimelk geen kost die expliciet vermeld wordt als mogelijk in te brengen kost in de handleiding bij het uniek jaarverslag.

Tabel 23 Door de OCMW's gerapporteerde maatschappelijke dienstverlening in het kader paramedische ondersteuning (in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede) (jaar 2010)

Categorie activiteit	Aandeel activiteiten binnen deze categorie
Logopedie	40,9%
Medicijnen/groeimelk	15,2%
Oogarts	12,8%
Orthodontie/tandarts	9,3%
Algemene paramedische kosten (niet specifiek)	5,9%
Ergo/kiné/ortho/psychomotorische hulp	5,9%
Audio	1,4%
Andere (bv. aangepaste meubilair, orthesen, steunzolen, preventorium)	8,6%
Totaal	100,0%

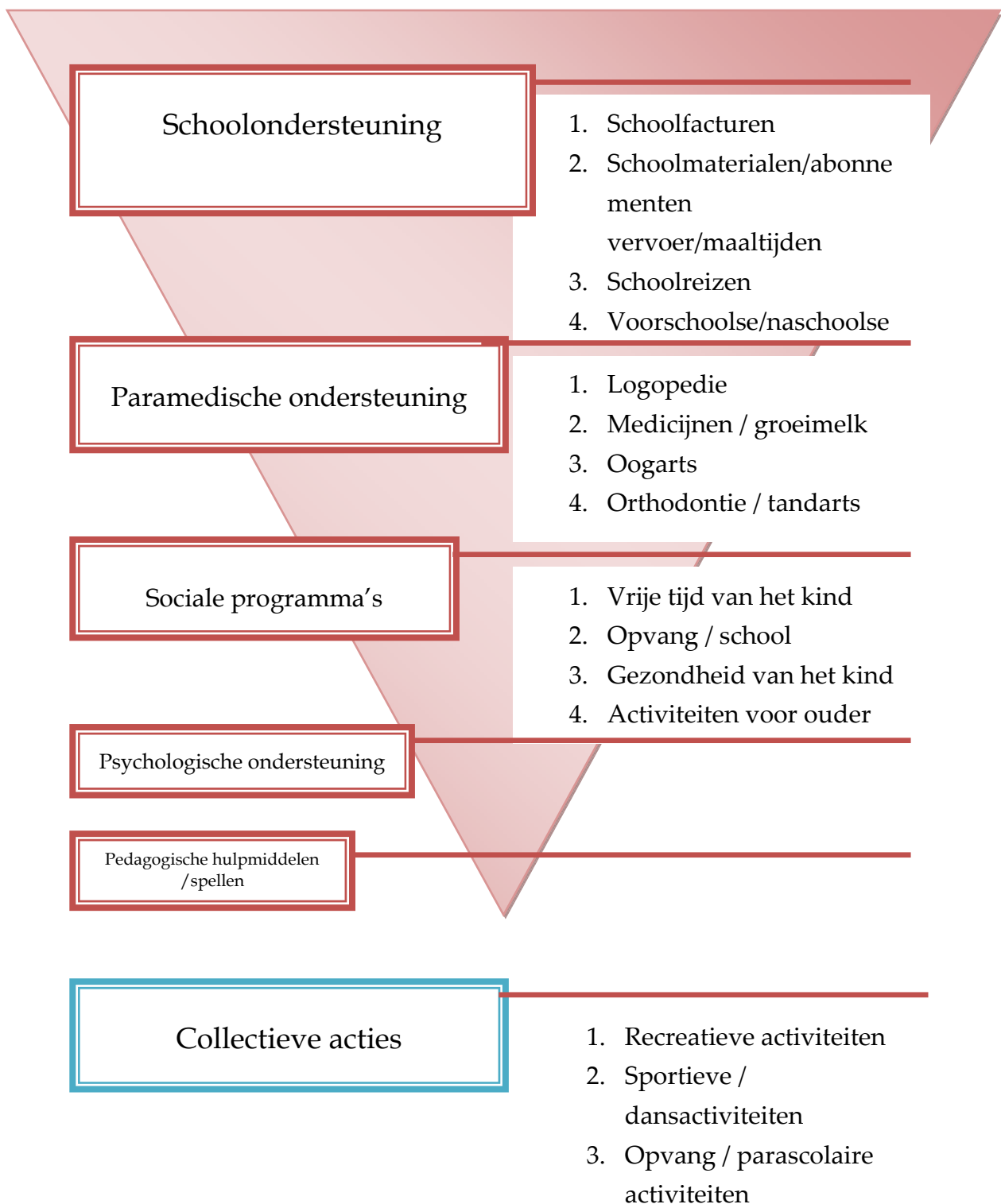
In vergelijking met de andere activiteiten (I1, I2, I3, I4) worden er door de OCMW's merkelijk weinig activiteiten geregistreerd inzake de steun bij *aankopen van pedagogische hulpmiddelen en spelletjes* (4,5% van alle geregistreerde activiteiten in het kader van de bestrijding van kinderarmoede). Wanneer een dergelijke steun voorkomt, komt ze meestal wel ten goede aan meerdere kinderen tegelijk (de mediaan van het aantal begunstigden is 15). Net zoals bij de psychologische ondersteuning is het niet mogelijk een fijnmazige typologie te maken van wat de aankoop van pedagogische hulpmiddelen en spelletjes exact inhoudt. Daarvoor zijn de omschrijvingen in de activiteitenrapporten veelal te summier.

Kijken we tenslotte naar de zgn. *collectieve acties* die de OCMW's in 2010 hebben uitgevoerd in het kader van de bestrijding van kansarmoede bij kinderen. Vooral collectieve recreatieve activiteiten voor kinderen komen bij veel centra aan bod. Ook sportieve en dansactiviteiten zijn activiteiten die veel centra zelf organiseren of laten organiseren voor deze doelgroep. Opmerkelijk is verder dat veel OCMW's aangeven in het najaar van 2010 een feest te hebben georganiseerd voor kinderen in armoede (vooral sinterklaasfeesten worden in de activiteitenrapporten vermeld).

Tabel 24 Door de OCMW's gerapporteerde collectieve acties (in het kader van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede) (jaar 2010)

Categorie activiteit	Aandeel activiteiten binnen deze categorie	Voorbeelden van vaak voorkomende activiteiten
Recreatieve activiteiten	26,8%	- Creatieve ateliers, uitstappen met kansarme kinderen, voedingsateliers, ...
Sportieve en dansactiviteiten	15,6%	- Sportpassen, sportactiviteiten
Opvang/parascolaire activiteiten	14,9%	- Buitenschoolse opvang, parascolaire activiteiten
Feest	11,2%	- Sinterklaasfeest, kerstfeest
Kampen/speelplein	5,1%	- Speelplein door stedelijke jeugddienst
Andere	26,4%	Lidgeld verenigingen, aankoop speelgoed, ...
Totaal	100,0%	

Om alle voorgaande analyses samen te vatten, geven we in het onderstaande schema de verhoudingen weer tussen de verschillende activiteiten die door de OCMW's werden ondersteund/uitgevoerd met de federale SCP-middelen ter bestrijding van de kansarmoede.

Na het schetsen van deze algemene tendensen, focussen we ons op de redenen en argumenten die door de centra zelf worden aangebracht om bepaalde activiteiten al dan niet te ondersteunen.

Uit de interviews met de medewerkers van de OCMW's blijkt vooreerst dat grotere OCMW's vaak meer (personeels)mogelijkheden hebben voor het organiseren van projecten rond kinderarmoede. Dit ligt moeilijker voor de OCMW's in kleinere gemeenten die eerder opteren voor individuele ondersteuning in plaats van collectieve activiteiten of projecten met andere partners. Gezien het beperkte budget en de beperkte personeelsbezetting kiezen de kleinere centra gemakkelijker voor een besteding louter op vraag van de cliënt of een eenduidige besteding op initiatief van het OCMW (bv. het aankopen van een bulk bioscooptickets die worden verdeeld onder de cliënten).

De interviews met OCMW-medewerkers maken ook duidelijk dat veel OCMW's medio 2010 het erg moeilijk hadden om de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede functioneel te kunnen inzetten. Op de redenen voor niet-besteding of onderbesteding van de middelen gaan we in de volgende paragraaf in.

8. Redenen voor niet-besteding of onderbesteding van de middelen/raison de non-utilisation des fonds

Tijdens ons onderzoek hebben we op verzoek van de POD MI een aantal aanvullende interviews uitgevoerd met betrekking tot de niet-besteding van de subsidie. Hiervoor werd een kort telefonisch interview uitgevoerd bij 15 OCMW's. Het is in deze vermeldenswaardig dat het verloop van deze telefonische interviews niet altijd eenvoudig was. Wanneer de OCMW's die nauwelijks of geen middelen van deze maatregel hebben besteed werden opgebeld, was het in vele gevallen voor de receptionist van het centrum moeilijk om ons door te verwijzen naar de verantwoordelijke voor deze maatregel. Ook het aanduiden van een verantwoordelijke in het centrum voor de algemene SCP-maatregel was vaak niet gemakkelijk. Dit wijst erop dat ook in de centra zelf vaak geen eenduidige en duidelijke taakverdeling bestaat omtrent de federale maatregelen.

De reacties n.a.v. de vraag waarom de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede slechts gedeeltelijk of niet besteed waren, zijn meestal terug te brengen tot horizontaal of verticaal doorverwijzingsgedrag. In geval van *horizontaal doorverwijzingsgedrag* was de geïnterviewde persoon bij vragen over de SCP-besteding geneigd door te verwijzen naar een andere persoon binnen de dienst of een andere dienst. De geïnterviewde personen met *verticaal doorverwijzingsgedrag*, waren echter geneigd naar een hiërarchisch hoger of lager geplaatst persoon te verwijzen wanneer gepolst werd naar de niet-besteding. De geïnterviewde persoon nam

soms ook de volledige verantwoordelijkheid voor de niet-besteding op zich en vermeldde vervolgens de redenen.

Er werden diverse redenen naar voren geschoven om een gedeeltelijke of niet-besteding van deze subsidie te verklaren.

- De *eerste reden* ligt bij de late betaling door de POD MI (herfst 2010). Veel OCMW's wezen erop dat het tijdens het eerste jaar moeilijk was om onmiddellijk te reageren op de ontvangst van de subsidie. Daardoor waren ze niet in staat de voorziene subsidies onmiddellijk toe te passen, projecten te implementeren of acties te organiseren. We kunnen ervan uitgaan dat in het jaar 2011 minder OCMW's 'zoekende' zullen zijn wat betreft een zinvolle besteding van de middelen en de bestedingsgraad aldus gemiddeld hoger zal zijn.

"Vorig jaar hebben we rap-rap dat geld moeten besteden" (Maatschappelijk werker, L, <2%)

"In 2010 is de maatregel er erg laat gekomen. Dat betekent dat we als OCMW eigenlijk geen tijd hadden om na te gaan hoe en waar we het geld best besteden" (Maatschappelijk werker Sociale dienst - cel vreemdelingen, M, <1%)

"De maatregel is wat laat gekomen en men is er niet altijd goed over ingelicht. We vroegen ons af welke inhoud we er konden aan geven? enz. Het was niet echt duidelijk, maar zodra men het kent, gaat het." (MW + MW coördinatrice, XS, <2%)

- De *tweede reden* lag bij het gebrek aan informatie. Soms leidde dit, zo bleek uit de interviews, tot enig onbegrip over de mogelijkheden die de maatregel biedt.
- De *derde reden* beklemtoont het personeelstekort en het tijdsgebrek om kennis te nemen van de informatie, zich met de wetgeving en haar toepassingen vertrouwd te maken of acties te organiseren. Dit geldt zowel voor grote als kleine OCMW's.
- De *vierde reden*, die ook door tal van OCMW's vermeld werd, houdt verband met de overtuiging dat deze subsidielijnen niet blijvend zou zijn. Sommige OCMW's waren er niet zeker van, terwijl andere bijna bevestigden dat dit luik op het einde van 2011 zou worden afgeschaft. Budgettaire voorzichtigheid is dus een hoofdargument, daar de meerderheid zich niet kan veroorloven een project met eigen middelen verder te zetten. De energie die gestoken zou worden in een 'verloren' project was een bijkomend element om een niet-besteding/gedeeltelijke besteding te rechtvaardigen.
- De *vijfde reden* verwijst naar het subsidiebedrag dat in bepaalde gevallen geen werkelijke acties zou toelaten. Zeker de erg kleine OCMW's beschouwden het bedrag daarvoor als te laag.

9. Samenwerkingen

Net zoals bij de SCP-maatregel zijn de samenwerkingen rond de bestrijding van kinderarmoede talrijk en gevarieerd. Ze zijn erg afhankelijk van de manier waarop de maatregel door de OCMW's begrepen en toegepast werd. Sommige OCMW's hebben samengewerkt met externe verenigingen (voor stimulerende activiteiten, recreatieve/sportieve activiteiten, animatie, schoolondersteuning enz.), terwijl andere centra gelijkaardige activiteiten binnen hun eigen diensten of verenigingen hebben georganiseerd. Sommige OCMW's hebben ook activiteiten uitbesteed aan meer gespecialiseerde organisaties.

Wanneer de OCMW's steun ontvangen van de gemeentelijke of provinciale overheden inzake logistieke faciliteiten (transport, lenen van materiaal, ...) of infrastructuur (huur van een plaats) of diensten (scholen, crèches, enz.), vereenvoudigt dit de implementatie van een nieuw project/dienst of de organisatie van een activiteit.

Net als bij de algemene SCP-maatregel kunnen de samenwerkingen in het kader van de bestrijding van de kinderarmoede soms vooral een vorm van coördinatie zijn.

10. Evaluatie en effecten van de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede

10.1 Reflecties op het niveau van de OCMW's

Tijdens de interviews werden door de OCMW-medewerkers uiteenlopende beschouwingen geuit in verband met de besteding van de middelen. Dankzij deze maatregel kon een OCMW bijvoorbeeld haar eigen noden identificeren en specificeren:

“Dat wel, we deden het al, maar dankzij de maatregel konden we alles herstructureren. We weten nu hoeveel personen er problemen hebben met kinderopvang, paramedische bijstand, enz. In termen van social engineering kunnen we daardoor preciezer optreden.” (Departementshoofd, L, <7%)

Kinderarmoede komt voor sommigen niet neer op een gebrek aan financiële middelen maar benadert het wezenlijke doel van de SCP-middelen:

“Het is blijkbaar niet zozeer het financiële dat de kloof maakt. De financiële drempel is er natuurlijk wel, maar in mindere mate. Het probleem is mensen naar een cultureel of sociaal aanbod toe krijgen. Daarom maken we gebruik van een personeelslid die “de brug” maakt voor die mensen.” (Departementshoofd sociale dienst, L, <2%)

De OCMW's hebben ook de nodige bedenkingen gemaakt betreffende de mogelijkheid om met een of meerdere leeftijdsgroepen te werken. De bestrijding van armoede moet volgens een van de geïnterviewden van jongs af aan beginnen:

“Wie armoede wil bestrijden moet aan de wieg beginnen. Van zeer jongs af moeten de inspanningen beginnen om mensen schuldenvrij te houden maar ook om ze sociale en andere vaardigheden aan te leren en te laten participeren aan sociaal, cultureel en sportief aanbod.”
(Hoofd sociale dienst, S, <0,5%)

Een van de geïnterviewde OCMW's verklaarde dat de verantwoordelijken de kinderen bij hun toekomstige projecten en de planning van de activiteiten betrokken. Nog andere deden het relaas van hun eerste ervaringen en de noodzaak om de ondernomen actie kritisch te evalueren gezien bijvoorbeeld het geringe succes van de activiteiten of de te herziene verdeelsleutel.

Over het algemeen hebben de OCMW's een grote reflexiviteit getoond m.b.t. een aantal eenmalige doeltreffende projecten op het gebied van jeugdsocialisatie, scholing en opvoedingsondersteuning. In één geval werd de verdeelsleutel van de SCP-maatregel in zijn geheel en van de kinderarmoede-maatregel in het bijzonder aangepast op basis van een bestedingsonderzoek dat samen met de boekhoudafdeling van het centrum werd uitgevoerd. In verband met de acties die al van tevoren door de OCMW's werden gevoerd, heeft men soms beslist de eigen middelen te verschuiven naar de pot voor deze specifieke middelen.

10.2 Evaluatie op het niveau van OCMW's

OCMW's evalueren op verschillende manieren zelf hun inspanningen op het vlak van de bestrijding van kinderarmoede.

Ten eerste is er in vele gevallen een jaarlijkse evaluatie door het OCMW van het gebruikte intern SCP-reglement. Veel OCMW's die een neergeschreven plan of reglement hebben, leggen dit jaarlijks ter goedkeuring voor aan hun raad of bijzonder comité. Op basis van de ervaringen van het afgelopen jaar voeren zij aanpassingen aan dat plan of reglement door.

Ten tweede vindt ook vaak een interne evaluatie plaats van de door het OCMW georganiseerde activiteiten. Deze evaluatie is vaak gebaseerd op deelnamecijfers (hoeveel cliënten hebben deelgenomen?) en uitgavencijfers (hoeveel heeft het project of de activiteit gekost?). Ook de ervaringen en persoonlijke evaluaties van de begeleiders van de activiteiten vormen deel van deze evaluatie. Weinig OCMW's hebben voor dit type van evaluatie een gestandaardiseerd format.

Veel OCMW's verzekeren dat het geheel van activiteiten, zorgen en dienstverleningen niet zou kunnen worden aangeboden zonder het bestaan van deze maat-

regel en dat de bestrijding van kinderarmoede een van hun hoofdtaken is. Dit wijst erop dat, naar inschatting van de OCMW's zelf, de subsidie geen 'dead-weight' is'.

Een van de OCMW's onderscheidt de effecten van de SCP-maatregel van die van de kinderarmoede-maatregel omdat de SCP-maatregel iets extra aanbrengt, wat in contrast staat met de implementatie van het derde luik die financiert wat er al was.

10.3 Evaluatie op het niveau van de cliënten

Voor een gedegen evaluatie op het niveau van de cliënten die van de middelen ter bestrijding van de kinderarmoede gebruik maken, is de maatregel zelf nog te recent.

Bovendien stelt een dergelijke evaluatie vele uitdagingen. Zo is het moeilijk de OCMW-clieñten op een gestandaardiseerde manier te bevragen. Eén geïnterviewd maatschappelijk werker geeft aan dat zijn OCMW op een stelselmatige manier de gebruikers heeft proberen schriftelijk te enquêteren maar dat dit niet tot een representatieve evaluatie heeft geleid. Het werken met een schriftelijke documenten (ook tevredenheidsmetingen) werpt te hoge drempels op bij het doelpubliek, zo geven ook anderen aan.

Een andere uitdaging bij een impact- of effectevaluatie is het toegewezen van geobserveerde veranderingen aan de ondersteuning die in het kader van de maatregel is gebeurd. Bij paramedische hulp kan dit vrij duidelijk zijn, maar bij andere vormen van ondersteuning (zoals een vorming of een pedagogische speelgoed) zal de link tussen de maatregelen en veranderingen bij een persoon of een gezin veel moeilijker te maken zijn, gesteld dat deze veranderingen al op korte termijn kunnen vastgesteld worden.

Dit neemt niet weg dat OCMW's zelf - zo blijkt uit de interviews - wel overtuigd zijn van het positieve effect dat de maatregel en de daarmee samenhangende middelen hebben. Hoewel geen stelselmatige bewijsvoering hiervoor wordt verzameld, zetten concrete anekdotes, getuigenissen en situaties waarin mensen in armoede konden worden geholpen het hefboomeffect (tot socialisatie en netwerking) van deze maatregel zeker kracht bij.

"Als de projecten goed geselecteerd worden, kunnen ze enkel verrijkend zijn voor de personen. Als de projecten de goede richting uitgaan, zijn ze zeker gunstig voor de toekomst van de kinderen. (...) Voor de kinderen van benadeelde families houden ze kennisverwerving en ruimdenkendheid in die ... die ze niet zouden hebben zonder deze middelen, of toegang tot bepaalde gezondheidszorgen als het fonds niet tussenbeide zou komen. Het is echt uiterst belangrijk, en wij hopen van ganser harte dat dit zo lang mogelijk blijft duren." (Cultureel referent, M, <4%)

Voor verdere evaluatie van deze maatregel in de toekomst lijkt het ons aangewezen niet enkel de *effectiviteit* van de maatregel tegen het licht te houden (hebben de subsidies het gewenste effect bij de kinderen in kansarmoede?), maar vooral de *efficiëntie* van de implementatie van de middelen te evalueren (worden de middelen op een zinvolle manier besteed? Is de hoogte van de middelen in verhouding tot de grootte van de bereikte groep? ...).

HOOFDSTUK 7

HET BESTRIJDEN VAN KINDERARMOEDE: DE PRAKTIJK VAN NADERBIJ

Na een beeld geschetst te hebben van de OCMW's en de manier waarop zij de maatregel voor de bestrijding van de kinderarmoede zien en toepassen, proberen we nu een aantal goede praktijken samen te vatten. We doen dit op basis van een aantal fiches met sprekende voorbeelden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een korte toelichting van het verband dat bestaat tussen de SCP- en kinderarmoede-maatregel.

1. Goede praktijken in de strijd tegen kinderarmoede

Bij de analyse van de besteding van de federale middelen in het kader van de bestrijding tegen kinderarmoede (cf. hoofdstuk 6), kregen we van de geïnterviewde OCMW's veel concrete informatie over hoe zij deze opdracht in 2010 invulden. In de volgende paragraaf zetten we enkele praktijken op een rij. Omdat niet elke praktijk als een 'good practice' kan beschouwd worden, hanteerden we enkele vuistregels bij de selectie:

- een praktijk is een initiatief (groot of klein), cluster van initiatieven of project;
- een praktijken is geheel of deels ondersteund met de federale middelen ter bestrijding van kinderarmoede in het kader van de SCP-maatregel;
- een praktijk is nieuw of althans recent. Dit betekent dat we ervan uit kunnen gaan dat de praktijk niet of moeilijk zou gerealiseerd geweest zijn zonder de federale middelen ter bestrijding van de kinderarmoede;
- een praktijk is gericht naar OCMW-cliënten in armoede (kinderen, hun ouders, ...);
- een project tracht mensen te mensen te empoweren in de betekenis dat het hen sterker maakt in de deelname aan het maatschappelijke leven;
- een project is bij voorkeur het resultaat van een samenwerking tussen een OCMW en één of meerdere partners.

2. Enkele praktijken op een rij

	Beschrijving
Naam OCMW	Brugge
Naam/type van project	Babbelmama's en -papa's
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	<ul style="list-style-type: none"> - Via Jongerenwelzijn werd vastgesteld dat veel ouders nood hebben aan opvoedingsondersteuning. Dit bleek ook uit een nood die werd vastgesteld bij de kinderopvang (nl. de vele vragen die ouders hebben). De opvoedingswinkel startte daarom dit project dat in 2010 door het OCMW werd ondersteund met federale middelen ter bestrijden van de kinderarmoede. - Het project vertrekt vanuit de visie dat de (groot)ouders zelf de deskundigen zijn op het vlak van opvoeding. Ze werkt dus bottom-up en ervaringsgericht. Het project wordt sterk theoretisch onderbouwd (vanuit de empowermentgedachte).
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Opvoedingswinkel - Buurtcentrum - Kinderopvang - Kind en Gezin - Expertisecentrum kraamzorg
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>'Babbelmama's en -papa's' is een project waarbij ontmoeting en opvoedingsondersteuning bij kansarme ouders centraal staat. Het project bestaat uit een reeks gratis bijeenkomsten (zgn. Babbelavonden) waarbij ouders en grootouders vrijwillig samenkomen en samen vragen, ervaringen, gedachten, ... over de opvoeding van het (klein)kinderen kunnen delen.</p> <p>Het doel van het project is:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ouders en grootouders elkaar laten ontmoeten; - antwoord bieden op opvoedingsvragen, zonder deze te problematiseren. Er wordt vertrekken van een positieve invalshoek; - het toeleiden en verstrekken van toegang tot de welzijnssector voor ouders die moeite hebben met opvoeding.
Doelgroep	Open initiatief voor iedereen. Er worden geen gegevens gevraagd omwille van privacyredenen.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<ul style="list-style-type: none"> - Een aantal sessies zijn thematisch (over vrije tijd, EHBO, zindelijkheid, ...). Anderen zijn open qua thema. Deelnemers worden uitgenodigd een eigen inbreng te doen. - De werving voor het project loopt via verschillende manieren, mondeling zowel als schriftelijk (folders, website, facebook, enz.).

	Beschrijving
Naam OCMW	Zottegem
Naam/type van project	Lokaal Kinderrechtenplan
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	<ul style="list-style-type: none"> - Het vertrekpunt van het plan is dat kinderarmoede betekent dat bepaalde rechten van een kind geschaad worden (onderwijs, gezondheidszorg, een veilige en gezonde thuisomgeving, enz.). - Het plan uit een sterk geloof in samenwerking om kinderarmoede doeltreffend te kunnen bestrijden. Naast de voorwaarde van de samenwerking tussen organisaties en diensten kan het plan ook alleen maar worden uitgevoerd met de financiële steun van verschillende subsidielijnen. De federale middelen voor de bestrijding van de kinderarmoede zullen ook in het kader van dit plan worden ingezet. - Het is de bedoeling dat het plan als idee overdraagbaar is naar andere gemeenten.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - CAW - CKG - Kind en Gezin (een sleutelpartner in het bereik van gezinnen met kinderen onder de 4 jaar)
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - Het kinderrechtenplan is een overkoepelend plan dat verschillende acties tegen kinderarmoede samenbrengt. Het plan vertrekt van vier rechten van het kind: <ul style="list-style-type: none"> - het recht op onderwijs; - het recht op gezondheidszorg; - het recht op een veilige thuisomgeving; - het recht op participatie. - Het plan brengt initiatieven die reeds lopen samen (zoals huistaakbegeleiding, opvoedingsondersteuning, enz.) en insisteert op nieuwe initiatieven. Een ander doel van het plan is de samenwerking tussen verschillende instellingen en instanties op het vlak van de strijd tegen kinderarmoede te verbeteren.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	Het kinderrechtenplan werd in 2011 afgewerkt en draait proef.

	Beschrijving
Naam OCMW	Mechelen
Naam/type van project	Kom uit je kot-dag
Duur	1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Aanleiding voor dit initiatief was een bevraging bij OCMW-cliënten waaruit bleek dat voor veel cliënten de drempel voor sociale en culturele participatie nog te hoog is.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - De gemeentelijke sportdienst - Diverse lokale aanbieders in de culturele sector
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>De Kom uit je kot-dag is een grootschalig evenement waarbij de maatschappelijke werkers en OCMW-cliënten samen op stap gaan. Zij krijgen de kans om op één dag verschillende activiteiten te doen in groep. Bepaalde activiteiten richten zich ook naar kinderen.</p> <p>De doelstellingen en beoogde resultaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - door samen te ontspannen leren mensen (cliënten én professionals) elkaar kennen in een ontspannend kader. Dit bevordert de sociale cohesie; - het project bevordert de kennis van mogelijkheden om sociaal en cultureel actief te zijn bij de OCMW-cliënten en zet zo aan tot duurzame participatie.
Doelgroep	Maatschappelijke werkers samen met OCMW-cliënten (plus 18 jaar en niet in art. 60 tewerkgesteld).
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	De Kom uit je kot-dag werd in 2011 voor de tweede keer georganiseerd. De dag bestaat uit 8 activiteiten waar de deelnemers er 3 uit kunnen volgen. Het gaat zowel om sportieve activiteiten (Badminton, Tai Chi), sociale activiteiten (stadswandeling, samen gezond koken) als culturele activiteiten (museumbezoek).

	Beschrijving
Naam OCMW	Antwerpen
Naam/type van project	Opstapje
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Het project vertrekt vanuit de gedachte dat er meer nodig is dan een lage financiële drempel om OCMW-cliënten aan te zetten tot culturele participatie.
Partners van het OCMW voor dit project	Verschillende culturele aanbieders
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>Het project Opstapje voorziet in begeleide groepsuitstappen (onder begeleiding van een OCMW-medewerker) voor kinderen en hun ouders.</p> <p>Dit project wil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - culturele activiteiten voor OCMW-cliënten zo <i>toegankelijk</i> mogelijk maken door het wegnemen van drempels (financieel, attitude, ...); - cliënten laten <i>bijleren</i> over hoe culturele participatie verloopt. Het is de bedoeling dat cliënten op termijn zelfstandig (mèt hun kinderen) gebruik maken van het vrijetijdsaanbod, al dan niet via de voordelen en kortingen van het OCMW; - door mensen samen uitstappen te laten doen mensen aanzetten tot <i>sociaal contact en vriendschap</i>; - mensen de <i>vreugde</i> laten voelen van er eens tussenuit te zijn.
Doelgroep	OCMW-cliënten
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	In 2010 vonden tien Opstapje-uitstappen plaats. Het project opstapje is gegroeid uit het project Opstap. Onder de noemer Opstap gaat een groep volwassenen elke twee maanden naar een sociale, culturele of sportieve activiteit.

	Beschrijving
Naam OCMW	Heist-op-den-Berg
Naam/type van project	Fietsproject: recyclagefietsen + fietscursus
Duur	Meer dan 1 dag (10 namiddagen)
Context	
Elementen van organisatie/visie	
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Fietsatelier - Politie - Jeugddienst - Basisschool (ter beschikking stellen speelplaats) - Vrijwilligers
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>Dit project voorziet in een aantal recyclagefietsen en een fietscursus. Het project wil cliënten (kinderen en hun ouders) die geen fiets hebben de kans bieden op een gratis fiets. Zij die niet kunnen fietsen krijgen de kans te leren fietsen met als doel te kunnen invoegen in het verkeer.</p> <p>Het beschikken over een fiets en het leren fietsen versterkt de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van mensen. Het project beoogt dus verschillende resultaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het project verlaagt de financiële drempel voor het gebruik van de fiets. Voor veel cliënten is de aankoop van een eigen fiets te duur; - het project werkt de mobiliteitsdrempel (voor korte afstanden) weg. Daardoor kunnen mensen gemakkelijk deelnemen aan het maatschappelijke leven (o.a. persoonlijke contacten, deelname aan vrijetijdsactiviteiten); <p>een fiets is een vervoersmiddel dat gemakkelijk is in gebruik en onderhoud. De gebruiksdrempel is dus laag;</p> <p>door de lessen is er ook sociaal contact en netwerking. Mensen steunen elkaar in het leerproces.</p>
Doelgroep	<p>OCMW-cliënten die zelf geen fiets hebben. Naar de fietscursus is vooral actief vraag bij personen van niet-Belgische afkomst. Wellicht is er ook een latente vraag bij Belgische OCMW-cliënten, maar is het schaamtegevoel over niet kunnen fietsen daar groter.</p>
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<p>Het project voorziet gratis recyclagefietsen. Deze worden aangeleverd door een fietsatelier. Deze fietsen zijn volledig in orde, veilig en fietsklaar. Het OCMW betaalt de fietsen met de SCP-middelen (c.q. middelen ter bestrijding van de kinderarmoede)</p> <p>De cliënten hebben ook de kans om te leren fietsen. Dit gebeurt in een cursus van 10 lessen. In het jaar 2011 waren er 11 deelnemers waarvan 9 een attest van volwaardig fietser behaalden. Tijdens de lessen wordt gewerkt aan fietsvaardigheden (evenwicht, remmen, manoeuvreren, ...), wordt informatie gegeven over de fiets zelf en over manieren om zich verkeersveilig te verplaatsen.</p> <p>Dit project werd in 2011 voor het eerst georganiseerd. Maar krijgt wellicht een vervolg. Het OCMW geeft aan dat er een sterke vraag naar is vanuit de doelgroep.</p>

	Beschrijving
Naam OCMW	Mechelen
Naam/type van project	Sensibilisering rond raadpleging huisartsen
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Deze actie is niet zozeer een mildering van de kosten die verbonden zijn aan doktersbezoek, maar een sensibiliseringscampagne over het raadplegen van de huisarts/specialist. Het sluit aan bij de visie van het OCMW om kwetsbare gezinnen niet enkel te begeleiden maar ook sterker te maken in hun keuzes.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Ziekenhuis - Wijkgezondheidscentrum - Diversiteit- en integratiecentrum
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>Het OCMW stelt vast dat veel OCMW-cliënten bij ziekte van een kind onmiddellijk naar de spoeddienst van een ziekenhuis gaan. Dit is een voor de cliënten dure keuze die bovendien niet efficiënt is voor de hulpverlening. Voor gewone kinderziektes is in eerste instantie een raadpleging bij de huisarts aangewezen.</p> <p>Deze sensibiliseringscampagne beoogt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het informeren van de ouders over waar ze terecht kunnen bij ziekte, hoe een huisartsbezoek verloopt en waar ze terecht kunnen voor een tussenkomst bij de betaling (derde-betalers-systeem, mutualiteiten, ...); - het sensibiliseren van ouders over het belang van een vaste huisarts.
Doelgroep	OCMW-cliënten
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	Deze campagne gebruikt een eenvoudige en goed begrijpbare vouwfolder (met iconen voor laaggeletterde en anderstalige ouders). Deze folder werd door het OCMW en de partners aangemaakt. Ze wordt verspreid op strategische punten in het OCMW (loket, wachtzaal, ...) maar ook bij de partners.

	Beschrijving
Naam OCMW	Beringen, Leuven, Mechelen
Naam/type van project	Pedagogisch verantwoord spelen/speelgoed via een sinterklaasfeest
Duur	Minder dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Het feest kan georganiseerd worden door OCMW-personeel, maar kan ook in samenspraak met de OCMW-cliënten zelf. Gaandeweg kan het (steeds meer) op een participatieve manier tot stand komen zodat het niet alleen een project is 'voor' de cliënten maar ook 'door' de cliënten.
Partners van het OCMW voor dit project	Zaal/cultuurcentrum
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>Het project heeft als doel jonge kinderen samen te laten feest vieren én pedagogisch verantwoord materiaal te verspreiden bij jonge kinderen. De ouders worden hierbij betrokken om samen feest te vieren en samen te spelen met hun kind(eren).</p> <p>De beoogde resultaten van het project zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - positieve beleving en amusement: in de context van een feest zijn de jonge kinderen en ouders even weg van de zorgen van elke dag; - sociale contacten versterken tussen jonge kinderen en tussen hun ouders; - sensibilisering: via het project wordt aan ouders aangegeven waarom goed en pedagogisch verantwoord speelgoed belangrijk is voor de ontwikkeling van het jonge kind; - het project leert ouders met de kinderen spelen. Op dat moment is er ook een sensibilisering van de ouders over het belang van (samen) spelen.
Doelgroep	Jonge kinderen van OCMW-cliënten samen met hun ouder(s) of begeleider(s)
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<p>Er wordt door het OCMW een Sinterklaasfeest georganiseerd. Dit sinterklaasfeest vindt plaats in een grote zaal in de stad. Er is muziek en gezonde hapjes. Bij bepaalde OCMW's worden op dit feest ook kinderen van niet-OCMW-cliënten uitgenodigd (bv. kinderen van personeelsleden van het OCMW).</p> <p>Eventueel wordt het feest zelf gecombineerd met een spelnamiddag voor de kinderen en hun ouders of begeleiders. Op die manier kunnen de kinderen het speelgoed meteen uittesten en leren de ouders spelen met de kinderen. Bij één OCMW werd tijdens de animatieactiviteit met de kinderen door een groep ouders gezonde hapjes klaargemaakt. Op die manier was er ook voor de ouders een bijkomende meerwaarde (gezonde voeding, hygiëne bij voedselbereiding).</p>

	Beschrijving
Naam OCMW	Zottegem, Mechelen
Naam/type van project	Speel-o-theek
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Het doel van het project is om de speel-o-theek ook uit te bouwen tot een ontmoetingsplaats voor ouders. Deze ontmoetingsplaats kan draaien op vrijwillige inzet. Het nodigt ouders uit om hun netwerk te versterken. Het idee is gemodelleerd naar ouder-kind-ontmoetingsplaatsen in Frankrijk (Maison vertes).
Partners van het OCMW voor dit project	VCOK
Doel van het project en beoogde resultaten	Het doel van dit project is een gevarieerd aanbod aan educatief verantwoord speelgoed aan te bieden dat uitdagend en stimulerend is voor elke leeftijd.
Doelgroep	De speel-o-theek is een uitleenplaats voor educatief verantwoord speelgoed. Kinderen, ouders, grootouders, scholen, jeugdbewegingen of onthaalouders kunnen er speelgoed lenen. Het OCMW heeft met de speel-o-theek bijzondere aandacht voor kinderen met een handicap en kinderen in armoede. Het biedt deze kinderen de toegang tot pedagogisch verantwoord speelgoed waar zij anders niet gemakkelijk toegang tot hebben.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	De speel-o-theek is een initiatief van het OCMW en werd initieel opgestart met eigen middelen. De federale middelen ter bestrijding van de kinderarmoede werden ingezet om de speel-o-theek verder punt te zetten voor kinderen in kansarmoede. De speel-o-theek is gestart midden 2010 en heeft na een goed jaar 120 leden.

	Beschrijving
Naam OCMW	Leuven
Naam/type van project	Financiële steun schoolkosten
Duur	Minder dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	<ul style="list-style-type: none"> - Scholen zijn nog te veel op de middenklasse gericht. Vaak kennen ze hun kansarme leerlingen niet. Voor kansarme ouders is de drempel groot om hierover te praten. - Kostenmilderende initiatieven (zoals de maximumfactuur) zijn nog onvoldoende om kansarme ouders te betrekken.
Partners van het OCMW voor dit project	Scholen
Doel van het project en beoogde resultaten	<p>Het project voorziet in een financiële steun bij schoolkosten die niet opgenomen zijn in de (scherpe) maximumfactuur. De bijdrage loopt op tot maximum 50 euro per kind. Het gaat om kosten van maaltijden en drankjes, klasfoto's, tijdschriften, zwemmen, schooluitstappen, enz.</p> <p>De doelen van dit project zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de toegankelijkheid van het onderwijs vergroten; - onrechtstreeks worden via deze maatregel scholen gesensibiliseerd.
Doelgroep	Kinderen tot 18 jaar waarvan de ouders in begeleiding zijn bij de sociale dienst van het OCMW.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	

	Beschrijving
Naam OCMW	Zottegem
Naam/type van project	Studie- en opvoedingsondersteuning
Duur	Langer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Dit project werkt op een preventieve manier aan studie- en opvoedingsondersteuning, tegelijk bij kinderen en hun ouder(s). Andere OCMW's voorzien bv. groepswerksessies waarbij specifiek de ouders de vaardigheden van huiswerkbegeleiding krijgen aangeleerd.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Hogeschool - Kind & Gezin - Speel-o-theek
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - Het verschaffen van toegang tot leermiddelen bij kinderen in kwetsbare gezinnen. - De verplichte aanwezigheid van de ouder(s) bij de ondersteuningsmomenten bevestigt hen in hun rol als verantwoordelijke opvoeder. Hierdoor worden ze op een actieve manier betrokken bij de school en de schoolloopbaan van de kinderen. Tegelijk maakt het de ouder zekerder in die rol en wijst hen op het belang van een adequaat huiswerkklimaat. - Voldoening en ervaring bij de hogeschoolstudenten.
Doelgroep	Voor OCMW-cliënten met kinderen in de derde kleuterklas of lagere school.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<p>Studenten van de lokale hogeschool ((ped)agogische richting) nemen de ondersteuning van dit project op zich. Zij gaan twee per week één uur aan huis. Zo doen dit gedurende een periode van drie maand, eventueel verlengbaar met drie maand.</p> <p>De studenten ondersteunen in dat uur de kinderen, samen met de ouders, in hun studiewerk of spelen educatieve spelletjes of gaan met de kinderen naar de bibliotheek of speel-o-theek.</p> <p>De studenten komen één keer per week samen met de coördinator van het project. Het uitwisselen van vragen en ervaringen staat dan centraal.</p> <p>Cf. http://www.youtube.com/watch?v=Ot93mc_giT0</p>

	Beschrijving
Naam OCMW	Leuven
Naam/type van project	Vorbereiding schoolparticipatie door kansarme kinderen een gratis startpakket te geven
Duur	Minder dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat om een preventieve actie die ervan uitgaat dat OCMW-cliënten nog vragen heeft rond onderwijs en het belang van kleuterparticipatie onvoldoende kent. - De kostenmildering gebeurt in de vorm van een zgn. startpakket. Andere OCMW's geven ouders van schoolplichtige kinderen een bedrag als 'lokale aanvullende schooltoelage'. Ze maken hiervoor gebruik van een maximum inkomensgrens. - In hoeverre de actie ook een daadwerkelijk participatieverhogend of -versnellend effect heeft is moeilijk na te gaan.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Scholen - LOP (zorgt voor de kostenwijzers)
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - Voor ouders de financiële drempel voor het aankopen van (vaak duur) schoolmateriaal milderen. - Ouders informeren over het feit dat hun kind naar school kan gaan. Het faciliteert de onderwijstoegang. - Ouders sensibiliseren over het belang van voorschoolse educatie en het belang van deelname aan de (kleuter)school om ontwikkelingsachterstand te voorkomen. - Het verhoogt de betrokkenheid van de ouders met betrekking tot het schoolgebeuren. - Er kan vanuit worden gegaan dat ouders die hun kind laten schoollopen in de kleuterschool minder tijd moeten besteden aan kinderopvang en daardoor meer tijd hebben voor sociale activering, trajecten naar werk, enz. - Het reikt de maatschappelijk werker een tool aan om de behoeften van kinderen mee op te nemen in de begeleiding.
Doelgroep	OCMW-cliënten in begeleiding bij de sociale dienst met kinderen die bijna naar de kleuterschool kunnen gaan (kinderen in dat jaar de schoolgaande leeftijd van 2,5 jaar bereiken).
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<p>Het OCMW houdt bij welke ouders kinderen hebben die bijna de leeftijd hebben om naar school te (kunnen) gaan. Net voor het moment dat het kind kan instappen in de kleuterschool, krijgen de ouders een aangekondigd huisbezoek van een maatschappelijk werker van het OCMW. Deze maatschappelijk werker brengt een 'startpakket' mee voor het kind (een brooddoos, drinkbeker en voorleesboekje over de eerste keer naar school gaan of een educatief spel) en informeert de ouders (infobrochures inschrijvingsbeleid en onderwijsaanbod, belang van kleuteronderwijs, kostenwijzers (opvang, maximumfactuur, studietoelagen, openbaarvervoer en uitstappen)).</p> <p>Dit project was genomineerd voor de federale prijs armoedebestrijding 2011.</p>

	Beschrijving
Naam OCMW	Sint-Gillis
Naam/type van project	Dag van de kinderen 'De kleine cultuur-ontdekkingsreizigers'
Duur	1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Dit evenement had als doel kinderen, ouders, partnervereniging, cultureel referenten en andere personen van het project bijeen te brengen voor een 'ontdekkingsdag' met een ludieke koffer (A27) en een verhaal dat hen bewust maakt van het belang van cultuur door middel van een verhaal en spelletjes.
Partners van het OCMW voor dit project	Naast - A27 - De Jeugddienst van het OCMW: SEMO (vzw) - Een van de groepen van de Sociale Coördinatie
Doel van het project en beoogde resultaten	De vzw Article 27 heeft dit instrument bedacht: een koffertje en een boek om de kinderen van het belang van cultuur bewust te maken. Dit koffertje bestaat uit een handleiding met het gevarieerde aanbod aan activiteiten. Het bevat afbeeldingen (beeldende taal), een verkenningrooster (voorstelling van de betekenissen van het woord 'cultuur'), spelletjes ('uitdagingen' en het ontwikkelen van een kritische geest, activiteiten ter stimulering van de verbeelding en het ontdekken van kunstenaarsberoepen). De doelen van dit project zijn dus: - bewustmaking van de kinderen van cultuur enz.; - creatie van een recreatief en ludiek moment dankzij de animatie; stimulering van het ouderschap; opvoeding via de verdeling van het instrument; aankoop van materiaal en oprichting van een nieuwe dienst binnen de jeugddienst. Parallele acties zijn: individuele steun en aankoop van duurzaam materiaal voor de opening van een complementaire dienstverlening inzake schoolondersteuning, een school voor huiswerkbegeleiding
Doelgroep	Kinderen (tussen 8 en 12 jaar) van begunstigden van OCMW-dienstverlening
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	- Overleg- en consultatievergaderingen (logopedisten) voor de toewijzing van de subsidie en het uitwerken van het project - Beslissing om dit collectieve project uit te voeren en een budget vragen aan de Raad - Organisatie van de dag met de hulp van de Sociale Dienst - De dag vond plaats in de lokalen van het OCMW Dit evenement kon worden georganiseerd dankzij een interne coördinatie tussen diensten, extern in het kader van de Sociale Coördinatie en in samenwerking met de vzw Article 27.

	Beschrijving
Naam OCMW	Aarlen
Naam/type van project	Oprichting van een atelier voor huiswerkbegeleiding met speel-o-theek en 'kleine bibliotheek'
Duur	Meer dan 1 dag
Context	
Elementen van organisatie/visie	Project op initiatief van de Raad met als doel de toegang tot schoolondersteuning (door vrijwilligers) mogelijk te maken voor kinderen van de basisschool en de eerste graad van het lager middelbaar onderwijs.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Scholen - Gemeente - Vrijwilligers en projectverantwoordelijke
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - Tweewekelijkse organisatie van deze ateliers inzake schoolondersteuning - Toegenomen gebruik
Doelgroep	Schoolgaande kinderen van de basisschool tot de eerste graad
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<ul style="list-style-type: none"> - Het vooronderzoek bij families en scholen van de regio leidde tot de vaststelling dat scholen overbelast zijn en dat in de meeste gevallen voor dit soort dienstverlening betaald moet worden. - Reclame maken en promotie voeren voor de actie: externe communicatie over het project om vrijwilligers te vinden en de bevolking in te lichten. - Recuperatie en reparatie van meubilair dat tot de gemeente behoort. Aanpassing van deze instrumenten aan deze doeleinden dankzij A60-personeelsleden. - Plaats ter beschikking gesteld door de gemeente. - Offerte voor openbare aanbesteding voor de aankoop van standaard schoolmateriaal. - Oprichting van een speel-o-theek (educatieve spelletjes) en een kleine bibliotheek met referentiewerken (woordenboeken, enz.).

	Beschrijving
Naam OCMW	Brussel
Naam/type van project	Operatie schoolmaaltijden
Duur	1 jaar
Context	
Elementen van organisatie/visie	Beleidskeuze met betrekking tot het financieren van de schoolmaaltijden voor de kinderen van OCMW-begunstigden
Partners van het OCMW voor dit project	Scholen
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - Ervoor zorgen dat de kinderen minstens één volledige gezonde maaltijd per dag hebben - Preventie inzake de gezondheid en de bevordering van een gezonde voeding
Doelgroep	Voor alle kinderen van de kleuterschool en het lager onderwijs.
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<ul style="list-style-type: none"> - Bevestiging van een beleidskeuze - Meer dan 60.000 maaltijden uitgedeeld en meer dan 1 000 kinderen bereikt in een jaar - Werd vroeger met eigen middelen betaald

	Beschrijving
Naam OCMW	Pérulwez
Naam/type van project	Het aanleren van de taal dankzij 'Polo het konijn' (verschillende brochures, ondersteuning van de animatie, instrument dat het kind mee naar huis kan nemen)
Duur	1 schooljaar
Context	
Elementen van organisatie/visie	<p>Het initiatief van het project gaat uit van een personeelslid, belast met een onderzoeksproject. Het OCMW-personeel zorgt voor de animatie, de coördinatie, de follow-up en de evaluatie van het project.</p> <p>Het project wordt gefinancierd uit eigen middelen en door het fonds voor de strijd tegen kinderarmoede. Deze middelen passen in een algemeen sociaal beleid.</p> <p>De andere mogelijkheden van de maatregel vullen dit project aan: schoolondersteuning, paramedische ondersteuning, ...</p>
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Universiteit van Bergen, CERIS - Een lid van het psycho-pedagogisch team - Sociale dienst/ondersteuning van het gezin: de maatschappelijk werkers van deze twee diensten - Gemeentelijke scholen, scholen van het gesubsidieerd vrij onderwijs - Gemeente: ouderschapshuis
Doel van het projecten en beoogde resultaten	Samen met de universiteit een pedagogisch instrument creëren (verschillende brochures: Polo het konijn) dat het mogelijk maakt meer woorden aan te leren en zo de verworven kennis beter te integreren en te volgen op school
Doelgroep	Kinderen van de kleuterschool en basisonderwijs
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeksactie - Beslissing voor een project voor taalverwerving - De kinderen worden opgespoord: <ul style="list-style-type: none"> - door de gemeentelijke scholen; - door de families die komen aankloppen bij het OCMW (ondersteuning van het gezin of algemene sociale dienst); - door het ouderschapshuis. - Brochures: 'Polo het konijn' (kinderarmoede-middelen + middelen van het OCMW) - Animatie in de scholen - ¼ tijd volgt een maatschappelijk medewerker het project: gaat naar de scholen, evalueert middels de roosters - De animatie is bedoeld voor alle kinderen om stigmatisering te vermijden - Samenwerking met de familie en de ouders (die zijn vaak machteloos na vaststelling van een probleem op school) - De kinderen keren naar huis terug met het instrument - Betere synergie van de 'driehoek' families, scholen en sociale dienst

	Beschrijving
Naam OCMW	Molenbeek
Naam/type van project	Steun voor schoolintegratie van minderjarige kinderen
Duur	1 jaar
Context	
Elementen van organisatie/visie	<ul style="list-style-type: none"> - Het OCMW besluit zijn steun voor schoolintegratie te structureren en te versterken. - Beleid inzake bestrijding van bestaansonzekerheid en het bevestigen van de wil om de 'cyclus van de bestaansonzekerheid' te doorbreken. - Zelfs als de ouders zich in een bijzondere situatie bevinden dient het OCMW zich te ontfemen over alle schoolgaande kinderen en ervoor te zorgen dat ze naar school gaan.
Partners van het OCMW voor dit project	<ul style="list-style-type: none"> - Scholen - Verenigingen - Diensten van het OCMW
Doel van het project en beoogde resultaten	<ul style="list-style-type: none"> - De scholen sporen kinderen met problemen op school op en helpen te voorzien in de behoeften van het kind - Deelname aan de maaltijdkosten en kosten voor kinderopvang (factuur op naam van de school) - Kosten voor schoolmateriaal (schrijfmateriaal, schrift, schoolboeken, abonnementen op schooltijdschriften, enz.) - Kosten voor schoolondersteuning: huistaakbegeleiding, honoraria en paramedische begeleiding (psychologen, logopedist, mantelzorgers, enz.)
Doelgroep	- Alle minderjarige schoolgaande kinderen
Implementatie (proces, praktijk, sterktes, zwaktes, ...)	<ul style="list-style-type: none"> - Beleidskeuze - Kiezen voor een globale steun voor alle schoolgaande minderjarigen - Directe facturatie van de school - Controle van de kosten en facturen

3. Reflectie op de praktijken

De criteria voor de 'goede praktijken' die we eerder aanhaalden (cf. paragraaf 1) bepaalden voor een belangrijk deel welke fiches we hierboven als 'goede praktijken' konden opnemen. Een bredere definitie van wat een goede praktijk is (bv. ook praktijken gericht op individuele ondersteuning) zou zeker tot een andere lijst hebben geleid. We kunnen er dus van uitgaan dat de bovenstaande lijst niet exhaustief is.

De lijst reflecteert wel duidelijk welke accenten de OCMW's leggen in hun collectieve acties. Zo is voor een aantal OCMW's de toegang tot onderwijs en gezondheid belangrijker dan eender welk ander initiatief.

Waarschijnlijk hebben OCMW's in sociaal moeilijker omgevingen zich geconcentreerd op het leveren van individuele steun en op de directe en dringendste noden van cliënten en zijn hun initiatieven daardoor niet opgenomen in de bovenstaande lijst. We mogen er ook niet blind voor zijn dat een aantal centra geen enkel echt origineel project hebben gecreëerd met de federale middelen. Mogelijk hebben deze centra wel al kennis genomen van de maatregel en een aantal zaken in de steigers gezet. Zij hebben bv. alle mogelijkheden die door de kinderarmoede-maatregel werden aangeboden gecombineerd en soms zelfs ernstig nagedacht over de ontwikkeling van de verdeelsleutels en de toekomstige projecten, maar zijn nog niet tot de uitvoering ervan gekomen.

Andere OCMW's zien tussen de SCP-maatregel en de kinderarmoede-maatregel een vorm van continuïteit. Vooral dat maakte het erg moeilijk om 'goede praktijken' die uitsluitend middels de kinderarmoede-maatregel werden gefinancierd af te zonderen van andere subsidielijnen. In het kader van de SCP-maatregel bestaan er tal van goede praktijken en voorbeelden van originele initiatieven met betrekking tot acties die worden gevoerd met of voor kinderen. Deze werden uiteraard niet allemaal in dit hoofdstuk opgenomen.

We herhalen hierbij ook nog dat, in hoofde van veel OCMW-medewerkers, het verschil tussen de SCP-maatregel en de kinderarmoede-maatregel niet altijd duidelijk is. Als dit wel het geval is, is dat uiteraard niet noodzakelijkerwijs een garantie voor de doeltreffendheid van een project. Een complementaire actie van de SCP-maatregel kan perfect op efficiënte wijze de doelstellingen van de kinderarmoede-maatregel nastreven, en omgekeerd. Een koppeling tussen en vervlechting van de SCP-maatregel en de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede is in die optiek moeilijk af te keuren.

HOOFDSTUK 8

MAATREGEL VOOR DE AANKOOP VAN TWEEDEHANDS COMPUTERS

1. Maatregel voor gerecycleerde computers

Sinds 2007 worden in het kader van de SCP-maatregel jaarlijks middelen voorzien voor de aankoop van tweedehands computers. Deze maatregel (ook wel: *recup-pc-maatregel*) voorziet voor de OCMW's een bedrag dat kan ingezet worden voor de aankoop van gerecycleerde computers voor OCMW-cliënten. De OCMW's kunnen daarbij ten hoogste honderd euro per begunstigde besteden (cf. hoofdstuk 3). De aankoop van de gerecycleerde computer verloopt via de zgn. hergebruikcentra.

2. Voorziene en gebruikte middelen voor België

Tabel 25 Voorziene en gebruikte middelen voor gerecycleerde computers (België)

Jaar	Recup-pc- bedrag KB (euro)	Bedrag gevraagd Recup-pc (euro)	Vraaggraad (gevraagd bedrag/ bedrag KB) (%)	Voorschot + saldo (euro)	Uitbetalings- graad (voorschot + saldo/bedrag KB) (%)
2007	500 000	121 087	24,22	121 087	24,22
2008	508 900	90 230	17,73	90 230	17,73
2009	346 000	87 813	25,38	87 513	25,29
2010	346 200	119 888	34,63	118 050	34,10

De bovenstaande tabel geeft een overzicht van de voorziene en de gebruikte middelen voor de recup-pc-maatregel.

We stellen vast dat er in de periode 2007-2010 een daling was in de *voorzien*e middelen (van 500 000 euro naar 346 200 euro) als gevolg van het zwakke gemiddelde gebruik van de middelen in de jaren 2007 en 2008.

De door de OCMW's effectief *gebruikte middelen* - in absolute cijfers - zijn fluctuerend. Van jaar toe jaar kunnen de in het totaal gebruikte middelen tot ongeveer 30 000 euro verschillen. Het totale aandeel bestede middelen in het kader van deze maatregel is vandaag (in 2010) op ongeveer hetzelfde niveau als bij de start van de maatregel (in 2007), namelijk om en bij de 120 000 euro. Voor dit bedrag kunnen dus minstens 1 200 computers worden aangekocht, wat een aanzienlijk aantal is.

De totale gebruikte middelen in combinatie met het gedaalde aantal voorziene middelen in het KB maakt dat de vraaggraad (en daarmee samenhangend ook de uitbetalingsgraad) gestegen is van ongeveer een kwart (24,22% in 2007) tot ongeveer een derde (34,63% in 2010) van de voorziene middelen. Deze stijging is op zich positief en kan wijzen op een versterkend gebruik van de maatregel.

Dit neemt echter niet weg dat het gebruik van een derde van de voorziene middelen toch nog op een beperkt gebruik van de maatregel wijst, zeker in vergelijking met de bestedingsgraad van de algemene SCP-maatregel (bijna 90%, cf. hoofdstuk 5). We stellen ook vast dat het aantal OCMW's die geen enkele besteding realiseren in het kader van deze maatregel niet afneemt, wel in tegendeel.

In het jaar 2010 hebben 92 Belgische OCMW's federale middelen uitgegeven aan tweedehands computers. 31 onder hen deden dat ook al in de drie jaren daarvoor, bij hen is de besteding van deze middelen al een 'gewoonte'. 27 van deze 92 OCMW's hebben in 2010 de voorziene subsidie 100% benut. 65 OCMW's het in 2010 het bedrag gedeeltelijk gebruikt (tussen 1% en 99%). 479 OCMW's hadden wel recht op een bedrag maar realiseerden geen enkele uitgave in het kader van deze maatregel. Dit aantal niet-gebruikers is licht toegenomen sinds de invoering van de maatregel (bv. in het jaar 2007 waren er 437 niet-gebruikende OCMW's). Door niet-gebruik ging in 2010 een subsidiebedrag van 167 000 euro of 48,23% van het totale subsidiebedrag (346 200 euro) voor tweedehands computers ongebruikt terug naar de federale schatkist.

Afgaande op de bedragen die de OCMW's zelf inbrachten in hun uniek jaarverslag, waren er in 2010 ook vijf gemeenten waarin het bedrag dat krachtens het KB werd voorzien niet volstond om de vraag te dekken. Deze OCMW's bleven dus pc's voorkopen ook nadat de federale middelen voor hen waren uitgeput. Het is echter fout te veronderstellen dat enkel bij deze vijf OCMW's de voorziene federale middelen tekort schieten om aan de vraag te voldoen. Uit de interviews blijkt dat dat ook in andere gemeenten het geval was, maar dat zij vragen die boven-talig waren aan het subsidiebedrag ofwel afblokten en die cliënten suggereerden het volgende jaar een tweedehands pc te kopen ofwel de kost voor de pc dan toerekenden aan andere categorieën van SCP-steun.

"On explose le budget qui est minuscule et avec lequel on ne peut acheter que 39 ordis recyclés. Mais on achète le reste sur l'autre pôle du subsidie, il y a beaucoup d'achats d'ordinateurs recyclés dans les demandes individuelles." (Réfèrent culturel, M, <6%)

3. Voorziene en gebruikte middelen per regio, provincie en gemeente

Voor we ingaan op mogelijke oorzaken en verklaringen van het beperkte gebruik van de middelen voor gerecycleerde pc's, bekijken we even de cijfers per regio, provincie en gemeente.

Tabel 26 Voorziene en gebruikte middelen voor gerecycleerde computers (Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Jaar	Recup-pc-bedrag KB (euro)	Recup-pc-bedrag gevraagd (euro)	Vraaggraad (%)	Voorschot + saldo (euro)	Uitbetalingsgraad (voorschot + saldo/Recup-pc-bedrag KB) (%)
2007	89 500	52 068	58,18	52 068	58,18
2008	94 200	31 900	33,86	31 900	33,86
2009	67 800	41 380	61,03	41 280	60,88
2010	72 000	61 334	85,19	59 996	83,33

Tabel 27 Voorziene en gebruikte middelen voor gerecycleerde computers (Vlaams Gewest)

Jaar	Recup-pc-bedrag KB	Recup-pc-bedrag gevraagd	Vraaggraad (%)	Voorschot + saldo	Uitbetalingsgraad (voorschot + saldo/Recup-pc-bedrag KB) (%)
2007	210 400	21 212	10,08	21 212	10,08
2008	211 800	37 247	17,59	37 247	17,59
2009	138 400	28 344	20,48	28 144	20,34
2010	134 000	34 804	25,97	34 404	25,67

Tabel 28 Voorziene en gebruikte middelen voor gerecycleerde computers (Waals Gewest)

Jaar	Recup-pc- bedrag KB	Recup-pc- bedrag gevraagd	Vraaggraad (%)	Voorschot + saldo	Uitbetalings- graad (voorschot + saldo/Recup- pc-bedrag KB) (%)
2007	200 100	47 807	23,89	47 807	23,89
2008	202 900	21 084	10,39	21 084	10,39
2009	139 800	18 089	12,94	18 089	12,94
2010	140 200	23 750	16,94	23 650	16,87

Uit de bovenstaande tabellen is op te maken dat het gebruik van de middelen voor gerecycleerde pc's in 2010 hoger lag in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (85,19%) dan in het Vlaams Gewest (25,97%), en hoger in het Vlaams Gewest dan in het Waals Gewest (16,94%). Deze verhouding tussen het Vlaamse en het Waalse gewest is in de voorbije vier omgewisseld. Waar de vraag- en uitbetalingsgraad voor de tweedehands computers in 2007 opvallend hoger lag in het Waals Gewest, ligt die nu opvallend hoger in het Vlaams Gewest. Het bedrag dat werd gevraagd en besteed is ook in absolute cijfers gestegen in Vlaanderen, ondanks het gedaalde budget dat voor deze maatregel werd voorzien. Ook in Brussel is dat het geval, maar in Wallonië niet.

Samenvattend kunnen we stellen dat de maatregel het sterkst wordt gebruikt in het Hoofdstedelijk Gewest, waar het gebruik van de maatregel mogelijk binnen enkele jaren naar het maximum zal neigen. Het Vlaams Gewest kende een voorzichtige start in het gebruik van de maatregel maar gebruikt deze steeds meer voor een steeds groter bedrag. In het Waals Gewest kende de maatregel bij het begin meer succes dan vandaag. Vandaag wordt nauwelijks nog een zesde van de voorziene middelen gebruikt.

De correlatie dat we opmerken tussen de graad van gebruik van de pc-middelen en de drie gewesten, vinden we ook terug ook terug bij de provincies ($p < 0,001$). Op het niveau van de gemeenten zelf merken we een samenhang tussen de hoeveelheid RMI's in de gemeente en de mate waarin het OCMW de voorziene middelen voor deze maatregel ook gebruikt ($p < 0,001$): hoe hoger het absolute aantal RMI's in de gemeente, des te meer de gemeente zal geneigd zijn de voorziene middelen voor gerecycleerde computers ook te gebruiken. Deze samenhang geldt ook voor het percentage RMI's (aantal RMI's op de totale bevolking van de gemeente) en het gebruik van de voorziene middelen. Dit kan een indicatie zijn dat vooral grotere OCMW's die een substantieel bedrag krijgen voor de uitvoering van deze maatregel bereid zijn een actief beleid rond de digitale kloof te voeren, maar net zozeer kan het een teken zijn dat de digitale kloof vooral een voelbare en

traceerbare problematiek is in grotere gemeenten en steden (in termen van absolute aantallen RMI's of absolute aantallen inwoners).

4. Verklaring gebruik van de middelen

In vergelijking met het bedrag dat voorzien wordt, is het aandeel middelen dat door de OCMW's effectief wordt gevraagd en gebruikt relatief beperkt. De uitbetalingsgraad voor de maatregel is de voorbije vier jaren voor alle Belgische OCMW's samen niet hoger geweest dan 34,1%.

Het beperkte gebruik van de middelen voor de aankoop van tweedehands pc's werd al onder de loep genomen in het evaluatieonderzoek van eind 2007 (Vonck & Résimont, 2008), het jaar dat de maatregel voor de tweedehands computers werd ingevoerd. Op basis van interviews met professionals uit OCMW's in heel België werden toen enkele verklaringen opgesteld voor het beperkte gebruik in dat aanvangsjaar:

- weinig *expliciete vraag* naar tweedehands computers door de OCMW-cliënten aan het OCMW. Dit werd door de OCMW-professionals in de interviews vaak verwoord als het ontbreken van *interesse* bij de doelgroep voor wat de maatregel te bieden heeft;
- het ontbreken van interesse werd in dezelfde studie gekoppeld aan de maximale hoogte van tussenkomst door het OCMW. Het maximum van honderd euro werd als te laag beschouwd om interesse bij de cliënten te kunnen prikkelen, zeker in combinatie met andere verwante kosten zoals de aankoop van softwarepakketten en maandelijkse internetabonnementen.¹⁶ Om een goede pc te kunnen verkopen moet een OCMW in dat geval nog te veel doorrekenen aan de cliënt.

Deze twee argumenten leggen de verantwoordelijkheid voor de (beperkte) besteding van de middelen enerzijds bij de OCMW-cliënten zelf (die er weinig naar vragen) en bij de maatregel zelf (het maximum van honderd euro per pc). De rol van het OCMW zelf en de rol van andere actoren die werken aan de digitale kloof van de eerste graad blijven daarbij volgens ons wat onderbelicht.

Hieronder lijsten we de argumenten op die uit de 31 interviews met OCMW-werknemers en de drie interviews met de koepelorganisaties naar voor kwamen.

---

16 We merken wel op dat deze kosten kunnen worden ingebracht als kosten voor het 'Bevorderen van de toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën' in de algemene SCP-maatregel (cf. hoofdstuk 5).

1	Argument	Beperkte vraag bij de OCMW-cliënten
	Niveau van het argument	OCMW-cliënten
	Analyse	Verschillende respondenten geven aan dat er weinig expliciete vraag is naar tweedehands computers. Dit kan betekenen dat er geen expliciete behoefte leeft onder de cliënten (cf. argument 5) maar kan er ook op wijzen de vraag niet wordt herkend door de cliënt of dat ze niet wordt geëxpliciteerd. De respondenten geven wel aan dat de vraag naar internetabonnementen en software en naar nieuwe computers (vooral laptops) toeneemt. Uit de cijfers in hoofdstuk 5 blijkt echter dat de door de OCMW's ondersteunde ICT-gerelateerde activiteiten in verhouding tot de andere types van activiteiten, niet opvallend in aantal toenemen.
2	Argument	Beperkte bekendmaking door OCMW's
	Niveau van het argument	OCMW
	Analyse	De vraag naar tweedehands pc's zal door de OCMW-cliënten pas geëxpliciteerd worden in combinatie met een duidelijk aanbod. Mogelijk zijn bepaalde OCMW's nogal terughoudend in het bekendmaken en promoten van de mogelijkheid tot aankoop van een computer. Dit kan meerdere oorzaken hebben: de visie van het OCMW of het dichten van de digitale kloof wel een kerntaak is, een beperkte persoonlijke interesse van de maatschappelijk werker voor ICT, het niet hebben een netwerk voor aankoop van tweedehands pc's, ...
3	Argument	Geen samenwerkingsverband met een hergebruikcentrum of andere actoren (bv. vormingsaanbieders)
	Niveau van het argument	OCMW
	Analyse	Niet alle OCMW's hadden bij de invoer van de subsidielijn (goede) contacten met een hergebruikcentrum. Het zoeken naar een geschikte partner voor het aanleveren van gebruiksklare computers is volgens een aantal respondenten geen eenvoudige opdracht. Het maken van financiële afspraken en afspraken omtrent de garantie van de pc's bemoeilijken vaak de samenwerking. De samenwerking met en omkadering vanwege andere partners kan ook vraagstimulerend werken. Via samenwerkingen met verenigingen, e-inclusieprojecten of vormingsinstanties kan de vraag naar een goede tweedehands computer doen toenemen. De verkoop van een computer door het OCMW gaat ook best gepaard met informatie op maat voor de OCMW-cliënt (over software, internet, ...) en doorverwijzing naar (gratis) initiatiecursussen over veilig computer- en internetgebruik
4	Argument	Reeds voldoende aanbieders van tweedehands pc's
	Niveau van het argument	Andere actoren
	Analyse	Dat de vraag naar tweedehands computers slechts in beperkte

		mate bij de OCMW's terecht komt (bij een beperkt aantal OCMW's) kan er op wijzen dat aan de ev. vraag naar tweedehands computers al wordt voldaan door andere actoren die zich inzetten voor e-inclusie. Het kan dan gaan om hergebruikcentra, maar ook om gratis pc-gebruik in bibliotheken en dienstencentra en (mobiele) pc-klassen van bv. verenigingen en derden- en vormingsorganisaties.
5	Argument	De te lage maximumkost per pc (100 euro)
	Niveau van het argument	Maatregel
	Analyse	Enkele respondenten wijzen er op dat de kost voor een goede tweedehands computer mét garantie de voorbije jaren dermate is toegenomen dat het maximum van 100 euro deze kost niet meer dekt. Het evaluatieonderzoek van Vonck & Résimont (2008) pleitte al voor het optrekken van dit bedrag tot 175 euro. Het gevolg is dat voor een nagenoeg kosteloze verkoop aan de cliënt het OCMW zelf steeds meer eigen middelen moet investeren. Om die reden vullen sommige OCMW's de federale middelen aan met andere subsidies (bv. stedenfonds) bestemd voor het dichten van de digitale kloof.
6	Argument	Het uitsluiten van informaticagerelateerde aankopen zoals internettoegang, software, printer, enz./het uitsluiten van de aankoop van een nieuwe pc
	Niveau van het argument	Maatregel
	Analyse	Er wordt op gewezen dat het verschaffen van een tweedehands pc op zich onvoldoende is om mensen op weg te zetten wat betreft ICT-vaardigheden. Aanverwante kosten voor software, ... zijn vaak onvermijdelijk. Een respondent geeft aan: "Wat ben je tegenwoordig met een pc als je niet op internet kan?". Indien informaticagerelateerde kosten niet goedkoper worden, is de aankoop van een goedkope tweedehands pc volgens sommige respondenten te weinig aantrekkelijk.
7	Argument	De digitale kloof van de tweede graad wordt belangrijker dan de digitale kloof van de eerste graad
	Niveau van het argument	Maatregel
	Analyse	De vraag wordt ook gesteld in hoeverre de maatregel rond tweedehandse computers aansluit op de maatschappelijke tendens dat de digitale kloof van de eerste graad ("toegang tot multimedia") kleiner wordt en die van de tweede graad groter ("kunnen omgaan met multimedia"). Wetenschappelijk onderzoek (bv. Brotcorne et al, 2010) bevestigt het kleiner worden van de digitale kloof van de eerste graad. Tegelijk wijzen studies er op dat de digitale kloof van de eerste graad zeker nog bestaat voor kansarmen en omdat steeds meer aspecten in onze maatschappij gedigitaliseerd worden deze groep het ook steeds moeilijker krijgt.

8	Argument	Niet alle OCMW's krijgen een (aanzienlijk) bedrag om aan de digitale kloof te werken
	Niveau van het argument	Maatregel
	Analyse	Merken we nog op dat op basis van deze federale middelen niet elke gemeente in dezelfde mate een steentje kan bijdragen aan het dichten van de digitale kloof. Dit ligt vooral in de berekening van de middelen per gemeente (gebaseerd op het aantal RMI en WIGW's - hoofdstuk 3). 18 gemeenten hadden volgens het KB van 2010 geen recht op middelen voor tweedehands computers. 451 gemeenten kregen een jaarbedrag kleiner of gelijk aan 500 euro. Voor hen is het wellicht niet of nauwelijks doenbaar voor dit beperkt bedrag een gericht beleid te ontwikkelen (samenwerking met een hergebruikcentrum, enz.).

HOOFDSTUK 9

PRAKTISCHE IMPLEMENTATIE SCP- MAATREGELN

In dit hoofdstuk nemen we enkele facetten van de praktische implementatie van de SCP-maatregelen onder de loep. We evalueren, aan de hand van informatie uit de interviews, achtereenvolgens de omschrijving van de maatregel, de communicatie erover naar de centra, de hoogte van de subsidiebedragen per OCMW, de verdeelsleutel waarmee de bedragen worden berekend en de rapportering van de activiteiten in het uniek jaarverslag.

1. De omschrijving van maatregelen in het KB, omzendbrieven en andere documenten

De vertaling van de tekst van het Koninklijk Besluit naar de centra gebeurt aan de hand van omzendbrieven en andere toelichtingen vanwege de POD MI. De meeste OCMW's appreciëren de zorgvuldige manier waarop dat gebeurt. De respondenten wijzen er wel op dat de daaropvolgende vertaalslag van de regels, vanwege het OCMW naar de potentiële begunstigden toe, niet altijd vanzelfsprekend is. Er worden vanwege de OCMW-cliënten vaak vragen gesteld die de 'grijze zone' rond de toegestane tussenkomsten aftasten (*Waarom wel een tussenkomst in vakantieparticipatie (zonder touroperator) en geen tussenkomst in mijn vervoerskosten als ik een weekend naar zee ga (met touroperator)? Waarom wordt mijn zwembadabbonnement terugbetaald maar mijn toegang tot de sauna niet? ...*). Een ondersteuning van de federale overheid dien om die vertaalslag naar de cliënt goed te maken, lijkt aangewezen.

“Het zou verstandig zijn dat het ministerie ook de burgers inlicht. Veel mensen zijn op de hoogte van het sociaal verwarmingsfonds, maar veel minder mensen zijn ingelicht over dit fonds. Als het voor ons niet eens duidelijk is, beeldt u zich de burgers dan maar eens in ...”
(Secretaris, XS, <1%)

Wat betreft de tekst van het Koninklijk Besluit tekenden we bij de geïnterviewden twee belangrijke punten van kritiek op:

- het omschrijven van de doelgroep van de SCP-maatregel is te eendimensionaal. Het KB ziet de 'gebruiker' van de maatregel als: 'de persoon die gebruik

- maakt van gelijk welke vorm van de openbare dienstverlening, behorend tot de opdrachten van het centrum'. In sommige gevallen, zeker bij de bestrijding van kinderarmoede, lijkt het voor de OCMW-medewerkers vanzelfsprekend dat niet enkel op het OCMW-cliënteel wordt gefocust. Bijvoorbeeld bij een samenwerking met een vereniging waar armen het woord nemen, is het feitelijk oneerlijk en bovendien vaak erg moeilijk een onderscheid te maken tussen OCMW-cliënten en niet-OCMW-cliënten die vaak ook in erg moeilijke omstandigheden leven. De spelregels die de handleiding bij het uniek jaarverslag (p. 17) daaromtrent opneemt, worden niet als stimulerend ervaren;
- de tussenkomst in personeelskosten ten bedrage van max. 10% van het toegekende SCP-budget wordt als te laag ervaren. De omvang van deze personeelskost voldoet volgens de respondenten niet om de invoering van de maatregel nauwgezet op te volgen en om innoverende initiatieven en projecten rond bijvoorbeeld een 'nieuw' thema als kinderarmoede op het getouw te zetten. Bovendien benadeelt deze regel de kleinere OCMW's die recht hebben op minder dan 25 000 euro SCP-subsidie en dus geen personeelskosten kunnen inbrengen. Net deze OCMW's zouden, los van enig samenwerkingsverband met andere OCMW's, een minimale personeelskost moeten kunnen inbrengen, zo wordt geredeneerd. Omwille van de kleinschaligheid van deze OCMW's is de ervaren werk- en tijdsdruk daar mogelijk nog hoger dan bij grotere centra, waardoor het communiceren en opvolgen van de SCP-maatregel met de huidige staf in bepaalde gevallen zo goed als ondoenbaar is.

2. Communicatie naar de centra over de SCP-maatregelen

Los van de (jaarlijkse) laattijdigheid van de afkondiging van de algemene SCP-maatregel en de maatregel ter bestrijding van de kinderarmoede, tonen de geïnterviewde OCMW-medewerkers zich vrij tevreden over de inhoud en vorm van de schriftelijke communicatie vanwege de federale overheidsdienst POD MI.

Niet enkel het Koninklijk Besluit zelf maar ook de bijkomende uitleg in de omzendbrieven en de tweetalige handleiding (bij het uniek jaarverslag) worden als helder en handzaam omschreven. De OCMW's met een intern reglement rond de SCP-maatregel gebruiken deze documenten vaak als basis voor dat reglement. Ook de informatie die op de website www.mi-is.be wordt aangeboden, wordt geapprecieerd. Ze wordt als actueel en overzichtelijk omschreven. Enkele documenten (zoals de Franstalige versie van de handleiding bij het uniek jaarverslag) blijken er wel moeilijk vindbaar.

Een andere kritische noot over de schriftelijke communicatie vanwege de federale overheid betreft de openheid voor meerdere interpretaties die hier en daar wordt gelaten. Dat de regelgeving ruimte laat voor eigen creatieve invullingen van de stimulering van maatschappelijke ontplooiing en culturele en sportieve partici-

patie wordt door de respondenten wel gewaardeerd, maar de verenging van een interpretatie aposteriori (bijvoorbeeld bij monde van de inspectie) ligt soms moeilijk. Een concreet voorbeeld dat werd aangebracht in een interview is de aankoop van boeken. Boeken kunnen bekostigd worden met SCP-middelen, zo stelt de handleiding van de POD MI, zolang ze niet vallen onder de *'verplichte schoolkosten nodig om de eindtermen te halen.'* Of de aankoop van schoolboeken voor volwassenen die een beroepsopleiding volgen in een centrum voor volwassenenonderwijs hier wel of niet onder valt, behoeft eigenlijk een verduidelijking van deze regel. De geïnterviewde OCMW-medewerkers tonen begrip voor het feit dat bepaalde regels en richtlijnen worden bijgesteld op basis van de ervaring (en ev. misbruiken) van het voorgaande jaar. De explicitering van die bijstelling (bv. in de handleiding) en de communicatie daaromtrent naar de OCMW's wel gebeurt best vóór de bijstelling effectief van kracht is. Het is immers oneerlijk dat OCMW's gestraft worden (door een terugvordering van bedragen) voor misinterpretaties van regels die pas na toepassing ervan worden verduidelijkt. Zeker daar waar duidelijk geen opzettelijke afwijkende interpretatie werd aangenomen, kan het bestraffen van een OCMW op dat punt ook het feitelijk afremmen van een enthousiaste en innoverende implementatie van de maatregel betekenen. Om discussie te vermijden wordt ook een doorgedreven afstemming bepleit tussen de opstellers van de omzendbrieven en handleiding (met verhelderende concrete voorbeelden) en de inspecteurs die naderhand de implementatie in het veld beoordelen.

Tot slot is er lof onder de OCMW's voor de (vrij recente geïnstalleerde) helpdesk, die vragen over het reglement via mail of telefoon inwacht en deze steeds op korte termijn beantwoordt. Hoewel de snelheid van antwoord van de helpdesk steeds voldoet voor de centra, is voor sommige respondenten dat antwoord niet altijd voldoende duidelijk/concreet. Een ander punt voor verbetering van de helpdeskdienst, zo stipte één respondent aan, is dat schriftelijke vragen soms mondeling worden beantwoord.

"Omdat de kinderarmoede-maatregel nieuw is, blijven we soms in het vage wanneer we met dagelijkse situaties geconfronteerd worden. De enige manier om een antwoord te krijgen is via de helpdesk van de POD MI en vaak zijn het geen echte antwoorden ... (...) Zij lijken ook zelf veel vragen te hebben." (Cultureel referent, L, <3%)

3. Hoogte van de subsidiebedragen voor de OCMW's

Nagenoeg alle geïnterviewde OCMW-medewerkers gaven aan dat ze tevreden zijn over de hoogte van het subsidiebedrag dat aan hun centrum ter beschikking wordt gesteld voor het bevorderen van sociale, culturele en sportieve participatie en voor het bestrijden van kinderarmoede. Verschillende respondenten wijzen er op dat ze met een groter budget *'nog meer zouden kunnen doen'*, maar ook zij stellen zich veelal relatief tevreden met de huidige hoogte van de middelen. Enkel de

kleinste OCMW's (XS en S) waarvan de algemene SCP-subsidie waar ze aanspraak op kunnen maken niet hoger is dan 6 000 euro, wijzen erop dat het moeilijk is rond een dergelijk bedrag een (sterk) beleid uit te bouwen. Dat subsidiebedrag laat feitelijk alleen individuele ondersteuning toe. Het invoeren van een ondergrens in de SCP-subsidie zou kunnen overwogen worden om aan dit probleem tegemoet te komen.

De middelen vanwege de federale overheid worden door de OCMW's niet rechtstreeks aangevuld met andere subsidielijnen van bijvoorbeeld andere overheidsniveaus. In de praktijk komen de subsidielijnen van verschillende maatregelen wel vaak samen (cf. hoofdstuk 4). Een vaak voorkomend voorbeeld hiervan is de verwevenheid tussen de werking van een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie (gesteund door het zgn. participatiedecreet) en de inspanningen van het OCMW in het kader van de bestrijding van de kinderarmoede (gesteund door de federale SCP-middelen).

Wat betreft de hoogte van de subsidiebedragen is de belangrijkste zorg onder de OCMW-medewerkers die met sociaal, culturele en sportieve participatie bezig zijn het uitblijven van een garantie op voldoende middelen in de toekomst. Hierbij wordt niet enkel verwezen naar het ontbreken van een structureel kader voor de SCP-maatregelen, maar ook naar het feit dat de middelen de voorbije jaren niet zijn gestegen (los van de indexering) en voor de aankoop van tweedehands pc's zelfs zijn gedaald. In combinatie met een groeiende bekendmaking, interesse en (daaruit volgend) vraag bij de OCMW-cliënten voor SCP-ondersteuning, maakt deze stabiele subsidiëring dat bij een aantal OCMW's de komende jaren het voorziene bedrag onvoldoende zal zijn om aan de vraag tegemoet te komen. Dit betekent ofwel dat de OCMW's meer potentiële begunstigen zullen moeten teleurstellen (door een *first-come-first-served* principe te handhaven of door de maximale ondersteuning per cliënt te laten dalen) ofwel dat de OCMW's meer eigen middelen of middelen van andere subsidielijnen in de toepassing van de maatregel zullen moeten investeren. Voor veel centra is de eerste optie niet verdedigbaar en de tweede optie niet mogelijk.

4. Verdeelsleutel voor de subsidie

Om het bedrag te bepalen waarop de individuele OCMW's recht hebben bij de implementatie van de maatregelen ter bevordering van de maatschappelijke participatie en culturele en sportieve ontplooiing, houdt de federale overheid rekening met twee criteria (cf. art. 4 van het KB van 19 augustus 2011):

- 50% op basis van het aantal *rechthebbenden op een verhoogde verzekeringstegemoetkoming* als bedoeld in artikel 37, § 1 en 19 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, in de gemeente op 1 januari 2010;

- 50% op basis van *het aantal gerechtigden op maatschappelijke integratie* als bedoeld door de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (de zgn. RMI-wet) in de gemeente op datum van 1 januari 2010.

De grote meerderheid van de centra vindt deze verdeelsleutel billijk. Ze vinden het logisch dat op die manier grotere centra meer middelen krijgen dan kleinere centra, ook al noteerden we bij de kleinere centra de vraag om de bedragen op te trekken naar een functionele ondergrens (cf. vorige paragraaf).

Toch wordt er ook op gewezen dat de berekeningswijze voor de subsidie en de systematiek waarin deze wordt uitbetaald (in een *voorschot*-schijf en een *saldoschijf*) een aantal zaken te weinig in rekening neemt:

- veel OCMW's kenden de voorbije jaren een markante stijging van het aantal *equivalent leefloners*. Het gaat om mensen die niet in aanmerking komen voor een verhoogde verzekeringstegemoetkoming en evenmin recht hebben op maatschappelijke integratie op basis van de RMI-wet van 2002, omdat ze niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarde, minderjarig zijn of een inkomen hebben dat hoger is dan het leefloonbedrag maar wel laag genoeg is om financiële steun van een OCMW te krijgen. Deze groep van personen met een equivalent leefloon leeft, net als de groep van leefloners, vaak in moeilijke omstandigheden en heeft evenzeer recht op en behoefte aan maatschappelijke participatie en culturele en sportieve ontplooiing, zo redeneert een aantal respondenten. Het lijkt vanuit dat perspectief dan ook rechtvaardig om bij de verdeling de SCP-budgetten over de Belgische OCMW's ook rekening te houden met het aantal equivalent leefloners zoals gereguleerd volgens de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's;
- vooral met betrekking tot de middelen voor de bestrijding van kinderarmoede is er een spanning tussen een groot aandeel centra dat de middelen niet of nauwelijks gebruikt en een aandeel dat meer subsidies aanvraagt dan waar het volgens het KB recht op heeft. Vandaag vloeien de voorziene subsidies voor de eerste groep van centra automatisch terug naar de staatskas, zonder dat ze in datzelfde jaar kunnen worden ingezet voor de 'boventallige' vraag van de twee groep centra. Een meer flexibel systeem zou dat wel mogelijk moeten maken, hetzij binnen één begrotingsjaar, het over meerdere. Op die manier worden de niet-bestede middelen in gemeente X alsnog gebruikt voor dezelfde doelstellingen door een OCMW van gemeente Y dat meer middelen wenst te besteden dan bij de goedkeuring van het KB werd voorzien;
- tot slot wordt erop gewezen dat een berekeningswijze van de subsidies op louter kwantitatieve basis te veel abstractie maakt van de variatie aan activiteiten die de OCMW's kunnen ondersteunen. De centra die op een innoverende manier complexe projecten opzetten worden dus op een zelfde manier gehonoreerd als de centra die terugvallen op een erg routineuze besteding van de middelen (bv. massale aankoop en generieke verdeling van bonnen).

5. Rapportering van de activiteiten

De rapportering van de besteding van de middelen door middel van het uniek jaarverslag wordt in de afgenomen interviews met OCMW-professionals zelden bekritiseerd. Enkele onder hen hekelen wel de administratieve druk die elke nieuwe maatregel met zich meebrengt, maar dit is een minderheid. Wel worden vaak vraagtekens geplaatst bij de gestandaardiseerde manier waarop de rapportering in het uniek jaarverslag moet gebeuren. De verschillen tussen de vooraf gemaakte categorieën van activiteiten is blijkbaar niet voor alle gebruikers even duidelijk (ook al worden deze geconcretiseerd in de bijhorende handleiding). Daarnaast geven enkele geïnterviewden aan deze categorisering nogal 'losjes' te gebruiken, waardoor eenzelfde type activiteit soms in meerdere categorieën terecht kan komen. Dat bleek ook al uit de kwantitatieve analyses in de hoofdstukken 5 en 6. Vooral voor het rapporteren van samenwerkingen (met niet-OCMW's) biedt de *template* van het uniek jaarverslag te weinig mogelijkheden. Ook het rapporteren van het exacte aantal begunstigden van een activiteit wordt als moeilijk ervaren. Tot slot wordt ook het regelmatige veranderen van de voorschriften voor rapportering afgekeurd.

"Het is altijd vrij lastig om de subsidie te rechtvaardigen. De categorieën zijn niet praktisch. En daarbij moeten we nog aangeven hoeveel personen er een beroep gedaan hebben op de aanvraag. Maar het is discriminerend omdat ze zich moeten inschrijven." (Departementshoofd, L, <7%)

"Deze SCP-maatregel verandert jaarlijks. We moeten sinds twee of drie jaar het uniek verslag gebruiken. Dit verslag bestaat uit alle subsidieaanvragen, met alle luiken. Dit uniek verslag bevat de subsidies: de huurgaranties, het energiefonds, het cultuurfonds. En elk jaar veranderen de modaliteiten! (...) Ik zou niets liever willen dan een fonds op langere termijn." (Secretaris, XS, <1%)

Dat de subsidiëring en rapportering van de middelen samenvalt met de kalenderjaren (wat tot en met 2008 niet het geval was) wordt dan weer toegejuicht. Een al te strikte toepassing van de activiteitenperiode van 1 januari tot 31 december kan op administratief vlak wel nadelen hebben, zo wordt aangegeven. Een respondent illustreert dit met volgend voorbeeld: als de aankoop van een bioscoopticket op 31 december geïmputeerd wordt in het uniek jaarverslag, komt deze aankoop in aanmerking voor terugbetaling, ook al wordt het ticket pas in januari aan de cliënt gegeven en eventueel zelfs nog later effectief gebruikt. Een bioscoopticket dat op 31 december door een cliënt werd gekocht maar pas begin januari door het OCMW in het jaarverslag kan geïmputeerd worden, kan echter niet worden terugbetaald (tenzij het daarop volgende jaar, onder voorbehoud van de goedkeuring van een nieuw KB). Aan de hand van dit voorbeeld bepleit de respondent enige soepelheid in het aanvaarden van kosten.

HOOFDSTUK 10

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

1. Sociale, culturele en sportieve participatie (SCP) in theoretisch perspectief: grondrecht en vorm van sociale activering

Deze studie ging dieper in op de drie federale (deel)maatregelen ter bevordering van de sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten. Deze maatregelen kunnen vanuit verschillende theoretische perspectieven worden benaderd. In de eerste hoofdstukken van deze studie verwezen we uitdrukkelijk naar de zogenaamde rechtenbenadering. We stelden vast dat het recht op sociale, culturele en sportieve participatie algemeen wordt beschouwd als een sociaal grondrecht voor iedereen, ook voor alle kinderen, maar dat bepaalde kwetsbare groepen zich moeilijk op dat recht kunnen beroepen of die participatie niet in de praktijk kunnen brengen omwille van tal van drempels. Kwetsbare groepen, zoals OCMW-cliënten, zijn met andere woorden rechthebbenden maar vinden toch geen aansluiting bij het aanbod waarop ze recht hebben.

Naast het rechtendiscours kunnen we het thema van deze studie ook benaderen vanuit het perspectief van sociale activering. Daarbij moeten we er ons van bewust zijn dat de notie 'activering' tijdsgebonden is en er verschillende discours achter schuil gaan (Van der laan, 2000). De SCP-maatregelen die centraal staan in deze studie lijken vooral aansluiting te vinden bij het activeringsdiscours in termen van de realisatie van sociale grondrechten (Tuteleers, 2007). Dit type van activeringsdiscours heeft vooral emancipatorische wortels en doeleinden. De emancipatorische en empowerende gedachte staat ook centraal bij de SCP-maatregel, zowel bij de beleidsmakers die de maatregelen geconcipieerd hebben als bij de OCMW's die deze implementeren, zo blijkt uit de onderzoeksresultaten. Beide actoren gaan er van uit dat een OCMW-cliënt (latent of expliciet) een zekere behoefte kan hebben aan integratie en participatie, maar dat hij of zij niet tot participatie komt omwille van een aantal drempels (financiële en andere). Hij of zij is met andere woorden op een maatschappelijk domein uitgesloten of achtergesteld. De activering bestaat er dan in voor elk uitgesloten of achtergesteld individu een geëxpliciteerd traject naar sociale integratie te voorzien, waarbij het individu ook reële participatiekansen krijgt (door de overheid, hetzij federaal, hetzij lokaal) (Hermans et al., 1999).

Vertaald naar de SCP-maatregelen: de overheid verhoogt de kans op sociale, culturele en sportieve participatie door financiële drempels te slechten.

Slechts enkele geïnterviewden uit de OCMW's zien de SCP-maatregelen niet zozeer als een 'emancipatorische wortel' maar eerder als een disciplinerend instrument. Het ondersteunen van sociale, culturele of sportieve participatie is in hun visie meer iets dat een cliënt moet verdienen of iets dat de cliënt in ruil krijgt voor het voldoen aan een aantal plichten (bv. administratieve plichten). De SCP-ondersteuning is dan geen recht, maar eerder een beloning of een 'extra' voor wie zich op de juiste wijze aanpast. Deze visie is echter niet dominant in de centra.

Ten slotte wijzen we ook op de holistische benadering van de OCMW-cliënt die de SCP-maatregelen impliciet veronderstellen. De SCP-maatregelen dwingen de maatschappelijk werkers in de centra om een cliënt ook aan te spreken over zijn vrije tijd, sociaal netwerk, culturele interesses, de participatie van zijn of haar kind(eren), paramedische en psychosociale kwesties, ... en dus niet het contact te beperken tot de 'klassieke' OCMW-dossiers (werk, thuiszorg, financiële hulp, schulden, juridische hulp, wonen, ...). De maatregelen benaderen dus de cliënt als geheel, op al zijn levensdomeinen, en proberen hem of haar in die hoedanigheid te helpen een waardig bestaan op te bouwen. Het is duidelijk dat deze vorm van activering aansluit bij een *activerend arbeidsmarktbeleid* (dat economische participatie beoogt via toeleiding, bemiddeling, scholing en vorming) maar nog meer bij een *activerend welzijnsbeleid* dat het welzijn en welbevinden van een individu als geheel centraal stelt (Van der Pennen, 2003; Tuteleers, 2007).

Voorbij deze theoretische definities, en naar aanleiding van onze interviews, merken we dat het discours van de OCMW's aangaande de activatie door de SCP-maatregel vooral verschilt in functie van het verwachte effect op de gebruiker. Deze verwachte effecten zijn even variabel als de visies die men beschreef. Ze situeren zich op een continuüm dat gaat van participatie en emancipatie, over integratie tot soms socio-professionele inschakeling. Bovendien zijn de context en de grootte van het OCMW (aantal inwoners van de agglomeratie, aantal begunstigden (equivalent) leefloon), zijn territoriale verankering en de infrastructuur waarover ze al dan niet beschikken, evenzeer factoren die invloed hebben, en die de formulering van een politieke visie, het inschrijven van toepassingsregels, de reactiesnelheid en tenslotte de actie- en verbeeldingsmogelijkheden m.b.t. het gebruik van de SCP-middelen faciliteren of afremmen.

2. De bevordering van sociale, culturele en sportieve participatie van OCMW-cliënten in de praktijk

2.1 Algemene SCP-maatregel

2.1.1 Vaststellingen

- Sinds 2003 voorziet de federale overheid middelen voor OCMW's om de sociale, culturele en sportieve participatie van hun cliënteel te bevorderen (SCP-maatregel). Het gaat om een bedrag van 6 656 000 euro (in 2011). Het bedrag is *relatief stabiel gebleven* de voorbije vier jaren (2007-2010).
- Alles wijst erop dat de maatregel vandaag al goed is *ingeburgerd* bij de OCMW's. Dat blijkt onder meer uit het gebruik van de middelen die verbonden zijn aan de maatregel. Hoewel het gebruik van de maatregel in de beginjaren eerder aarzelend was te noemen, is de vraaggraad (het bedrag dat OCMW's bij de overheid aanvragen ten opzichte van het bedrag waar ze recht op hebben) sinds 2007 tot op vandaag praktisch compleet (99% of meer). De effectieve uitbetalingsgraad (uitbetaald bedrag door de overheid ten opzichte van het bedrag waar de centra recht op hebben) vanwege de federale overheid is bijna 90%. Het aantal gemeenten dat geen SCP-subsidie aanvraagt, is gering en bovendien dalend.
- De mate van besteding van de middelen is vaak een *beleidskeuze* van een centrum. Hiermee doelen we op het variërende belang dat centrubesturen hechten aan het uitputten van de middelen en de verschillende aanpakken die daarmee samengaan. Deze weerspiegelen onrechtstreeks het belang dat men hecht aan sociale, culturele en sportieve participatie. Dit impliceert dat de besteding van de SCP-middelen niet louter een reflectie is van de aanwezige interesse of vraag bij cliënten of van de manier waarop het centrum (o.m. door communicatie) die vraag prikkelt. Er zijn manieren waarop een centrum zelf de middelen kan 'gebruiken', zonder dat vooraf een vraag door cliënten geëxpliciteerd werd (bv. bij het uitdelen van cheques of bonnen). Dit illustreert dat de lokale *situatie en politieke visie* van de OCMW's sterk de manier waarop ze met de SCP-middelen omgaan beïnvloedt.
Veel centra blijken weinig of niet geïnformeerd over hoe andere centra de SCP-middelen besteden. Dit maakt dat er niet of nauwelijks geleerd wordt uit de ervaringen (goede en slechte) van andere OCMW's en sommige gelijkaardige problemen door verschillende OCMW's tegelijk worden aangepakt.
- Uit de interviews die in het kader van deze studie werden afgenomen, blijkt dat de meeste centra momenteel al een geëxpliciteerde aanpak hebben ontwikkeld. Bij sommige - veelal grote - centra wordt gewerkt met een neergeschreven intern reglement (veelal gebaseerd op de omzendbrieven en handleiding vanwege de POD MI), bij andere gaat het om mondelinge richtlijnen. Het werken met een reglement dat op een gestandaardiseerde manier (bv. via een in-

- tranet) verspreid wordt in het centrum, zorgt ervoor dat de SCP-maatregel efficiënter en eenduidiger wordt geïmplementeerd. In de meeste gevallen vindt ook een jaarlijkse interne evaluatie van de SCP-aanpak plaats, hetzij door (een groep van) maatschappelijk werkers hetzij door het bestuur van het centrum.
- Van alle *activiteiten* die met SCP-subsidies worden ondersteund/georganiseerd, zijn ruim vier vijfde (85% in 2010) vormen van individuele ondersteuning. We gebruiken ‘activiteiten’ hierbij als een breed begrip voor alle bestedingsmogelijkheden.
  - Het gaat bij de *individuele tegemoetkomingen* vooral om lidgelden en benodigdheden voor de deelname aan verenigingen in de meest brede betekenis van het woord (zwemkaart; jeugdkampen; lidmaatschap voetbalclub, gym, fitness, dans, gevechtssporten; lidmaatschap verenigingen; kunstacademie) (50,5%), gevolgd door individuele tegemoetkomingen bij andere sociale, culturele en sportieve aangelegenheden (abonnementen kranten en tijdschriften; B-dagtrips; toegangstickets voor theater, musical, concerten; jeugdkampen, inschrijvingsgeld educatie en schoolkosten; schoolreizen; boeken en filmtickets) (31,8%). Het aantal activiteiten ter bevordering van de toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën is beperkt (2,7%). Dit is deels omdat de aankoop van pc's via een andere submaatregel wordt gesubsidieerd (cf. recup-pc-maatregel) en wellicht ook omdat een aantal OCMW's geen terugbetaling van internetabonnementen (willen) doen (o.a. uit vrees voor stormloop, de visie dat dit geen taak is voor een OCMW, ...).
  - Nogal wat centra bepalen bij het begin van elk jaar wat het *maximale bedrag per persoon* is dat kan worden toegekend aan individuele ondersteuning. Het gaat nagenoeg altijd om een bedrag tussen de 50 en 250 euro. Sommige centra bepalen ook een maximum per gezin of per kind (een degressief bedrag voor het 1ste, 2e, 3e, ... kind).
  - Veel OCMW's wijzen er op dat de *individuele bestedingsmogelijkheden steeds beter bekend* geraken bij steeds meer deelnemers. Dit zet een druk op de mogelijkheden, zowel op de collectieve acties als op de ondersteuning van individuele activiteiten. Bij een aantal centra overtreft de vraag vandaag al de subsidie-mogelijkheden. Anderen voorzien dat dat in de nabije toekomst het geval zal zijn. Dit dwingt centra om hun bestedingen aan te passen aan de omvang van de vraag (bv. maximum bedrag per persoon te verlagen). Hoe langer de maatregel echter van kracht is, hoe meer cliënten effectief op de ondersteuning beginnen te ‘rekenen’. Zij zien het steeds meer als een (verworven) recht en drukken ook hun ontevredenheid uit als ze uiteindelijk niet aan de voorwaarden voldoen. Anderen anticiperen de administratieve formaliteiten teneinde zeker te zijn van het recht te kunnen genieten.
  - De individuele besteding hangt sterk af van de principes ‘wie-vraagt-die-krijgt’ (het initiatief moet uitgaan van de potentieel begunstigde) en vooral in kleinere centra ook van het ‘first-come-first-served’-principe. Hierdoor krijgt men, ondanks het feit dat de maatregel steeds beter gekend is, toch een *afromingseffect*:

- de best geïnformeerde, meest mondige, snelst reagerende cliënten maken het meest kans om de middelen ten volle te kunnen gebruiken terwijl de 'non take-up' het hoogst ligt bij de armste en meest geïsoleerde cliënten. Het is net bij die laatste groep dat de maatregel het meest impact zou kunnen hebben.
- *De collectieve activiteiten* (15% van alle activiteiten) ondersteund met SCP-middelen zijn vooral groepsuitstappen (vnl. naar zee, Zoo, Planckendael, ...), kerst- en sinterklaasfeesten, bezoeken, evenementen, zwemlessen. Deze activiteiten worden door het OCMW zelf georganiseerd of uitbesteed aan een andere organisatie. Vooral de grotere OCMW's kunnen ook grotere projecten waarmaken of hebben voldoende middelen om een andere actor de activiteit te laten organiseren/begeleiden.
  - Als gevolg van een *etnische diversificatie van het OCMW-cliënteel* (steeds meer cliënten met een etnisch-cultureel diverse achtergrond) verschuiven ook de vragen inzake vrijetijdsparticipatie. De centra worden zo uitgedaagd ook de niet typisch Westerse vormen van vrijetijdsbesteding te organiseren en te promoten. Uit de interviews blijkt dat cliënten uit etnisch-culturele minderheden niet altijd eenvoudig aan te spreken zijn voor sociale en culturele participatie, maar dat ze wel een sterke interesse en sensitiviteit voor deelname tonen.
  - Er zijn weinig *formele samenwerkingsverbanden tussen OCMW's* met het oog op het verkrijgen van een personeelsvergoeding (in het kader van deze algemene SCP-maatregel). Er is wel informele uitwisseling tussen centra. De samenwerking tussen de centra enerzijds en andere organisaties anderzijds, is veelvuldig ook al wordt deze binnen de SCP-maatregel niet expliciet gehonoreerd. Deze samenwerkingen kunnen erg verschillend van aard zijn. De manier waarop een centrum *communicert en coördineert* (bv. bij een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie in Vlaanderen, in het kader van het Waalse article 27) en *de linken die een centrum heeft met andere initiatieven* (bv. lokale vrijetijdspassen), hebben een sterke invloed op de samenwerkingen die een OCMW heeft.
  - Over het algemeen zien we dat de verschillende maatregelen op verschillende beleidsniveaus (SCP-maatregelen, participatiedecreet, article 27, lokale passen en cheques, ...) elkaar versterken. Ze zorgen voor een goede informatiedoorstroming en creëren nieuwe mogelijkheden voor individuele en collectieve participatie.
  - Het blijft wel moeilijk voor het personeel (*maatschappelijk werkers*) om oog te hebben voor de problematiek van socio-culturele participatie. Werkdruk (alle andere dossiers), de 'klassieke' benadering van de cliënt vanuit zijn hulpvraag en minder vanuit zijn interesses en talenten in vrijetijdsbesteding, ... maken dit moeilijk. Een sterke mondelinge communicatie over de mogelijkheden van de maatregel en een promotie van sociale, culturele en sportieve deelname bij bureelgesprekken en huisbezoeken zijn echter cruciaal voor de implementatie van de maatregel en de gelijke spreiding van de mogelijkheden over alle beoogde

- cliënten. De centra merken zelf dat mondelinge communicatie beter werkt dan schriftelijke media zoals brieven aan cliënten, posters, flyers, brochures ...
- Ondanks de moeilijkheden bij de totstandkoming en implementatie van de maatregel (o.a. door de jaarlijkse goedkeuring van het KB door de overheid, bij de uitvoering van de maatregel door de maatschappelijk werkers, ...) blijken de meeste OCMW's erg overtuigd van de meerwaarde en de *hefboomeffecten* van de SCP-ondersteuning bij de cliënten. Ze geven ook aan dat de SCP-middelen zaken mogelijk maken die niet zouden zijn gebeurd als deze middelen er niet waren. De subsidie lijkt dus, vanuit het perspectief van de centra, geen *dead weight* te zijn. Anderzijds stellen we ook vast dat een stelselmatige registratie, tevredenheidsmeting, effectmeting, ... van/bij de cliënten nagenoeg ontbreekt. Opvolging en 'nazorg' na participatie is zeker niet gestandaardiseerd. Ze gebeurt vooral mondeling (bv. in cliëntengroepen) en vaak ook erg terloops bij ontmoetingen tussen maatschappelijk werker en cliënt.
  - In het kader van de SCP-maatregel worden hier en daar ook zogenaamde gebruikerscomités geïnitieerd. Door middel van deze comités worden de (potentiële) gebruikers van de SCP-maatregel rechtstreeks betrokken bij de keuze en de planning van de (collectieve) sociale, culturele en sportieve activiteiten. Zo werken deze comités participatieversterkend en werken ze rechtstreeks mee aan het recht op sociale, culturele en sportieve deelname.
  - Veel organisaties geven aan dat de *personeelskost* voor het implementeren van de maatregel zwaar weegt. Dit is zeker zo in combinatie met andere maatregelen, zoals bijvoorbeeld de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie waarin bepaalde OCMW's ook een coördinerende rol hebben zonder dat ze daar personeelskosten kunnen voor inbrengen. De criteria om een personeelskost te kunnen inbrengen zijn zo goed als onhaalbaar. Enkel de grotere centra (38) komen in aanmerking voor de financiering van (een deel van) de personeelskost. De incentive voor kleinere centra om zich te groeperen en om zo een voldoende groot geheel te vormen om een personeelskost te kunnen inbrengen, is duidelijk onvoldoende aantrekkelijk.

2.1.2 Aanbevelingen

- Om de organisaties toe te laten een beleid uit te bouwen rond SCP-participatie, verdient het aanbeveling dat *de SCP-middelen structureel* worden gemaakt, hetgeen voor de centra een jaarlijkse onzekerheid wegneemt en het voor hen toelaat ook een structureel beleid hieromtrent uit te bouwen (een neergeschreven reglement, netwerk van partners, communicatiestrategie op langere termijn, ...).
- De vaststellingen van het onderzoek bepleiten meer *ervaringsuitwisseling* - via publicaties, studiedagen, online netwerkmogelijkheden, ... - tussen de centra over:

- *visie* (Welke plaats moet maatschappelijke ontplooiing en sportieve en culturele participatie krijgen binnen een OCMW? Moeten alle OCMW-cliënten in dezelfde mate op de middelen beroep kunnen doen, of alleen zij met een financiële problematiek? Hoe hoog is de maximale ondersteuning per individu? Moet elke vorm van deelname in dezelfde mate ondersteund worden? Wat is een billijke private bijdrage van de cliënt zelf die niet remmend werkt?);
- *concrete bestedingsmogelijkheden* (Wat zijn creatieve, innovatieve praktijken?);
- *oplossen van problemen* bij collectieve acties, zoals bv. het aanspreken van groepen die moeilijk bereikbaar zijn (Hoe bv. niet-Belgen op een evenredige manier laten participeren? Hoe het aanbod aanpassen aan deze groepen?).

Een goede communicatie tussen de POD MI, de federaties en de centra kan aan die uitwisselingsmogelijkheden bijdragen.

- Intervisie moet de *samenwerking tussen OCMW's onderling* stimuleren. Tegelijk zou de overheid ook *samenwerking tussen een OCMW en andere actoren* (bv. met culturele/sport centra, verenigingen, enz.) moeten belonen. Hierbij moet vooral het doel en de intensiteit van samenwerking de sleutel vormen tot subsidiëring. Het afbakenen van duidelijke criteria is daarvoor nodig om te vermijden dat elke vorm van samenwerking wordt beloond (ook bv. uitbesteding van opdrachten, het financieel ondersteunen van andere bestaande stedelijke diensten, enz.). Het werken met een schriftelijke overeenkomst kan ook een voorwaarde zijn. Dergelijke overeenkomsten helpen ook de centra zelf om bij samenwerking duidelijk te krijgen wie wat gaat/moet doen.
- De federale overheid moet *anticiperen op de groeiende vraag* (vanuit de cliënten) naar de SCP-middelen. Dit is een tendens die het gevolg is van de toename van RMI's (ten gevolge van o.m. de economische crisis), van de gewoonte van de cliënten om eenmaal ze de middelen kennen die ook elk jaar opnieuw uit te putten, van de steeds verdere bekendheid van de ondersteuningsmogelijkheden bij cliënten die voorheen niet van deze middelen gebruik maakten. Op termijn moet aan de toenemende vraag ook tegemoet gekomen worden met een groei van de totale subsidie. Zoniet verlaagt het maximale bedrag voor individuele ondersteuning per persoon tot onder een bepaalde waarde waar geen enkel stimulerend effect meer kan van uitgaan (kan een jaarlijkse tussenkomst van minder dan vijftig euro per individu nog zinvolle sociale of culturele participatie stimuleren?) en verliest de maatregel haar activeringskracht in termen van de realisatie van sociale grondrechten.
- Elk OCMW kan de manier en principes van besteding (bv. *first-come first-served*), de maximale tussenkomst voor individuele ondersteuning, ... zelf bepalen. Dit is in lijn met de autonomie van het centrum en laat toe dat men de besteding afstemt op lokale noden en gewoonten van het cliënteel. Op grotere schaal houdt deze autonomie natuurlijk *enkele risico's* in, zoals ongelijke onder-

steunings- of activeringskansen: waar de ene cliënt in gemeente A een sterke ondersteuning kan krijgen (bv. 220 euro per jaar), kan de andere cliënt voor dezelfde vraag in buurgemeente B geen of nauwelijks ondersteuning krijgen. Het is aangewezen dat door intervisie tussen de centra, maar ook door niet-bindende richtlijnen van de overheid, dergelijke risico's zo veel als mogelijk vermeden worden.

- Het maximale percentage *personeelskost* van 10% zou moeten verhoogd worden. Ook verdient het aanbeveling dat nagedacht wordt over een andere systeem van personeelondersteuning bij kleinere OCMW's. De mogelijkheid tot personeelondersteuning van kleinere OCMW's via een formele samenwerking met andere (grotere) OCMW's blijkt uit de cijfers onvoldoende 'uitnodigend' te werken. De aanpassing van de financiering van de personeelskost moet echter wel doordacht gebeuren opdat de centra geen personeelsinzet zouden financieren met SCP-middelen voor activiteiten die niet gerelateerd zijn aan de doelstellingen van de SCP-maatregel. Ook moet daarbij duidelijk gemaakt worden in welke mate de SCP-personeelsinzet moet gaan naar rechtstreekse contacten met en initiatieven voor OCMW-cliënten dan wel naar organisatorische, omkaderende, logistieke, ... activiteiten.
- De *maatschappelijk werkers* vormen een cruciale schakel in de promotie van sociale, culturele en sportieve activiteiten bij cliënten. Om afromingseffecten en ongelijke doorstroom van informatie naar de cliënten te vermijden, bepleiten we een sensibilisering van de maatschappelijk werkers over dit thema (bv. via een campagne van de overheid) en een sensibilisering van de centra om een systeem toe te passen dat toelaat op te volgen of elke maatschappelijk werker in gelijke mate/wijze de SCP-ondersteuningsmogelijkheden ter sprake brengt. Om dit succesvol te doen is het belangrijk dat de maatschappelijk werker de cliënt benadert los van specifieke dossiers (schuld, huisvesting, ...), maar over alle levensdomeinen aanspreekt (ook de kinderen). Via sensibilisering kan ook verder aangestuurd worden op die holistische benadering.
- Voor een verdere monitoring is een betere *registratie* van de activiteiten in het uniek jaarverslag nodig. Vooral de keuzecategorieën moeten duidelijker worden zodat het verkeerd toewijzen van activiteiten niet kan. Ook het meer standaardiseren van de input maakt meer diepgravende analyse in de toekomst mogelijk. Tegelijk moet er blijvend over gewaakt worden dat de verslaggeving geen te grote administratieve last voor de centra betekent. Daarom wordt ook het systeem van het 'aanvragen' van middelen (d.m.v. inschrijving) het best blijvend verlaten.
- Onvolkomenheden in de *communicatie tussen overheid en centra* (omzendbrieven, handleiding, helpdesk, interpretatieverschillen tussen administratie en inspectie) moeten weggewerkt worden.
- Tot slot is ook een verdere *monitoring van (het gebruik van) de SCP-maatregel* aanbevelenswaardig. Het gaat daarbij om het opvolgen van de besteding van de middelen en de uitvoering van activiteiten, maar ook om de visie van de centra

zelf, van de federaties en van de federale overheid. Belangrijk daarbij is de vraag: hoe sluit de maatregel aan bij het (evoluerende) discours rond activering en bij de trajecten die verschillende actoren van OCMW-cliënten verwachten.

2.2 Maatregel kinderarmoede

2.2.1 Vaststellingen

- De bevraagde OCMW's appreciëren de aandacht voor het topic 'kinderarmoede' zeer sterk. Ze beschouwen dit - meer dan de algemene SCP-maatregel - als een kernopdracht van OCMW's omdat het inspeelt op preventie en basisbehoeften.
- In 2010 (het startjaar) werden de budgetten door de OCMW's nogal *beperkt gebruikt*. In Wallonië lag de bestedingsgraad lager dan in Vlaanderen. Vooral in de provincies Luik en Henegouwen zijn er veel OCMW's die duidelijk nog onvertrouwd zijn met de maatregel. Enkel in de provincies Antwerpen en Brussel benadert de bestedingsgraad van deze nieuwe maatregel meteen de bestedingsgraad van de SCP-maatregel.
- De bestedingsgraad van de middelen (voor alle OCMW's samen) was 58%. Eén op vijf OCMW's maakte geen gebruik van de middelen in 2010. De hoofdoorzaak van de beperkte besteding in 2010 lag bij de late aankondiging van de maatregel. Vermoedelijk zal de bestedingsgraad in 2011 al significant hoger liggen.
- Vooral OCMW's met '*een traditie*' in het werken rond kinderarmoede slaagden er in snel zinvolle activiteiten te ondersteunen/projecten op te zetten. Ook zij die de SCP-subsidie ten volle gebruiken zijn meer geneigd dan andere centra deze nieuwe middelen ter bestrijding van kinderarmoede te gebruiken. De mate waarin op de oproep werd gereageerd, is verder afhankelijk van de staf, de hiërarchische structuur van het centrum en het centrumbeleid.
- *Zowel grote als kleine OCMW's hebben mogelijkheden op het vlak van de bestrijding van kinderarmoede. De grote hebben wel meer personeel om zelf acties op te zetten, terwijl kleine OCMW's rapper het geld aan één specifiek bestaand project zullen besteden (bv. onbetaalde schoolfacturen van OCMW-cliënten terugbetalen) hetgeen nauwelijks personeelsinspanning vergt.*
- Welke activiteiten werden in 2010 met deze middelen gerealiseerd?
  - vnl. *onderwijsondersteuning* (vnl. schoolfacturen, boeken, maaltijden, busabonnementen, schoolreizen);
  - daarnaast ook *paramedische ondersteuning* (vnl. orthodontie, opticien);
  - tot slot ook *recreatieve en ontspannende activiteiten* (bv. sinterklaasfeesten).
- De afbakening (opgenomen in het KB) van de *doelgroep van deze maatregel* (enkel OCMW-cliënten) roept vragen op, zeker omdat er veel mensen zijn die geen recht op maatschappelijke integratie hebben (RMI) maar toch in armoede leven. Verder zou ook sensibiliserend werk door het centrum - waarbij de

middelen niet rechtstreeks gaan naar kinderen in armoede, maar waarbij centra een appèl doen aan verenigingen, culturele organisaties, ... - gehonoreerd moeten worden, volgens de geïnterviewde OCMW-professionals. De vastgelegde categorieën van besteding zijn met andere woorden nogal toegesneden op de cliënt zelf.

- De OCMW's werken veel samen met andere organisaties in de bestrijding van kinderarmoede, maar tegelijk zijn er nog maar weinig formele samenwerkingsverbanden.

2.2.2 Aanbevelingen

- Het verdient aanbeveling deze maatregel verder te *continueren*. Het thema kinderarmoede wordt als zeer belangrijk ervaren door de centra en de centra zijn overtuigd van de vele mogelijkheden die de maatregel biedt. Het in het kader van deze maatregel werken aan de identificatie van de noden en behoeften van mensen (kinderen en hun ouders) in (kans)armoede laat ook toe om los van deze maatregel preventieve acties op te zetten. De lage bestedingsgraad in 2010 mag geen reden zijn om de maatregel af te bouwen. Net zoals bij de SCP-maatregel heeft ook deze maatregel wellicht een tijd nodig om op 'kruissnelheid' te komen.
- Om de besteding op niveau te krijgen en te zorgen dat er *kwalitatieve acties* ondernomen worden, is het belangrijk dat de centra informatie en ervaringen uitwisselen. De overheid en de federaties kunnen dat mee faciliteren.
- Het *participatief* werken, waarbij collectieve acties worden opgezet met behulp van mensen in armoede zelf, moet explicieter gehonoreerd worden.
- De middelen van de algemene *SCP-maatregel en deze maatregel ter bestrijding van kinderarmoede* dienen in de praktijk vaak gelijkaardige activiteiten en projecten. De controle op de vormvereisten van de besteding mag niet te rigide zijn dat ze ontmoedigend werkt. Het strikt scheiden van beide subsidielijnen is immers niet nodig zolang de besteding maar binnen een van de twee maatregelen past.
- Een meer flexibel systeem zou het mogelijk moeten maken dat ook een '*boventallige*' *aanvraag van middelen* door een OCMW kan gehonoreerd worden. Met een '*boventallige*' aanvraag bedoelen we een vraag tot besteding die verder gaat dan de in het KB voorziene middelen. Dit zou op zijn minst moeten kunnen in de mate dat er middelen 'ongebruikt' bleven bij andere OCMW's. Indien de SCP-maatregel structureel wordt gemaakt (bv. verankerd in een wet) kan de overdracht van 'ongebruikte subsidies' ook over begrotingsjaren heen gebeuren.

2.3 Recup-pc-maatregel

2.3.1 Vaststellingen

- De inspanningen die de OCMW's leveren voor het dichten van de digitale kloof van de eerste graad, zijn erg verschillend. Ook de visie van de centra over hun rol daarin is uiteenlopend. Sommigen vinden het de rol van een centrum om daar sterk op in te zetten, anderen vinden dat niet. Ook de ervaring van het belang van de digitale kloof van de eerste graad bij de OCMW-cliënten is nogal verschillend. Nogal wat geïnterviewden wijzen er op dat ze weinig vragen naar tweedehands pc's krijgen.
- De vraaggraad van de centra voor federale middelen om tweedehands pc's aan te kopen, is de voorbije vier jaren *gestegen* van 24,2% tot 34,6%. Toch maken veel OCMW's (479 in 2010) geen gebruik van deze middelen. Het aantal niet-gebruikers neemt ook toe. Dat veel gemeenten een duidelijke *onderbesteding* kennen, neemt niet weg dat andere gemeenten met de voorziene middelen niet aan de vraag kunnen voldoen. Daardoor wordt een groot deel van de middelen niet besteed en blijft tegelijk een deel van de vraag niet ingevuld.
- De maatregel wordt het sterkst gebruikt in het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Het Vlaamse gewest kende een voorzichtige start (in 2007) maar gebruikt de middelen nu steeds meer, in tegenstelling tot Wallonië dat nog slechts een zesde van de voorziene middelen gebruikt. Verder valt op: hoe *meer RMI's in een gemeente, hoe groter de kans dat de gemeente de recup-pc-middelen ook gebruikt*.
- Het beperkte gebruik van de middelen kent verschillende mogelijke verklaringen, zowel op niveau van de maatregel, het OCMW, de cliënten, als op het niveau van andere actoren.

2.3.2 Aanbevelingen

- Een *fluctuatie* in de voorziene middelen (zoals bij de overgang 2008-2009) is te begrijpen vanuit de vaststelling van een gemiddelde onderbesteding in 2007 en 2008, maar het gemiddelde als richtlijn nemen heeft perverse effecten naar die OCMW's die erin geslaagd zijn in die eerste twee jaren van de maatregel een beleid uit te bouwen rond gerecycleerde pc's en daarbij de voorziene middelen geheel of nagenoeg geheel gebruikten. Een plotse daling van het budget impliceert immers dat die OCMW's onverwachts en op korte tijd hun beleid moeten herzien. Dit maakt deze OCMW's voorzichtiger in het uitputten van de middelen en het uitbouwen van een beleid (bv. structurele communicatie naar de cliënten rond de verkoop van pc's).
- Het verdient aanbeveling dat er een *nieuwe verdeelsleutel* komt voor de recup-pc-maatregel. Het nieuwe systeem moet:
  - ... vermijden dat middelen bij sommige centra onbesteed blijven en er tegelijk OCMW's niet aan alle vragen kunnen voldoen;

- ... mogelijk maken dat OCMW's de middelen gebruiken voor het dichten van de digitale kloof in de mate dat ze daartoe ook 'vragen' krijgen van of specifieke behoeftes ervaren bij de cliënten. Op plaatsen waar de digitale kloof 'dieper' is moeten dan ook meer middelen kunnen worden ingezet;
- ... zorgen voor een functionele ondergrens qua subsidie per gemeente. Het is immers duidelijk dat OCMW's die minder dan 500 euro subsidie krijgen krachtens de recup-pc-maatregel hieromtrent geen beleid willen/kunnen voeren;
- ... het loskoppelen van een pc-aankoop van andere ICT-gerelateerde aankopen (bv. printer, internetabonnement) herzien.

Een te verkennen piste om tegemoet te komen aan deze bovenstaande punten is de volledige integratie van de recup-pc-maatregel in de algemene SCP-maatregel. Dit zou betekenen dat de aankoop van tweedehands pc's een onderdeel wordt van de bestedingsmogelijkheid 'Bevorderen van de toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën'.

- Er zijn verschillende aanduidingen dat de tussenkomst van de federale overheid van *honderd euro per pc beter opgetrokken* wordt (tot bv. 175 euro).
- Een aantal specifieke kwesties rond *garantieplichting* (is twee jaar garantie nodig? Maakt dat pc's niet onnodig duurder?) en *samenwerking* met erkende hergebruikcentra (zijn de hergebruikcentra voldoende geografisch gespreid?) moeten herbekeken worden.

BIBLIOGRAFIE

- Brotcorne P., Dekelver J., Mertens L., Nicolay K. & Valenduc G. (2010), *MIIS/2010/02: Voorbereiding van de tweede fase van het nationale actieplan ter bestrijding van de digitale kloof 2011-2015*, – Eindrapport, POD Maatschappelijke integratie, Brussel.
- Cantelli F. & Genard J.L. (2007), 'Action publique et subjectivité, Collection: droit et société', *L.G.D.J.*, Tome n° 46, Paris.
- Cantillon B., Horemans J., Vandenbroucke P. & Van Lancker W. (2011), 'Inkomen en armoede in Vlaanderen en Europa', in J. Noppe et al. (eds.), *De sociale staat van Vlaanderen 2011*, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, p. 131-163.
- Clé A. (2005), *Culturele, sportieve en culturele participatie. Het OCMW aan zet! Een praktijkgids*, Kunst en Democratie/Culture et Démocratie en POD MI, Brussel.
- Clé A. & Mechbal L. (2004), *Cultuur en sport. Hefbomen voor maatschappelijke participatie. Nieuwe sporen voor OCMW's*, Kunst en Democratie/Culture et Democratie.
- Coussée F. & Roets G. (2011), *Vrijtijdsbeleving van kinderen in armoede. Onderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid*, Ugent, Gent.
- Cramer E. & Van Looveren M. (2007), *Coups d'oeil aux projets socio-artistiques: la parole aux usagers*, ULB-VUB, Brussel.
- Haesendonckx C. (2001), *Recht op cultuur. Drempels die mensen in armoede belemmeren in hun culturele participatie. Nota in opdracht van DSO-Cultuurcel Stad Antwerpen*, vzw Recht-op & RISO Antwerpen, Antwerpen.
- Patton M.Q. (1990), *Qualitative evaluation and research methods (2nd ed.)*, CA: Sage, Newbury Park.
- Rossie J. & Cardon C. (2004), *Bouwstenen van cultuur- of vrijetijdspassen*, Cultuurnet, Brussel.
- Steenssens K., Aguilar L.M., Demeyer B. & Fontaine P. (2008), *Kinderen in armoede. Status quaestionis van het wetenschappelijk onderzoek in België*, IGOA-GIReP/HIVA-KU Leuven.
- Vanduynslager L. (2010), *Kwalitatief praktijkonderzoek naar de werking en betekenis van lokale netwerken ter bevordering van de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede*, Demos, Brussel.

- Vermeersch L., Capéau B., Van Itterbeeck K. & Groenez S. (2011), *Wie speelt de eerste viool? Participatie en inschrijvingsgelden in het deeltijds kunstonderwijs*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Vlaamse netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen (2009), *Vrije tijd voor iedereen. Het sociale aspect van een algemene vrijetijdskaart voor Vlaanderen*, Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, Brussel.
- Vonck & Résimont (2008), *Rapport betreffende de vergelijkende onderzoeksopdracht inzake toelage aan de OCMW's om de sociale, culturele en sportieve participatie en ont-plooiing van hun cliënten te bevorderen*, POD Maatschappelijke Integratie, Brussel.
- Vranken J. (2010), 'Kinderarmoede', in D. Dierckx, N. Van Herck & J. Vranken (eds.), *Armoede in België*, Acco, Leuven.
- Wyckmans J. & Dierckx D. (2009), *Verboden voor onbevoegden. Naar lokale netwerken voor meer participatie aan cultuur, jeugdwerk en sport*, Acco, Leuven.

Websites

Article 27 (www.article27.be)

AVCB (www.avcb-vsgb.be)

Demos (www.demos.be)

Fonds vrijetijdsparticipatie (www.fondsvrijetijdsparticipatie.be)

Portail Action Sociale et Santé de Wallonie

(<http://socialsante.wallonie.be/?q=action-sociale/action-sociale/dispositifs/insertion-sociale>)

Steunpunt vakantieparticipatie (www.vakantieparticipatie.be)

UVCW (www.uvcw.be)